HT

John Carter Brown.

C

Bruyn - mechlin - 4 ff.
say - 4 -

c.p.l

aug. 1833. C. Lewis

T. N° 135.

C

191

Seer cort Verhael

vande Destructie van d'Indien vergadert deurden Bischop don fray Bartholome de las Casas/ oft Casaus/van sinte Dominicus orden, in Brabantsche tale getrouwelick uyte Spaensche ouergeset.

ZACH. XI.

Voet de beesten des verslagens/welck diet besaten slogense doot / ende sy en waren niet droeuich ende vercochtense/ seggende : Gebenedyt si de Heere/wy zyn Ryck geworden.

1578.

JOHN CARTER BROWN

Den ouersetter aenden Leser.

ANenmerckende hoe dat de ghe-
schiedenissen van d' Jndien/welcke men America heet/ in diuerse talen / ende oock inde Brabantsche geschreuen ende ouergeset syn / werdich bouen allen anderen gelesen te wordē/maer datter versuympt is te verhalen int particulier de groote ellende ende jamerlycke destructie van dat groot Volck ende Lant/ soo nochtans wel van noode soude syn dat Alomme wel waer verstaen/om te meer opte wonderlycke werckē Goids te letten/ metlyden met onsen naesten te hebben/ende voer hen te bidden/ende dat wy ons oock beteren ende bekeeren moechten / op dat ouer ons alsulken plagen ende torne Goids niet en comen/soo hebbe ick geraden gevonden een boecxken dat int jaer ĳs 42. daer af in Spanien ende in spaensch/gemaeckt is/ende niet veel meer te vinden en is/in onse Brabantsche tale/ waer Godt oock syn geessel laet vallen/ouer te setten/ ende laten druckē/ ten eynde/ dat dit principal stuck gesien synde/wy doen soo bouē staet/ende oock dat de voers. Jndische historie,volmaeckter sy. Het Origeneel Spaensch is geprint in Seuillien by Sebastiaen Trugillo / in onse lieue vrouwe vā gracien/int jaer ĳĳ 2. Den autheur is een seer geleert ende soo uyt syn schchryuen wel blyckt heylich ende catholich man/bischop van Chiapa in nyeuw Spanien vā sinte Dominicus orden/een geborne Spanjaert/genaempt don fray Bartholome delas casas/oft Casaus/ende heeft geschreuē met grooten yuer ende christelycke viricheit/ om te beletten de wreetheit/grouwel / ende Tyrañie welcke inde voers. Jndien deurde spaenjaert gedaen wordē/ende opgestelt is/ ende heeft hem geaddresseert(tot dyen eynde uyt Jndien expresselyck in Spanien te houe comende)aen Keyser Carolus S.M. ende Coninck Philips synen Sone/onsen Heere/ op dat henne Maiesteyten daer inne versagen/soo sy oock gherne souden hebben gedaen/haddet hen mogelyck geweest. Jck en hebbe niet versiert/toe noch afgedaē/soo dit metten Spaensschen Origenelen conferende wel blyckē sal/soo veele als onse tale vermach. Den danck ende ondanck behoort den voers. bischop toe/waer mede den ouersetter wenschet den Leser alle goet.

Prologue vanden
Biſchop don Bartholome de las Casas / oft Casaus / aenden ſeer Hooghen ende ſeer machtigen Heere / de Prince van Spanien / Don Philips / onſen Heeren.

Ademael de Godlicke voer ſichticheit heeft inden werelt geordoneert dat tot vorderinghe ende gemeyn profyt vanden menſchlycke geſlachte / men ſtelde ouer de Landen ende het Volck / Coninghen / als (ſooſe Homerus heet) Vaders ende Herders / ende dat de ſelue by conſequentien ſyn d'edelſte ende weerdichſte leden vande Republiquen men twyfelt niet oft emmers men behoort met redene niet te twyfelen aen hennе Coninglycke vromicheit / ende oprechten gewiſſen. Ende oft ſchoon inden Regimente ennich gebreck ware / men moet gelooven dat d'oorſake niet anders en ſy / dan dat de Coninghen dat niet en weten / ende ſoo verre dat ſy dat wiſten / dat ſy met alle neerſticheit / ſorghfuldicheit / ende Arbeit dat beteren ende wechdoen ſouden / ſulckx ſchynt dat de Heylige Schrifture te kennen geeft / daer Salomon inden Boeck vande Prouerben ſeet. Rex qui ſedit in ſolio Iudicij, diſsipat omne malum intuitu ſuo.

Wan-

Want men alsoo vande ingeborne ende naturlicke deucht/ende gheschicktheit des Coninckx presupponeert/te weten / dat alleenlick de kennisse oft wetenschap van het quaet dat in syn Ryck mach wesen/is suffisant/ ende genochsaem/ om dat te stillen/ende wech te nemen/ ende dat hy niet eenen ooghenblick (soo veel als in hem ware) dat soude kunnen lyden. Considererende dan / Ick / seer machtighe Heere / het quaet schade / bederfenisse / ende verlies / sulcken alsmen niet en denckt dat Menschen souden konnen doen/ van alsulcke ende so groote Landen/ende om beter te seghen / seer wuste nyeuw Werelt van Indien / gegeuen ende bevolen van Godt ende syn Kercke / den Coninghen van Spanien om dat syse souden regeren/bekeeren ende doen in alle wereltlycke ende geestelycke gelegentheit prospereren/gelyck/ dye vyftich jaer lanck/ ende meer daer tegenwoerdich synde / by experiencie hebbe de Spaenjaerts sien doen / ende dat wesende uwe Hoocheit van sommighe henne particuliere feyten onderricht / sy en soude niet kunnen gelaten/ van aen synen Maiesteit met alle instancie ende oportuniteit te bidden dat hy niet en gunne noch toelate alsulcken / welcke de Tirannen vonden / vervolchden ende deden / by henne gehecten Conquistas (dat is de voers. Landen deur chrych innemen) Nademael / dye gedaen tegen alsulcken vreetsamen/ootmoedighen ende suethertighen Volcke / dat niemant en misdoet / syn onrechtveerdich/ Tirannich ende by allen Naturlicke / Godlicke ende menschelycke wetten / verduempt wederleet ende vervloeckt. Hebbe gedelibereert / om niet schuldich te wesen suygende/ aende bederfenisse ende verlies van ontallicke zielen ende lichamen / welck alsulken Conquisten causeren / ennighe ende weynighe stucken/welcke ick dese voerlede daghen vergaerde

van ontallicke dye Ick metter waerheit soude moghen verha-
len/op dat uwe Hoocheit dye te lichter mach lesen / in Druck
laten uytgaen. Ende al ist sake dat d'Eertsbischop van To-
leden / meester van uwe Hoocheit als hy Bischop van Car-
thagena was de selue van my begheerde ende aen uwe Hoochs-
heit presenteerde / nochtans deur oorsake vande lange ende
verre reysen dye uwe Hoocheit te Lande ende te Water voer-
namp/ende menichfuldighe Occupatien dye sy hadde / mach
wel gebeurt syn / dat / oft / uwe Hoocheit dye niet en las/ oft
dat sy nv dye heeft vergeten?ende den onredelycken appetyt
vande ghene dye niet en achten ombehoorlick te storten soo
grooten menichte van Menschen bloet / ende verwuesten en-
de uytroyen de naturlycke inwonderen ende besitteren/doot-
slaende duysent Millionen Volck van alsulcken grooten lan-
de/ ende roouen onghelyckelycke schatten / ende thresoren/
wast van daghe tot daghe / importunerende by diuerse we-
ghen ende gesingeerde coleuren/ datmen hen geve oft toelate
de voors. Conquisten (welcke men hen niet en soude moghen
geuen sonder te schenden de naturlicke ende Godlicke weth/
ende sonder uytnemende sware dootsunden/ weerdich alle af-
gryselicke ende eewighe punicie/ vinde wel te vueghen / uwe
Hoocheit te dienen met dit cort summter van seer wytlopende
Historie diemen soude moghen op den grouwel ende verwus-
tinghe dyer gheschiet syn / maken. Ick bidde uwe Hoocheit
dat syt/ontfanghe ende lese met alsulcken goede geneygenheit
ende Coninclycke goedertierentheit als sy plach de wercken
van synen dienaren / dewelcke oprechtelick om alleen het ge-
meyn beste ende prosperiteit vanden Coninclycken staet wil-
le/begheren te dienen/ d'welck ghesien hebbende / ende ver-
staende de leelicheit vande onrechtveerdicheit welcke desen

onoo-

onnooſelen Volcke gedaen wort / dat bederuende ende verſcheurende ſonder oorſake oft redene / dan alleenlick deur begheerte ende ambicie vande ghene dye ſoo ſchandelicke wercken voernemen te doen / uwe Hocheit neme voer goet / te bidden ende te perſuaderen ſynen Maieſteit / dat hy weyghere den ghenen dye alſulcken ſchadelycke ende booſe Conquiſten ſullen begheren. Ja gebiede belangende dit Helſch verſueck een eewich geſwych op alſulcken pene / dat niemant voortane hem verſtoute niet alleenlick dye te nuemen / Dit is een ſake / (ſeer hooghe Heere) uytnemelyck wel vuegende ende nootelycke op dat Godt doene proſpereren / beware ende make gheluckich den geheelen ſtaet vande Coninclycke croone van Caſtillien int geeſtelyck end wereltlick.

Cort verhael vande Destructie van Indien.

DE Indyen werdē ontdeckt int Jaer 1492. Het jaer daer na quamen daer/ om te stichten ende besetten / de Christenen / te weten de Spaensaerts / inder vuegen / dat geleden syn 49. Jaren / datter groote menichte van Spaensaerts ghonghen / ende d'eerste daer sy aen Lant quamen om het feyt van stichten ende besetten / was het groot ende uytnemende gheluckich eylant Española / d'welcke inde ronde heeft ses hondert mylen / daer syn ander seer groote ende ontallicke eylanden van allen zyden ontrent / welcke alle wy saghen / ende waren meer bewoont ende vol van naturelen Volcke / te weten Indianen / dan mach wesen ennich ander Lant inde Werelt. Het vast Lant d'welck leet van dit eylant / ten naesten 250. Mylen luttel meer / begrypt van Zeekant / meer dan thien duysent Mylen / all ontdeckt / ende dagelicx ontdeckt men meer / al vol gelyck eenen biecorf / van Volck / soo veel belanckt datmen ontdeckt heeft totten Jaer 1541. schynende dat Godt int voers. Landt tseffens uytstorte den grooten hoop oft meeste menichte van alle het Menschelyck geschlacht.

Alle dit ontallick Volck van alle sorten schiep Godt simpel / sonder erch noch dobbelheit / uytnemende gehoorsaem / getrouw aen henne Naturlicke Heeren / ende den Christenen dye sy dienen / ootmoedigh / patientich / vreetsaem / ende stil / sonder kyuen / troubleren / berueren / niet quellick / niet crackeelacktich / sonder ranceur / sonder Haet / sonder wrake te begheren / meer dan ander ter Werelt syn. Oock syn sy delicater / teerder / ende weeker van Complexie / ende dye min muegen teghens den Arbeit / ende dye eer steruen van wat Sieckte dat het sy / Ja de kinderen

deren van Prineen ende Heeren onder ons opgevuet ende opgetrocken in alle toegeven ende delicaet leuen / en syn niet delicater dan sy en syn/ hoe wel dat sy oock syn vande ghene dye van Arbeyders af comen. Zy syn oock seer Aerm / ende dye min besitten noch en begheren te besitten tytelick goet/ende daerom niet hooueerdich/niet ambicieux/ niet begeertelick/hen Leuen is sulcx dat het ghene vande heylighe Vaders inde Woestyne schynt niet strengger geweest te hebben / noch min onlustich/ noch aerm/ Zy gaen gemeynlick naeckt/gedeckt alleenlick henne schamelheit/ een hoochsten decken sy hen met een cleedeken van cattoen van onderhalf elle / oft twee ellen int viercant. Zy slapen op een sargie / ende dye veel doen / in een hangende netteken / Welck Zy in tale van het eylant Española heeten Hamacas / Zy hebben oock suyuer ombelammert / ende leuende verstant/seer begrypende ende leerbaer alle goede Leere / seer bequaem om aentenemen ons heylich Catholick geloue / ende hen te vercieren met deughdelycke manieren / ende de ghene dye min beletsels daer toe hebben / dan ander dye Godt schaepte inde Werelt / ende sy syn soo importun achter dat sy eens beghinnen kennisse te hebben vande saken vanden geloue om dye te volweten / ende te vsenen ende gebruyken de Sacramenten vande Kercke / ende Godt te dienen / dat ick mach seggen/dat de religieusen wel van noode hebben/om hen te verdraghen/dat Godt hen begaue met seer merkelycke gaue van paciencie/eyntelick/hebbe ick hooren seggen / aen veele wereltlycke Spaenjaerts ouer veel Jaren ende menichmael / niet kunnende loochenen de goetheit dye sy inde Indianen sagen/vorwaer dit Volck soude het geluckichste vande werelt wesen/kenden sy alleenlick Godt.

Onder dese tamme ende saechtmoedighe Schapen ende vander qualiteit als vore / van Godt hennen Schepper alsoo beghaeft / vielen de Spaenjaerts / terstont als syse kenden / als uytnemende felle ende van veel daghen hongerighe Woluen/Tigren / ende Leeuwen / ende sy en hebben aldaer van ouer veertich Jaer/tot nv toe anders niet gedaen/ ende doent noch heden daechs / dan dye verscheuren / dooden / benauwen/affligeren/tormenteren ende bederuen/ met vremde/ nyeuwe/ diuerse ende nummermeer dyergelycke gesien/ noch gelesen/ noch gehoor-

de/manieren van wreetheit/waer af enighe luttele hier onder sullen geseet worden/inder vuegen dat wesende int eylant van Espanola bouen dry Millioenen zielen/ dye wy saghen/nv/ daer niet en syn/ vande inne-geborne twee hondert Personen/het eylant Cuba is bina soo lanck/als van Valladolid tot Roome/ ende is heden daechs teenemael verwoest. Het eyland van S. Juan/ende dat van Jamayca/eylanden seer groot ende seer geluckich / ende plaisant / syn beyde desolaet. D'Eylanden/ Lucayos / welcke palen aen het voors. van Espanola / ende Cuba / int noorden / syn meer dan tsestich in getale / mette ghene dyemen heet de Gigantes / ender ander groote ende cleyne eylanden / ende daer af het slechste is vruchtbaerder ende plaisanter dan den Hof vanden coninck van Seuillien/ende het gesonste Lant vande Werelt / daer inne waren meer dan vyf hondert duysent zielen/daer en is op dit pas niet eene creature alleene. Zy doodense al/soo syse uyt henne landen trocken/ende brochten se int eylant Espannola/achter dat sy sagen dat de naturele daer failleerden/gaende derwaerts een schip ouer dry Jaren om te sueken ofter yet ouer bleuen was (soo een goet Christen wert beweecht deur compassie/om te bekeeren dyemen soude moghen vinden/ men vonter maer elff Personen/dye ick sach. Ander/ meer dann dertich eylanden gheleghen by dat van S. Juan / syn desert ende verlaten / Alle dese eylanden te lande maken meer dann tweeduysent mylen / dye al geabandoneert ende uytgestoruen syn.

Van het groot vast Lant syn wy versekert dat onse Spaeniaerts met henne wreetheit ende boose feyten / hebben vernielt ende uytgeroyt ende dye heden daechs blyuen te niete / geweest hebbende vol redelicx Volx/meer dan thien rycken grooter dan heel Spanien/al gongen daer mede in Aragon ende Portugal / ende meer Lants dan tweemael van Seuillien tot Jerusalem/d'welck meer is dan tweeduysent mylen.

Wy sullen seer sekere ende warachtighe rekeninghe geuen datter gestoruen syn inde voors. veertich Jaren deurde voors. Tirannie ende Helsche daden vande Christenen/onrechtveerdelyck ende Tirannelyck/

meer

meer dan twaelf millioenen Sielen / Mans / Vrouwen ende kinderen/ ende vorwaer ick gelooue sonder dat ick meyne my te vergrypen/ dattet is meer dan vyfthien Millioenen. De 12. millioenen maken twaelf mal thien hondert duysent / oft hondert mael hondert duysent/ ende twintich mael hondert duysent. De 15. Millioenen maken honderd mael hondert duysent/ende vyftich mael hondert duysent.

Twee generale ende Principale manieren hebben gehat de ghene/dye daer gonghen / ende hen heeten Christenen om uyt te wortelen ende vanden Bodem des Eertryckx wechnemen de voers. miserable Racien/d/eene/deur onrechtveerdighe wreede / bloedighe ende Tyrannische orloghen/d'ander/Rademael sy gedoot hebben/ alle de ghene dye hadden moghen hyghen suchten oft peysen / opte Vryheit / ende Liberteyt vanden Landen/ oft om upte tormenten dyse leden/te geraken (soo doen alle de Heeren naturele / ende de Mannen) Want gemeynlick/ en laten sy int orloghe nimant leuen/dande Kinderen/ende Vrouwen) verdrucken sy alle de reste mette swaerste afgryselyckste ende scherpste Slauernie / daer inne men oyt Menschen oft Beesten soude kunnen geleghen. Onder dese Manieren van Helsche Tirannie / worden gebrocht als ten hoofde / alle d'ander sorten om te vernielen al dat ontallick Volck.

D'oorsake waer om de Christenen hebben gedoot ende verdestrueert/ soo veele ende sood anighe zielen/heeft geweest alleenlick/ dat sy voer hen leste eynde achten het gout / ende hen wilden in seer corten tyt vervullen met Ryckdom / ende opclimmen tot hooghe staten / sonder proporcie van henne Persoonen / te weten om de onversayde begeerte ende ambicie/dye in hen was/ de welcke heeft grooter geweest / dan inde Werelt mach wesen / wesende de voers. Landen soo gheluckich ende Ryck/ende het Volck soo ootmoedich/ soo patientich ende soo licht om t'onderworpen/den welcken sy niet meer respects en hebben gedraghen

noch en hebbender meer werckx af gemaeckt (Ick segghe de waerheit soo ick wete/ende allen den voers. tyt gesien hebbe) Ick en segghe niet dan van Beesten (Godt gaue dat syse hadden getracteert / ende geacht als Beesten) maer ghelyck ende min dan van dreck ende Slyck vander Straten / Ende alsoo hebben sy sorghe gedraghen voer hen Leuen ende Zielen / ende daeromme / hebben sy al dat Volck gedoot/sonder Gelooue / ende sonder Sacramenten / Ende dit is een seer notoire geverificeerde Waerheit / dat alle Menschen / Al synt oock de Tirannen/ ende Morders selue/ Weten ende bekennen / dat noyt d'Indianen van alle d'Indien/ den Christenen ennich quaet deden / maer wel / dat syse hielden / als oft sy uyten Hemmel gecomen waren / soo langhe tot dat sy oft henne geburen eerst veel reysen/veel quaets/ Roo-

uens/doodens / gewelts ende quellinghe van hen ontfingen.

Van het eylant Española.

IN het Eylant Española / welck was d'eerste (soo wy gesset hebben / daer de Christenen innequamen / begost de groote Destructie / Ellende / ende Bederfenisse van desen Volcke / nemende de voers. Spaenjaerts de Vrouwen ende Kinderen vande Indianen om hen te dienen /ende dye te Misbruycken/ etende het ghene dat sy met veel sweetens ende suren Arbeit costen by een

een gerapen/niet te vreden wesende met t'ghene dat sy hen na-
henne macht / dye altyt cleyne is (Want sy en plegen niet
meer te hebben / dandat hen ordenarlick van noode is / ende
bereyden met cleynen Arbeit) gherne gauen / waer in staet te
noteren / dat het ghene dat genouch is voer dry huysen van
dertich personen t'samen voer een maent / een Christen eet
ende vernielt in eenen dach) ende aenrechtende veele Fort-
sen/gewelt ende ouerlast. Inder vueghen dat d' Indianen be-
gosten te verstaen / dat alsulcken Menschen niet en costen ge-
comen syn uyten Hemel / ende sommighe borchden hen eet-
werck/ ander hen Vrouwen ende Kinderen/vele / vloden opt
geberchte om hen te scheyden van Volcke / van sulckerouwe
ende grouwelycke conuersacie. De Christenen gauen hen
Souffletten / smeten hen met Vuysten ende met stocken/
sonder te myden de Heeren / ende het quamp soo verre / tot
sulcken temeriteit ende ombeschaemptheit / dat een Christen
Capiteyn verecrachte de Huysvrouwe vanden grootsten Co-
ninck / Heere vanden geheelen Eylande.

Hier om begosten d'Indianen te sueken middelen om
de Christenen te verdryuen uyt hen Lant / Sy stelden hen
in wapenen / welcke seer weeck syn ende van cleyne offensie/
ende resistencie/ende min defensie (daerom dat alle henne or-
loghen / syn luttel meer dan hier te Lande Juegos de Cañas
ende oock van kinderen) De Christenen met de peerden/
sweerden / ende Lancien beghinnen te moerden ende vrem-
de wreetheyden onder hen te doene. Sy vielen in hen Steden
ende vlecken / ende en liten noch ionck noch out / noch
grootgaende vrouwen / noch dye int Kinderbedde lagen /
dye sy niet den buyck op en schorpten ende verschuerden / al-

alleneens oft eenen hoop lammeren in henne koyen ruſtende hadden gheweeſt. Zy wedden wye eenen Menſch met eenen ſlach totten middel clieuen ſoude/oft het hooft afſnyden/oft het ingewant ontdecken. Zy namen de Jonghe Kinderkens vande borſte vande Moeders byde beenen ende ſloeghen dye metten hoofde teghens de Steenroetſen/ander/wirpenſe van achter outer de ſchouweren/inde riuiren lachende ende geckende/ende alſe vielen int water/riepen ſy/bobbelt vry op/cuerpsdetal / ſommighe/dooden ſy metten Sweerdetſamen mette moeders/met al dat ſy voer hen vonden. Zy maeckte feker galgen/dat de voeten byna op d'eerde raeckten/ende van derthien tot derthien ter eeren ende reuerentie van onſen Verloſſer/endede twaelf Apoſtelē/brengende hout ende vier verbrandēſe leuendich / ander bonden / ende beſetten al het Lichaem met droech/ ſtroo/ ende alſoo ontſtekende / verbrandenſe. Sommighe/ ende alle de ghene dye ſy wilden het leuen behouden/ hielē ſy beyde de handē af/ende behingenſe daer mede/ ſeggende/gaet henen met brieuen/te weten/ draecht de tydinghe aende ghene dye opt geberchte gevloden ſyn. Gemeynlick dooden ſy de Heeren ende elen / by deſe manieren / dat ſy maecten seker roosteren van ſtocken op vorcxkens/ ende bondenſe daer op/ende onder / ſtoeckten ſy cleyn vier / op dat ſy al eynskens ſchreewende ende cryſchende in alſulcke deſperate tormenten/ henne droeue zylen uytſtenen ſouden.

Ick ſach eens dat liggende opte Rooſters brayende/ vier oft vyf principale Heeren (Ick meyne oock datter waren twee oft dry paer Rooſteren / daer noch ander op lagen roeſten) ende want ſy ſeer riepen / ende quelden den Capiteyn / oft beletten ſyn ſlapen/de Capiteyn beual dat menſe worgen ſoude/

ende

ende d'officier dye booser was dan den hencker/dyese verbran-
de(ick weet wel hoe hy genaempt was / ende ock soo kenne ick
syn maeschap te Seuillien) en wildese niet worgen / maer
wel stack hen hout met synen handen inde monden / op dat
sy niet roepen en souden / ende stoeckte het vier / om dat sy van
lancx/ so hy wilde / brayen souden. Ick sagh alle dese voers.
dinghen ende ontallicke meer ander / ende want al het volck
welck wech cost loopen hem borchde inde berghen / vliende
van alsulcken soo om menschelyck soo sonder compassie/ ende
soo felle beesten / uytroeders ende Capital vianden van het
menschelycke geslachte/leerden hasewinden / wreede honden/
dat siende eenen Indiaē sy dyen verscheurdē in eennen credo/
ende grepen beter aen ende atenen op dan oft een verken had-
de gheweest. Desen honden maeckten groot iammer ende
verscheuringhe/ende om dat somtyts/maer selden / ende luts-
tel/de Indianen dooden ennighe Christenen met goede rede-
ne ende heylighe Justicie / sy maeckten eene ordonnancie on-
der hen / dat om eenen Christen dye d'Indianen
dooden souden sy daer teghens hondert
Indianen ombrenghen
souden.

De Eycken dye int eylant Española waren.

IN dit Lant Espannola waren vyf seer groote ende Principael Rycken/ende vyf Coninghen seer machtich/ de welcken bycans obedieerden all ander Heeren van sommighe verscheyde Prouincien/ dye sonder ghetal waren ende en kenden gheenen superieur. D'een Ryck hiet Magua/d'welck wil segghen het Ryck vande Velde/ oft de la Vega. Dit Velt is een vande schoonste ende wonderlickste dinghen vanden Werelt / want het dueurt tachentich mylen vande Zee/ dyemeu heet del Sur / tot dye van Noort Het is breet vyf mylen/ acht/ ende thien met hooghe berghen van allen zyden / daer comen dertich duysent Riuiren in/ onder de welcke syn de twaelf / so groot / als Ebro ende Duero/ende Guadalqueuir / ende alle de Riuiren / dye vallen van eenen Berch dye staet int weste / ende syn tvintich oft vyfentvintich duysent/ syn uytnemende Ryck van gout. In welck Geberchte wort begrepen de Prouincie van Cuba / daer af men seet/de mynen van Cubao/daer af compt dat uytgelesen ende opgeclommen Gout/dat herwaerts ouer vernaempt is.

Den Coninck ende Heere van desen Rycks is genaempt Guarionex / hy hadde Heeren voor Vasallen soo groot / dat een van hen opbrocht sestien duysent Mannen van orloghe/ om te

om te dienen den voers. Guarionex/ ende ick kende sommighe daer af. Desen Coninck was seer gehoorsaem/ ende dueuchdelick/ende vreetsaem van Naturen / ende toegedaen den Coninghen van Castillien/ ende syn volck ghaf seker jaren deur syn beuel elcken persoon vye huyshiel / het hol van een belle vol gouts / ende daerna niet kunnende de voers. belle volmaken / sy sneden dye tot int middel af / ende ghauen de helft vol Want d' Indianen van dat eylant hebben seer luttel/oft ghene wetenschap om gout uyt de minen te grauen / desen Caique seyde ende presenteerde den Coninghen van Castillien te dienen / met op te rechten een Ackerwerck oft Lantbouwinghe/welcke haer strecken soude van het eylant Isabella / welcke was d'eerste wooninghe vande Christenen / totte stat van sinte Dominicus/d'welck syn vyftich groote mylen / op condicien dat sy hem gheen gout en souden heyschen / seggende metter waerheit dat syn ondersaten dat niet en wisten te winnen/ Het Ackerwerck dat hy seyde dat hy oprechten soude/weste ick wel dat hy cost ghevueghelick ghedoen / ende dat het den Coninck iaerlicx soude ingebracht hebben inde dry millionen Castillanen/ ende oock dat daer beneffens daer deur int voers. eylant heden daechs wesen souden vyftich steden soo groot als Seuillien/Den Loon ende betalinghe / dye sy desen goeden ende grooten Coninck deden ende ghauen / was / dat sy hem onteerden deur syne huysvrouwe / dye fortserende eenen Capiteyn/quaet Christē: Hy/dye den tyt hadde moghen ghaden slaen/ende syn volck vergaderen/om hem te wreecken/resolueerde alleen wech te ghaen / ende hem te borghen / ende steruen ballinck van syn ryck ende staet in een Prouincie dyemen heet de los Eiguayos/daer heer af was eenen van synen Vassallen / soo volcken als sy hem mitsten/en cost hy niet verbor-

gen blyuen / sy ghaen orloghen teghens den Heere dye hem hadde / daer sy grooten moort deden tot dat sy hem creghen / ende ghevanghen in ketenen ende boyen setten in een schip om wech te vueren na Castillië / d'welck verdronckende veel christenen ende groote quantiteit van gout daer onder was het groot grain dat 3600. Castillanen woech / om dat Godt sulcken onrecht wreken soude.

Het ander Ryck wert genaempt Del Darien daer nv de Coninclycke hauen is al Cabo de la vela / totten noorden / ende grooter dan Portugal hoe wel voerwaer veel gheluckigher ende woerdigher om bewoont te worden hebbende veele ende groote berghen ende mynen van gout ende coper / seer ryck / waer af de Coninck hiet Guacanagari / onder den welcken waren veel ende seer groote Heeren / vande welcke icker veel hebbe gesien ende gekent. Aen het lant van desen voers. Coninck quamp eerst den ouden Admiral dye d'Indien ontdecte / welcken d'eerste reyse de voers. Guacanagari / als den Admiral het eylant ontdeckte / ontfonck met alsulcke beleeftheit ende liefde / ende alle d'ander Christenen dye by hem waren / hielp ende addresseerde (verloren gaende aldaer het schip daer den Admirael op gonck) dat hy in syn eyghen vaderlant ende van syn eyghen onders niet beter onthaelt hadde moghen worden / dit hebbe ick uyten monde vande voers. Admirael. Desen Coninck vliende om het moorden ende wreetheit vande Christenen / verdestrueert ende gepriueert van synen staet / stirf verloren int geberchte / alle d'ander heeren syne ondersaten verghonghen inde Tirannie ende slauernye / dye onder sal verhaelt worden.

Het derde Ryck ende heerschappie was la Magnana een won-

wonderlyck seer gesont ende vruchtbaer lant daer nu gemaeckt wort het beste zuycker vã dyen eylande. De Coninck hiet Caonabo/ ende in macht / staet ende grauiteit ende ceremonien van hem te laten dienen ghonck alle ander te bouen. Zy vonghen hem met eene groote subtylheit ende quaetheit wesende sonder achterdencken in syn huys / sy wirpen hem in een schip ende sonden hem na Castillien / ende liggende inde hauene seß schepen om te vertrecken Godt wilde thoonen dat dit met d'ander/was eene groote onrechtveerdicheit ende omghelyck/ ende sont dyen nacht groot omweer ende Tempeest / dat alle de schepen soncken met alle de Christenen dyer in waren/ ende met den voers. Caonabo / beswaert met ketenen ende boyẽ. Hy hadde dry oft vier vrome broeders ghelyck hy was/ welcke gesien hebbende alsulcken onrechtveerdighe gevanckenisse van hennen broeder ende heere/mis gaders de destructien ende moorderyen welcke de Christenen in dander landen deden / besunder als sy wisten dat de Coninck hennen broeder doot was/namen de wapenen/ om de Christenen aen te grypen ende daer ouer hen te wreecken / maer de Christenen met seker te peerde (welck de schadelicxte wapen dye wesen mach teghens d'Indianen is) ghaen tot henwaerts / ende moorden in sulcker manieren dat sy verwusten ende vernielden de helft van het heel Ryck.

Het vierde Ryck is t'ghene dat genaempt wert de Xaragua/dit was gelyck het merch oft hof vã het ghansche eylant/ het was reyner inde tale / beter gepolliceert gemanniert / ende gheordoneert/ende passeerde in menichte ende rusticheit van eeldom(want daer veele heerẽ ende Elen warẽ) mis gaders in netheit ende schoonheit van allen den volke/alle d'ander. De Coninck ende heere hiet behechio/hy hadde eẽ suster genaempt

Anacaona. Dese twee gebroeders deden aende Coninghe van Castillien groote dienſten/ ende weldaden aende Chriſtenen/ dye verloſſende uyt groote periclen vãder doot/ende nade doot vandẽ Coninck behechio/bleef int lant voer vrouwe Anacaona. Daer quamp eens de Gouuerneur dye het eylãt regeerde/ met t'ſeſtich te peerde ende dry hondert te voete / ende dye te peerde/waren ſuffiſant om te bederuen het heel eylant metten vaſten lande/ende daer quamen ſonder achterdencken t'ſynen beroepe/meer dan dry hondert heeren / vande welcke deur bedroch dede hy ſetten in een groot ſtroyen huys de grootſte/ ende leuendich verbranden / alle d'ander met ontallick ander volck deur liepen ſy met henne lancien ende meſſen / ende ſy hingen (om haer meer te eeren) de princeſſe Anacaona/ het ghebeurde dat ennighe Chriſtenen deur compaſſie oft begeerte/namen ſommighe kinderkens om te beſchudden dat ſy niet gedoot en ſouden worden / ende ſettenſe achter op peerden/ als daer eenen anderen Spaenjaert quamp van achter ende deur liep hem met ſyn lancie/ ander / ſynde het kindeken op d'eerde/ſneden hem de beenen af metten ſweerde. Sommighe van dyen volcke dye vlien coſten van deſe ommenſchelycke wreetheit / trocken ouer in een cleyn eylant dat daer by acht mylen inde Zee leet/ende de voers. gouuerneur condemneerde alle deſe dye alſoo verliepen/voer ſlauẽ / om dat ſy hen niet en liten dootſlaen.

Het vyfde ryck/hiet Higuey/ daer heerſchapie ouer hadde eene oude Coninghinne Higuanama / deſe hingen ſy / ende ick ſach ontallick veel volck leuendich verbranden ende verſcheuren/ ende tormenteren/ by diuerſe ende nyeuwe mannieren van dooden ende pynen / ende ſlauen maken alle de ghene

dye

dye sy leuendich namen/ende wahr de particulariteiten dye in dit moorden ende vernielē van desen volcke syn ghcweest/ syn soo veele datmense in veel schryu ns niet en soude kunnen begrypen (want inder waerheit ick gheloue dat hoe veel datmen seyde/ datmen van duysent deelen niet een en soude kunnen uytdrucken) Ick wil alleenlick int t'gene dat het voers. feyt van orloghe raeckt besluyten / seggende ende affirmerende dat voer Godt ende in myne conscientie ick voer seker houde dat tot alle dese onrechtveerdicheden ende boosheit / ende ander dye ick late ende soude kunnen ghesegghen / d'Indianen niet meer oorsaken en ghauen noch schult en hadden dan en soude moghen gheuen ende hebben/ een conuent van goede ende wel ghereguleerde religieusen / om hen te rouuen / doodslaen/ende d'ouerblyuende stellen in ewighe gevanckenisse ende slauernie/ meer affirmere ick dat totter tyt dat al de groote menichte van volcke van dit eylant doot ende verwust was/ dat sy teghens den Christenen niet een doodsunde alleen welcke voerden menschen straf baer soude syn / en deden / ende de ghene dye alleenlick syn gereserueert voer Godt / ghelyck begheerlicheit van wraecke/haet ende rancueur welck sy teghens atsulcke Capital vianden ghelyck hen de Christenen waren souden hebben moghen draghen/geloue ick dat vielen in seer Inttel persoonen ende waren luttel meer hittich ende scherp (soo ick wete deurde groote experiencie dye ick van hen hebbe) dan van kinderen van thien oft twaelf jaren / ende ick weet sekerlick ende ontwyfelick dat d'Indianē altyt seer rechtveerdighe orloghe teghens den Christenen hebben gevuert / ende dat de Christenen/eene noch eghecne dye rechtveerdich was/ teghens d'Indianen noyt en hadden / maer wel warense alle duyvelsche ende seer onrechtveerdich ende veel meer t'anmen

ſoude kunnen ſeggen van ennighen tiran ter werelt/ ende van ghelycken/ affirmere ick van allē de ghene dye ſy Alomme in de Indien gedaen hebben.

Als nv d'orloghen/ende dooden vande mans (ouerblyuende gemeynlick de ionghers / vrouwen ende kinderen) een eynde hadden/ſy deyleden de voers. ouerblyuende onder hen/ghevende aen eenen/dertich/ aen een ander veertich/ aen ſommighe hondert ende tweehondert perſoonē / ſoo een yglick wel metten ouerſten tiran dye ſy hieten Gouuerneur ſtont / onder dit coleur dat hyſe ſouden leeren inde ſaken vanden gelooue/ ſynde de Chriſtenē ſelue gemeynlick al Idioten/ wreede menſchen/uytnemende girich/luxurieux/ende en weten van gheen ander Ziel ſorghe/ dan dat ſy d'Indianen dye hen ghegheuen ende beuolen ſyn / ſeynden de mans inde mynen om gout uyt te grauen/d'welck is eenen onlydelycken arbeit/ ende de vrouwen inde ſchurē ende lanthuyſen/ om de lantnaringhe te doē/ arbeit voer ſeer ſtarcke mans/ſy en ghauē den eenen noch den anderen niet t'eten dan cruyt ende dinghē van geender ſubſtancien/het melck verdroochde dē vrouwē inde borſteē ende alſoo ſtiruen in cortten tyt alle de kinderkens / ende omdeſwil dat de mans verre vande vrouwen waren/ende dye nummermeer en ſaghen/de generacie verghonck/de mans ſtiruen van arbeit ende honger inde mynen/ende de vrouwen van ghelycken int lantwerck/ ende alſoo failleerde in dat eylant ſulcken ende ſoo grooten volck / ſoo oock Alomme inde werelt / ſoude gedaen hebben hadde alomme ſoo gedaen gheweeſe.

Te ſeggen de ſwaer laſten van dry ende vier Arouas/ (arouas is 25. pont dye ſy hen opleydē ende d'Indianen droe-

gen

gen hondert ende tweehondert mylen/ ende dat de Christenen deden hen seluen draghen in Hamacas/welck syn ghelyck netten want syse altyt gebruyckten als muylen/ inder vuegen dat sy weerē opte schouwerē hadden ghelyck seer vervveerde ende gematteerde beesten/ te seggen oock de geesselē/ stocken/ souffletten/ vuysten/ vloecken / ende ander duysent sorten van tormentē dye sy hen int arbeiden ghauē ende aendedē/inder waerheit het en soude in veel tyts ende pampiers niet kunnen vervaet worden/ ende het soude den menschē vervaren ende doen verschricken. Het staet te noteren dat het bederven van desen eylande ende landē begost van datmē daer wiste d'afgyvicheit vande deurluchtichste Coninghinne/vrouwe Isabel/d'welck was int iaer 1504. Want tot dyen tyt toe haddemen alleenlick in dit eylant deur onrechtveerdighe orloghen ennighe Prouincien verdestrueert / maer niet teenemael / ende dit voer het meeste deel ende bina al wert voer haer verborgen / Want de Coninghinne (dye in glorie sy) droech sunderlicke sorghe ende de hadde eenen wonderlyckē yuer totte behoudenisse ende prosperiteit van dit volck/ soo wy wel weten / dye d'effect met onsen ooghen ende handē ghesien ende ghetast hebbē. Men moet ock eenen anderen regle hier inne teekenen dat de Christenen in allen canten van Indien daer sy ghecomen syn / van daghe tot daghe hoe sy daer langher ghewcest syn/altyt heñen vreetheden verdruckinghen ende abominabelen ouerlast ende ghewelt ouer dat onnoosel volck ghongen vermeerderende ende scherpende met nyeuw manieren van tormenten/want Godt lietse teenemael t'seffens vallen in eenen verkeerden sin.

Van

Van d'eylanden van sint Juan ende Jamayca.

DE Spaensaerts quamen inde voers. eylanden van sint Juan ende Jamyca welcke niet dan schoone hoauen ende volle biecoruen waren/ int iaer 1509. met alsulcken proposte/ ende ten eynde als sy waren gheweest in d'eylant van Española/ sy deden daer van ghelycken groote ouerlast ende sunden ende meer ander seer notable ende groote wreetheden/ meer doodende brandende/brayende/ worpende voerde felle honden/ ende daer na verdruckende/ tormenterende ende quellende inde mynen ende anderen arbeit tot dat sy consumeerde ende te niet deden alle dat ongesluckich onnooselvolck. Daer waren in beyde d'eylanden meer dan ses hondert duysent Zielen/ ende gheloouewel meer dan een millioen/ ende daer en syn heden daechs in elck niet twee hondert persoonen/d'ander syn al verlorensonder gheloouende Sacramenten.

Van

Van het eylant Cuba.

Nt iaer 1511. quamen de Spaenjaerts int eylant Cuba/ welck soo ick geseet hebbe soo lanck is als soude moghen syn van Valladolid tot Roome (daer groote Prouincien ende volck in waren) sy beghosten ende eynden op sulcker wis als bouen staet ende veel meer / ende met meerder wreetheit/ hier gebeurden veel notable stucken / Eenen Cacique ende Principalen heere dye genaempt was Hatuey / ende was ouercomen van d'eylant Española tot Cuba met veel van syn volck om t'ontghaen de calamiteyten ende ommenschelyke quade daden vande Christenen ende wesende int voors. eylant van Cuba/ende hebbende verstaen dat de Christenen daer arriueerden/ vergaderde veel oft al syn volck ende seyde hen/ghy weet nu hoe dat men seet dat de Christenen hier ouercomen / ende ghy hebt by erperiencie bevonden hoe dat sy getracteert hebben alsulcken ende alsulcken heeren/ ende het volck van hayti (welck is Espannola) het selfde comen sy hier doen. Weet ghy waerom dat sy dat doen? Sy antwoerden neen/dan dat sy van Naturen fel ende boos waren. Hy seyde / dat syt alleen daerom niet en deden / maer wel dat om dat sy eenen voer Godt houden dye sy aenbidden ende seer lief hebben / ende om dyen van ons

te cryghen om t'aenbidde/arbeyden sy om ons t'onderworpen ende te dooden. Hy hadde by hem een cofferken vol gouts ende gheſteente / ende ſeyde / ſiet hier den Godt vande Chriſtenen / laet ons hem (duncket v goet) Areytos maken (welck syn dancen) ende moghelyck het ſal hem aengenaem syn/ende hy ſal hen beuelen dat sy ons geen quaet en doen / sy riepen al/ t'is goet/ t'is goet/ sy danstender voer tot dat sy al moede waren/ende daer ſeyde de Heere Hatuey : ſiet hoe dat het sy/ ingeval dat wyen bewaren sy ſullen om hem te cryghen ten leſten ons dooden / latten ons in deſen riuier worpen / sy waren al van aduyſe dat men dat doen ſoude / ende alſoo wirpen sy het cofferken in eenen grooten riuier dye daer was.

Deſen Cacique ende Heere vluchte altyt voerde Chriſtenen van dat sy int eylant van Cuba quamen/als/ dyeſe wel kende/ende verwerde hem als hyſe gemoette/ten leſten wert hy ghevangen / ende om dat hy alleenlick vliede voer ſoo booſe ende wreede menſchen ende defendeerde hem teghens den ghenen dye hem wilden dooden ende met allen syn volck totter doot verdrucken / leuendich verbrant / als hy ghebonden ſtont aenden ſtaeck / eenen heyliggen man religieus van ſinte Franciſcus dye daer was/ ſeyde hem ſommighe dinghen van Godt ende van onſen geloue (dye hy noyt gehoort en hade / ende mochten genouch syn in dyen cleynen tyt dye den hencker hem ghaf/ende ſoo verre hy dat wilde geloouen dat hy inden hemel / daer d'eewighe glorie ende ruſte was ghaen ſoude/ ende ingeval niet / dat hy inde helle varen ſoude / ende lyden d'eewighe tormenten/ ende pyne / hy een luttel peyſende/ vraechde oft de Chriſtenen inden hemmel ghongen / de religieus antwoerde ja maer de goede / de Cacique replices

erde

erde terſtonz ſonder meer te dencken / dat hy daer niet en wil-
de ghaen maer wel inde helle om niet te weſen daer ſy waren/
noch ſoo wreeden volck te ſien. Dit is de fame ende cere dye
Godt ende ons gelooue deurde Chriſtenen dye in Indien
gheghaen ſyn/hebben ghewonnnen.

Eens / comende ons vrindelyck met ſpyſe thien mylen
verre van een groote vlecke te gemocte groote menichte van
Indianen/ende gheuende ons ſeer veel viſch/broot/ coſt/met
al dat ſy meer vermochten de duyvel beſat ſubitelick de Chriſ-
tenen / ende ſy vernielden metten ſweerde in myne teghen-
woerdicheit ſonder redene oft oorſake dye ſy hadden meer dan
dry duyſent Zielen dye daer voer ons ſaten mans vrouwen
ende kinderen / daer ſach ick ſulcke wreetheit dat noyt nimant
dyergelycke en ſach noch en dachte te ſien.

Op een ander mael luttel daghen daer na liet ick weten
met verſekeringhe dat ſy niet vreeſen ende ſouden / allen den
heeren vande Prouincie de la hauana / want ſy van myn cre-
diet hadden hooren ſeggen/ dat ſy hen niet en ſouden abſente-
ren / maer dat ſy ons teghen comen ſouden / datmen hen niet
miſ doen en ſoude / want ouermits het voerleden moorden
was het geheel Lant vervaert / ende dit dede ick met aduys
vanden Capitcyn / als wy daer ontrent waren / quamen
ons ontfanghen eenentvintich Heeren ende Caciquen / ende
de Capitcyn vinckſe terſtont allegader / brekende de verſeke-
ringhe dye ick hen ghegheuen hadde / ende wildeſſe t'ſander-
daechs leuendich verbranden : ſeggende dat goet waer dat
menſe verbrande want ſy metter tyt ſouden moghen en-

nich quaet doen. Ick vont my wel beladen ende in groote pyne om hen lieden te ſalueren/ten leſten zy ontquamen.

Nademael dat alle d'Indianen vande lande van dit eylant waren gheſet inde ſlauernie ende Calamiteit van dye van Eſpannola ſiende dat al ſtirf ende vergonck ſonder remedie/ſommighe begoſten te vluchten nade berghen / ander uyt deſperatie hen te verhanghen mans ende vrouwen / ende de kinderen tſamen met hen / ende om de wreetheit van eenen Spaeniaert/groot tiran(welcken ick kenne) verhinghen hen wel twee hondeet Indianē / by deſe maniere bedirf veel volcx.

In dit eylant was eenen officier vanden Coninck/welcken ſy ghauen inde deylinghe dry hondert Indianen / ende ten eynde van dry maenden hadder hy ghedoot inden arbeit vande mynen de twee hondert ende t'ſeuentich/inder vueghen datter hem maer en bleuen dertich / te weten het thiende deel/ daer na ghauen ſyer hem noch eens ſoo veele ende meer/ ende van ghelycken/dede hy ſe ſteruē/ſy ghauender hem altyt meer/ ende meer vernielde hyer/tot dat hy oock ſtirff/ ende de duyvel naimp hem ende ſyn Ziele wech.

In dry oft vier maenden weſende ick daer tegenwoerdich/ſtiruen van honger/ om dat de vaders ende moeders inde mynen gedreuen waren / meer dan ſeuen duyſent kinderkens.

Ander ſchruemelycke dinghen ſagh ick / daer na ghonghen ſe d'Indianen dye opte berghen gevloden warē jaghen/ daer ſy wonderlycken grouwel bedreuen/ende alſoo verdeſtrueerden ſy het voerſ. eylant/ welcke wy nv onlancx ſagen / ende t'is een groote derniſſe te ſien hoe dattet verwoeſt is ende de-ſert geworden.

Van

Vanden vasten Lande.

INt jaer 1514. quamp int vast lant eenen onsal:gen Gouuerneur uyt nemende wreeden tiran sonder en= nich metlyden noch wysheit ghelyck een instrument van Goids thorne / see be= quaem om daer te stichten ende besetten/ met veele Spaeniaerts/ende hoe wel dat sommighe tirannen hadden opt vast lant gheweest ende had= den seer gemoort/ende geschandaliseert veel volcx/het en had= de nochtans maer aenden Zeekant gheweest / afworpende en= de roouende t'ghene dat zy costen/maer desen ghonck alle dan= der dye voer hem oock in alle d'eylanden gheweest hadden / te bouen / soo oock alle syne boose daden alle voergaende abomi= nacien ende grouwel ouerwonnen/ niet alleenlick aenden Zee= kant/maer oock in groote landen ende rycken. Hy verwoeste ende doode / ende wirp uytnemende groote menichte van vol= cke inde helle. Hy verwoeste veel mylen bouen el Darien tot het ryck ende Prouincie van Nicaragua ingesloten / d'welck syn meer dan vyf hondert mylen/ ende het gheluckichste ende meer bewoont lant datmen gelooft inde werelt te syn / daer veel groote Heeren waren/ontallicke ende groote vlecken/seer grooten Ryckdom van gout / want tot dyen tyt toe een was n rghers soo veel bouen d'eerde gebleken / want al ist alsoo dat d'eylant Espannola hadde bina Spanien vervult met

gout / ende dat fynder/ nochtans soo wast deur d'Indianen uyt het diepsten vander eerden vande voers. mynen daer sy soo gheseet is stiruen/ghehaelt.

Desen gouuerneur ende syn volck vonden nyeuwe manieren van wreetheden ende tormenten om dat sy hen het gout ontdecken ende gheuen souden. Daer was eenen van synen Capiteinen/dye in een Incomen(welcke hy dede deur syn beuel/om te rooueu ende het volck uyt te royen)vermoorde meer dan veertich duysent Zielen dye vernielende metten sweerde/ leuendich verbandende / worpende voer de felle honden / ende tormenterende met diuersc tormentē/welck met synen ooghen een religieus / broeder Franciscus van S. Roman met hen ghaende/sach.

Ende de boose blintheit dye altyt tot noch toe inde ghene dye d'Indien hebben gheregeert is geweest int seyt vande Indianen te bekeeren ende behouden(d'welck sy altyt (dit seggh e ick mette waerheit) belangende de daet ende effect hebben gepostponeeret ende nagelaten / hoe wel dat sy met woorden anders hebben ghethoont ghecoloreert ende ghesimuleert) is tot sulcken diepte ghecomen dat sy hebben gheimagineert ghepractiseer ende beuolen / datmen den Indianen vermanen soude dat sy het gelooue aennemē/ende den Coninghen van Castilien d'obrdiencie gheuen souden / anders dat sy hen met orloghe te vier eende te bloede vervolghen souden/doodē ende vanghen/al oft de sone Goids dye stirff voer elcken eenen van hen lieden hadde in syn weth beuolen als hy seyde : Euntes/docete omnes gentes/datmen dye vreetsame ende stille heydenen en-

de

de dye in hen eygen lant syn / versueken ende aengeuen soude dat sy het Christen gheloue aennemen souden / ende soo verre sy sonder ander predicatie oft leere dat niet doen en wilden / noch hen alsoo onderworpen onder de heerschappye vanden Coninck dye sye noyt en hoorden noch en saghen / ende besunder wyens volck ende boetschap soo wreede / ombarmheritghe / ende grouwelycke tirannen syn / dat sy daerom verbeuren souden hen gout / Lant / Liberteyt / wyven / Kinderen / met allen hen leuens / d'weick is een absurd ende sot dinck / weerdich alle lasteringhe / spottinghe / ende helle / als dan alsoo desen boosen ende onsalighen gouuerneur instructie hadde dat hy de voers. vermanighen ende versueken doen soude / om de selue meer te iustificeren / wesende anderssyns van hen seluen onredelick / absurd ende uyter maten onrechtveerdich / beual / oft de moordenaers dye hy sont / dedent van hen selue / dat sy / als sy ghonghen inde nacht af loopen ende roouen ennighe vlecke daer sy wisten dat gout was / wesende d'Indianen in henne huysen sonder achterdencken een halue myle van daer / onder hen seluen / vercondigden / oft lasen de voers. vermaninghe oft versueck / seggende : O Cacique ende Indianen van dit vast lant van alsulcken vlecke oft plaetse / wy laten v weten datter eenen Godt is / eenen paus ende eenen Coninck van Castillien welck Heere ouer dese landen is / compt terstont om hem d'obediencie te gheuen / doet ghyt niet / weet / dat wy v met vrloghen vervolgen sullen / dooden ende vanghen / ende teghens den dagheracrt slapende d'onnosele met henne vrouwen ende Kinderen / vielen inde vlecke / stekende Vier inde huysen / welcke gemeynlick van stroo waren / ende verbrandende Kinderen endevrouwen leuendich / ende veele sloeghen

syes

ſyer doot eer ſy wacker werden / de ghene dye ſy wilden het leuen behouden / dooden ſy met pynighen om dat ſy hen ſeggen ſoude van ander contreyen daer gout ſoude moghen syn / oft van meer gouts dan ſy daer vonden / de reſte ſloeghen ſy int yſer ende maecktenſe ſlauen/daer na weſende het vier gheeynt oft gheblutſt/ghongen ſy het gout dat inde huyſen was ſuckē/ In ſoodanighe wercken occupeerde hem deſen verlorē menſch met alle de booſe Chriſtenen dye hy hadde van het jaer veerthien tot het jaer eenentvintich oft tweentvintich ſcynende in ſulcke intreen vyf oft ſeſz ende meer dienaers voerde welcke ſy ſoo veel deelen (bouen het gene dat hem competeerde als Capitein generael) van al het gout/ peerden ende Joucelē dye ſy roofden ende ſlauen dye ſy maeckten / aſſigneerden ende ghauen/van gelycken deden d'officiers vanden Coninck ſeynende derwaerts ſoo veel knechten als ſy coſten/ende den eerſten biſſchop van dat Ryck ſont alſoo wel oock de ſyne om deel inde voers. comenſchappe te hebben. Sy roofden op den ſeluen tyt na dat ick kan ordeelen meer dan een millioen Caſtillanen gouts / noch meyne ick dat ick te luttel ſegghe / ende men ſal niet bevinden dat ſy den Coninck meer ſouden dan dry duyſent Caſtillanen van al dat ſy gherooft hadden ende ſy hebbender meer dan acht hondert duyſent zyelen vernielt. D'anderder tirannen gouuerneurs dye daer na volchden totten Jaere van dryendertich / dooden ende ghedoochden datmen doode deurde tirannyſche ſlauernie welcke d'orloghe mede bracht, de ghene dyer reſteerden.

Onder ontallicke booſe ſtucken dye deſen dede/ende liete doen ten tyde dat hy Gouuerneerde / was / dat gheuende hem een Cacique oft heer ghewillich oft deur vreeſe(ſoo ghelooftelycker

lycker is) neghen duysent Castillanen / daer mede niet te vreden wesende/vonghen den voers. Heere ende bonden hem aen eenen staeck sittende op d'eerde met uytghereckte voeten/ ende deden daer vier aen om dat hy meer gouts gevē soude / hy sont t'synen huyse ende liet ander dry duysent Castillanen brenghen / sy pynighen hem wederom / ende niet meer ghevende want hy niet en hadde oft want hyt niet geven en wilde / wert in sulker manieren mishandelt ende gherooft dat het merchuyt syn planten kisten ende liep/ende stirf alsoo. Op dese wyse dooden ende pynichden sy seer dickmael de heeren om van hen gout te hebben.

Op eenen andern tyt gaende seker companie Spaenjaerts om te rooven ende dooden/quamē aen eenen berch daer in veel volcx ghevlucht ende gheborgen was / om t'ontgaen sulcken afgryselycken handel vande Christenen / ende omversiens hen ouervallende / namen tseuentich oft tachentich ionghe dochters ende vrouwen / doot blyuende veel dye sy costen doot slaen. T'sanderdaechs quamen by een veel Indianen ende ghonghen tuschen de Christenen vechtende om henne vrouwen wederom te hebben / ende de Christenen siende dat sy gedronghen ende vermeestert werden / ende nochtans niet willende den roof verlatē/staken henne sweerden inde buyken vande voers. vrouwen ende dochteren / ende en lieten nimant leuent. De Indianen/dyen het herte crimpte van weedom ende droefheit maeckten groot misbaer ende riepen : O boose menschen / wreede Christenen / a las yras matays? dat is te segghen/doot ghy de vrouwen (sy heeten in dat lant de vrouwen yras) al oft sy wilden segghen/ t'is een teecken vā abominable ende wreede beestelycke menschen / datmen de vrouwen doot.

Thien oft vyfthien mylen van Panama woonde een groot heere genaempt Paris seer Ryck van gout / de Christenen ghonghen derwaerts ende hy ontfinese al / oft syn broeders gheweest hadden / ende beschonck den Capitein met vyftich duysent Castillanen / de Capiten ende Christenen lieten hen duncken dat d'eghene dye soo veel ghewillich ghaf / groote schatten moest hebben (d'welck d'eynde ende vertroestinghe van hennen arbeit was) sy dissimuleren ende seghghen dat sy wilden vertrecken / ende inden dagheraet keeren sy wederom ende vallen inde vlecke daer gheen achterdencken en was / sy dooden ende verbranden veel volcx ende roofden vyftich oft t'sestich duysent ander Castellanen / ende de Cacique ontquampt. Hy vergaerde terstont het meeste volck dat hy cost / ende binnen twee oft dry daghen achterhaelde hy de Christenen / welcke droeghen hen hondert en dertich oft veertich duysent Castellanen / ende sloecher vromelick in ende versloech vyftich Christenen ende namp hen al het gout / d'ander wel ghequetst synde ende de vlucht nemende / ontquament.

Daer na quamender veel Christenen wederom ende verdestrueerden den voers Cacique met ontallicke menichte van synen volcke ende de reste dooden sy inde ghewoonlicke slauersnye / Inder vueghen dat heden daechs daer gheen voetstappe noch teecken en is dat daer ennighe vlecke gheweest is / oft mensch gheboren / in dertich mylen dye al vol van volck van heerschappie waren / dit een wort niet ghebrekent onder de moorderyen ende destructien welcke desen onsalighen mensch met syn gheselschap inde Landen dye hy verwoeste / dede.

Van

Vande Prouincien van Nicaragua.

Nt jaer 1522. quamp ter quader Bren desen tiran verdrucken/de seer gheluckighe Prouincie van Nicaragua : wye soude kunnen dechifreren het gheluck/ghesontheit/ lustickeit / prosperiteit van dese Prouincie / ende frequentie ende stichtinghe van haren volcke? Het was voerwaer een saeke om te verwonderen / te sien hoe beset van steden ende vlecken / welcke bycans inde lengde dry oft vier mylen durden/ vol van wonderlycke boomgaerden welcke causeerden uytnemende groote menichte van volcke / dit volck (want het effen ende plat lant is daer sy hen niet en costen borghen inde berghen/ende liefelick ende lustich/dat syt qualick costen laten daerom sy oock veel persecutien leden ende hadden gheleden ende soo veel alst hen mueghelyck was verdroeghen de tiranien ende slauernyen vande Christenen / ende om dat sy van naturen suethertich ende vreetsaem syn)dede desen tiran met de tirannen syn medeghesellen dye hem hadden het ghansch ander ryck helpen destrueren/ soo veele schaden/ soo veele moorderyen soo veel wreetheden soo veel benautheden ende onrechtveerdicheden/dat gheen menschen tonghe dat soude kunnen ghesegghen. Hy sonter vyftich te peerde / ende dede afrennen een heel prouincie grooter dan het graefschap van Russellon sonder daer te laten leuen man noch vrouwe noch ou-

ders noch kinderen / om seer cleyne sake / te weten om dat sy soo volcken niet en quamen als hyse deden roopē/ oft en brochten soo veele lasten mays (welck is het coren van dyen lande) oft soo veel Indianen om hem oft ander van syn geselschap te dienen. Want aenghesien dat het lant effen was / niemant en cost voerde peerden ende syne helsche gramschap vlieden. Hy sont Spaeniaerts om Intreen te doen/ dat is om te gaen rooven ende moorden Indianen in ander Prouincien / ende liet de moorders ende roouers wech leyden soo veel Indianen uyt vredelycke vlecken ende dye hen dienden als sy wilden hebben / de welcke sy sloeghen int yser om dat sy niet verlaten en souden de lasten van dry Arouas (een aroua is 25. pont) dye sy hen opleyden / ende het gebeurde te meer reysen dat hy dat dede / dat van vier duysent Indianen niet seß leuendich wederom tot hennen huysen en keerden sy lietense al doot lancx de weghen ligghen / ende als sommighe mue waren ende despereerden om de sware lasten dye sy droghen / ende werden cranck van hongher arbeit ende weeckheit / om de ketenen niet t'ontdoene sy sneden hen neffens den halsbant het hooft af/welck viel op deen syde ende het Lichaem op dander. Datmen nv besiene wat dander ghevuelden/ dye voer ende achter ghongen / ende alsoo / alsmen ghelycke bevaerden aennam/ (soo d'Indianen wel hadden gheexperimenteert datter niemant wederom en quamp) als sy van huys ghonghen kretense ende suchten/seggende/dat is den wech daer lancx wy ghonghen den Christenen dienen / ende al wast dat wy seer arbeyden / ten lesten quamen wy na ennighen tyt t'huys by onse huysvrouwen ende kinderen / maer nu gaen wy sonder hope van nummermeer wederom te comen noch hen te sien / noch meer te leuen. Eens om dat hy wilde nyeuw uytdeylinghe

doen/

doen/want hem soo luste (ende oock seetmen om dye te nemen den ghenen dye hy niet lief en hadde ende te gheven dyen hem goet dochte) was oorsake dat d' Indianen dyen saytyt niet en sayden / ende alsoo daer gheen broot en was / de Christenen namen den Indianen af soo veel mayz als sy hadden om hen ende henne kinderen te onderhouden/waer deur daer van honger stirven meer dan twintich oft dertich duysent Zielen/ ende het ghebeurde dat een moeder haren sone van honghers weghen at.

Alsoo de vlecken welcke sy bewoonden / waren al eenen lustighen pof/de Christenen logeerden daer hen deel viel / oft (soo syt heeten) hen in commende ghegheuen was / ende dreuen daer henne lantnaringhe hen ouderhoudende vanden aermen cost vande Indianen / ende alsoo namen sy hen particulier lant ende hoeven daer sy op leefden / Inder vueghen dat de Spaeniaerts in henne huysen hadden / alle d' Indianen heeren/ouders vrouwen/kinderen/ende sy moeten hen dienen nacht ende dach sonder rusten / totte kinderkens toe soo volcken als sy hen opte beenen kunnen houden / sy occuperense eenyghelyck int ghene dat hy kan doeneende in meer dan hy vermach/ ende alsoo hebben syse gheconsumeert heden dachs de luttel dyer ouerghebleuen syn/niet hebbende noch moghende hebben eyghen huys noch dinck ter Werelt/daer in sy te bouen ghaen d' onrechtveerdicheden van deser sorten dyemen int eylant Espannola dede.

Zy hebben veel volcx in dese Prouincie beswaert ende verdruckt/ende syn oorsake gheweest vã henne vroeghe doot/ doende hen draghen het houtwerck van dertich mylen totte

hauen toe / om schepen te maken / ende honig ende was inde berghen daer sy vande Tigren versloenden worden / sueken / ende sy hebben gheladen ende laden nv / de vrouwen dye groot gaen ende dye eerst ghebaert hebben ghelyck beesten.

D'afgryselycke pestilencie welcke Principalick dese prouincie heeft ghedestrueert / heeft gheweest / dat de Gouuerneur toeliete den Spaeniaerts dat sy slauen aende Caciquen ende Heeren vande steden ende vlecken heyschen souden / een yeghlyck begheerde alle vier oft vyf maenden oft soo dicwils als de gouuerneur dat ghedoochde oft ghunde / vyftich slauen met drey gementen inghevalle sy dye niet en gauē / dat syse leuendich verbranden souden oft voerde felle honden worpen / ende alsoo d'Indianen gemeynlick gheen slauen en hebben (ten hoochsten een Cacique oft Heer dry oft vier) de Heeren ghonghen ende namen eerst alle de weesen / ende daer na heyschten sy aende ghene dye twee sonen hadden eenen dyer dry hadden twee / ende by desen middel volmaeckten de Caciquen het ghetal d'welck den tiran begheerde / met groot schreyen ende kermen vanden volcke (want het is volck dat schynt henne kinderen bouen ander seer lief te hebben) Alsoo sy dat soo dickmaels deden / verwoesten sy vanden Jare 23. af / tot den jaer 22. al dat heel lant / want sy sonden seß oft seuen jaerlanck vyf oft seß schepen om alsulcken comenschap / wechnemende alle dye groote menichte van volcke / ende vercochtense voer slauen te Panama ende in peru / daer sy al ghestoruen syn / want het is duysentmael gheverifieeert ende gheexperimenteert / dat wech nemende d'Indianen uyt hen vaderlant / sy terstont te lichtelycker sterven / want syse niet altyt t'eten en geuen / ende en schoonense niet inden arbeit / ghelyck syse niet

en vercoopen noch d'ander coopen dan om t'arbeyden. Op dese maniere hebben sy meer dan vyf hondert duysent persoonen uyt dese Prouincie ghetrocken ende slauen ghemaeckt wesende soo vry als ick ben. Deur de helsche orloghen dye de Spaeniaerts hen hebben aenghedaen ende d'afgryselycke seruituyt daer syse in setten / hebbender tot nv toe ghedoot meer dan vyf oft ses hondert duysent/ende noch alle daghen doen/ binnen 14. Jaren is alle dese ellende ghedaen geweest / daer en syn nv inde ghansche prouincie van Nicaragua niet bouē vier oft vyf duysent persoonen dye sy daghelix deurde continuele diensten ende verdruckinghe oock vernielen/ende het was/ soo ghesect is/een vandē meest bewoonden landē vanden werelt.

Van nyeuw Spanië.

IN het jaer 1517. wert nyew Spanien ontdeckt/ende int ontdeckē werden deurde ghene dyet vonden onder den Indianen groote schandalen ende moorderyen ghedaē. Int jaer 1518. ghongen desse dye hen Christenen heeten/daer rooven ende moorden/hoe wel dat sy seggh̄ dat sy ghaen om te stichten ende besettē/ende van dit jaer 18 tot nv toe 1542. is ouergestort ende ten hoochsten ghecomen alle de boosheit/ alle d'onrechtveerdicheit/ allen den ouerlast ende tiranie dye de Christenen in Indien hebben ghedaen / want sy hebben teenemael verloren alle vreese van Godt ende den Coninck / ende sy hebben

hebben hem seluen vergheten / want den ouerlast wreetheit/ grouwel/moorderyen/ destructien/verwoestinghe/ rooueryē/ ghewelt ende tirannien in sulcken ende soo veele vaste landen gheperpetreert / syn soo bouen alle mate ende excessif dat al t'ghene dat wy geseet hebben niet en is in comparatie van het ghene dat hier ghedaen is. Want al seydent wy wel al/wesende ontallick t'ghene dat wy laten te segghen / ten is niet te gheluycken by dit dat tsedert het Jaer 1518. tot nv 1542. gedaen 51. gheweest/ ende heden daechs inde maent van Septemb. wort noch meer met alle abominacie gedaen ende voerts ghekeert/ op dat den regle dye wy te voren gheteekent hebben waer sy/ te weten dat altyt van het beghinsel af alle quaet ende boosheit is ghaen wasende / ende meerderende in allen iammer ende helsche daden/ Inder vueghen dat d'Incomen vande Spaen iaerts in nyeuw Spanien / d'welck was den 18. April / Anno 1518. totten Jare 1530. welck waren twaelf Jaren / durde het moorden ende grouwel welck de bloedighe ende wreede handen ende messen vande Spaeniaerts continuelyck bedreven in vier handert vyftich mylen / bycants ront omme Mexico ende daer ontrent/daer in begrepen vier ende vyf Rycken soo groot ende veel beter dan Spanien. Alle de steden waren volder van volcke dan Toleden / Siuillien/ Valladolid / ende Caragoca/ t'samen met Barcelonen / want daer en is / noch noyt en was inde voers. steden soo veele volcx als godt sette/ ende was inde voers. 450. mylen / welcke int ronde uyt brenghen duysent acht hondert mylen.

De Spaeniaerts binnen de voers. twaelf Jaren / inde voers. vier hondert vyftich mylen hebben ghedoot metten sweerde/lancien/leuendich brandende / vrouwen ende kinderen/

ren / ouders ende ionghers meer dan vier millioenen Zielen/ durende (soo gheseet is) t'ghene dat sy heeten conquistas/ synde fortselycke inuasien van wreede tirannen / verduempt niet alleen byde weth Goids maer oock by alle menschelycke ordonancien wesende booser dann de ghene dye den Turck om te destrueren de Christen Kercke/ doet/ ende dit sonder de ghene dye sye hebben vernielt ende daghelicx vernielen inde voers. tiranniſche slauernye verdruckinghe ende continuele veracie/ ghene menschen tonghe/ gheleertheit noch cloeckheit en waer suffisant om particulierlick te verhaelen de grouwelycke feyten/ welcke verscheyden/ t'samen in een/ ende ennighe na henne circonstancien ende qualiteyten dyese beswaren / gheconsidereert / dese gemeyn openbaer vianden vanden menschelycken gheslachte aldaer in dyen byvanck hebben ghedaen ende aengherecht. Inder waerheit men en soudt nav met groote neerstigheit/ tyt/ ende schrynens/ volcomelyck kunnen uyt ghelegghen/ nochtans sal ick ennighe segghen / onder protestacie ende eedt dat ick niet en meyne dat ick sal aennoemen een deel van duysent.

Van nyeuw Spanië.

Nder ander moorden deden sy desen in een stat / groote van dertich duysent inwoonderē/ geheeten Cholula. Comende den Christenen te ghemoete alle de heeren vander Stat / ende byvanck / ende eerst de pristeren metten

Opperpriſter in proceſſie/ ende met eerbiedinghe ende reuerencie/ende leydende de ſelue in middē logeren inde ſtat inde huyſen vanden heere oft principale heeren / de Spaeniaerts deliberceerden aldae een moort ende (ſoo ſy ſpreken) ſtraffe aenrechten om in heet heel lant Alomme vreeſe te jaghen ende henne fierheit te bewyſen / want dit was altyt henne maniere van doen Alomme inde landen daer ſy inquamen / te weten/ dat ſy deden een wreede ende notable moort/om dat dye ſaecht moedighe ſchapen voer hen beuen ſouden. Inder vueughen/ dat ſy tot dyen eynde eerſt deden roepen alle de Heeren/ende elen vander ſtat ende van al hen onderſaten metten principalen heere/ ende alſoo ſy quamen den Capiteyn ſpreken / werden terſtont ſonder dat ymant de tydinghe coſt ghedraghen/ aenghetaſt ende ghevanghen. Sy hadden hen gheheyſcht vyf oft ſeß duyſent Indianen om hen packen te draghen / dye terſtont al quamen/ende werden inde pletſe vanden huyſe ghe ſet. Het is om groot metlyden ende derniſſe te hebben/te ſien deſe Indianen als ſy hen ghercert maken om opte laden de laſten ende packen vande Spaenjaerts / want ſy comē naeckt alleenlick ghedeckt hebbende henne ſchamelheit/ ende met een netteken opte ſchouweren met hennen aermen coſt/ ſy vallen huckende opte knyen ende hielen ghelyck ſeer tamme lammeren/ weſende al vergadert t'ſamen opte pletſe met meer ander Volck datter om ſtont / de Spaenjaerts in wapenen weſende beſetten de porten vande pletſe/ om te wachten/ ende alle dander dyer meer waren ſmytē de daer op ende met heñe ſweerden ende Lancien brenghen al deſe ſchapen / datter nyemant af en quamp/om den hals. Twee oft dry daghen daer na quamen veel Indianen heel bebloet dye hen gheborghen hadden onder de dooden/ te voerſchyne / ſy ghonghen al crytende voerde

Spaen-

Spaenjaerts biddende om ghenade / dat syse niet dooden en souden / Waer mede zy nochtans gheen compassie en hadden noch en ghebruyckte ennighe misericordie/maer soo sy voorts quamen soo hielense in stucken. De Capiteyn beual datmen al de heeren dye meer dan hondert waren ende dye sy ghebonden hadden/leuendich aenstaken verbranden soude/ nochtans eenen dye moghelyck den principaelsten was / ende Coninck vanden Lande vont middel om hem t'ontbinden / ende verstrock met ander twintich oft dertich oft veertich inden grooten Temple dye sy daer hadden / ende was ghelyck een sterckte diese hecten Quu/ende verweerde hem daer eenē langhen tyt vanden dach / maer de Spaenjaerts dye niet en vrycn noch en myen/besunder onder dat onghewapent Volck/ staken het vier inden temple ende verbrandense/schreewende ende roepende : O boose menschen wat hebben wy v liden ghedaen? waer om doot ghy ons?ghaet henen / ghy sult te Mexico ghaen daer onser alder heere Motencuma ons van v sal wreken.

Men seet dat te wyle de voers. moorderye int huys ghe-schiede/dat de Capiteyn vande Spaenjaerts vast sonck. Mira Nero de Tarpeia a Roma como se ardia/ gritos dan ninos y vielos/y el de nada se dolia/dat is/soo veel te segghen:

Nero sach van synen Paleyse/ Roome branden/ de kinderen schreyden ende d'ouders / ende hy en wasser niet droef om/oft en beclaechdes niet.

Zy deden een ander groote moort inde stat van Tepeaca dy veel grooter was ende ghepeupleerder van Volcke dan de voers. daer sy metten Sweerde ontallick veel volcx met sundelycke particulariteiten/ende wreetheit dooden.

Van Cholula gonghen sy na Mexico / ende seynende de groote Coninck Motencuma met duysenden presenten/ heeren/volck ende feesterens opten wech / ende inden inganck vande cassye van Mexico/welck is ontrent twee mylē / schickte hy synen eyghenē broeder verselschapt met veel groote heeren ende groote presenten van gout siluer ende clederen / ende int in comen vander Stat quamp hy selue in persoone in eenen gouwen ros baer met allen syn groot hof hen ontfanggē/ ende verselschapte se totte palaisen daer hy beuolen hadde dat mense logeren soude. Opten seluen dach soo my sommighe vande ghene dye hen daer vondē hebben gheseet/ met seker dissimulacien wesende sonder achterdenckē vonghen sy den grooten Coninck Motencuma ende setten hem wachte vā tachentich mannen ende daer sloeghen sy hem int yser ende boyen. Maer latende al dit daer veele ende groote saken waren te vertellen/ick wil alleenlick een notable stuck dat de voers. tiranuen daer deden verhalen. Synde de capiteyn vande Spaeniaerts gheghaen nade hauen vander Zee om aentetasten eenen anderen Capiteyn dye teghens hem quamp/ende ghelaten hebbende sekeren Capiteyn met luttel min dan hondert mannen tot bewarenisse vanden Coninck Motencuma / resolueerde de voers. Spaeniaerts/dat sy een ander notable feyt om henne wreese int ghansche lant te vermeerderen bestaen souden / ende is een practique soo ick seyde dye sy dicmaels hebben ghebruyckt. D'Indianen/Volck / ende Heeren vande gansche stat ende hof van Motencuma en becommerde hen in gheen ander dinck dan in ghenuchte hennen ghevanghenen Heere aen te doen / ende onder ander feesten dye sy hem deden was dat sy t'saucns op alle straten ende wycken vander stat henne ghewoonlycke dancen (dye sye Mitotes noemen ghelyck in

d'eylan-

d'eylanden/Areytos) dansten/daer sy brenghen alle hen fray dinghen ende ryckdom/ende daer mede behanghē sy hen teenemael/ want het is de principal maniere van feesterē dye sy hebben/ende d'Edelste/ridderen ende van Coninclycken bloede/ na henne qualiteit ende graet dansten naerder den huyse daer hennen ghevangen Heer was/alder naest het voers. Paleis/ waren bat dan tweeduysent sonen van Heeren welck was al de fleur vanden eeldom vanden heelen lande ende rycke van Motencuma. Herwaerts ghonck de Capiteyn met een companie Spaeniaerts/ende sont ander met ander companien op alle ander plaetsen van der stat daermen de voers. feesten hiel/ gheveynsende/al oft sy dye ghonghen sien/ende beual dat sy al op een seker vre daer in slaen souden. Hy ghonck ende te wyle dat sy droncken waren ende sonder achterdencken dansté/ riep hy/sant t'Jago ende a ellos / dat is / sint Jacob ende op hen/ ende beghinnen mette bloete messen te vernielen dese naeckte ende delicate lichamen ende te storten dat edel bloet / ende en lieten nymant blyuen leuen. Van ghelycken deden d'ander op d'ander plaetsen / dit was een sake welcke al dat ryck ende volck seer verstoech/benaude ende verbitterde/ende soo langhe als de werelt staen sal ende sy niet heel en verghaen / en sullen sy niet laten te lamenteren ende singhen in hen dancen by manieren van ryme ende veersen (soo wy hier segghen) de voers. groote ellende ende verlies vanden stamme van hennen ghanschen eeldom daer van sy ouer soo veel iaren hen op bezoemē. ghesien synde byde Indianen sulcken onrechtveerdighē wreeden ende noyt meer ghesien stuck / onder soo veel onnoosele sonder schult gheperpetreert (deghene dye hadde pacientelyck verdraghen de ghevanckenisse niet min onrechtveerdich van hennen Coninck want hy selue beual dat sy de Christenen

niet ouervalle en soudê/noch bevechtê) nemen nv de wapenen Aloñe inde stat/ende vallen opte Spaeniaerts ende veel van hen liden ghequetst synde/ende qualick kuñende ontcomen/de Spaeniaerts setten eenen pugnard opte boorste vanden ghevanghê Motencuma / hem alsoo d'uinghende dat hy houê opte galerye soude ghaen ende den Jndianen beuelen dat sy het huys niet meer bestormen en souden/ende dat sy souden stil sitten/ d'welck hy dede/ maer sy en wilden hem nerghers in ghehoorsaem syn / ende spraken t'samê om eenen anderen Heere ende capiteyn dye hen aen vueren soude te kiesen. Ende want de Capiteyn dye gheghaen was teghens den anderen wederom victorieux quamp / ende brocht veel meer Christenen mede/ het stormen hiel dry oft vier daghen op tot dat hy inde stat was/maer corts daer na vergadert hebbende van allê het lant ontallick veel Volcx/ voechten sy al t'samen in sulcker manieren dat de Spaeniaerts vreesende dat syer al doot blyuen souden / vondê geraden t'snachts uyter stat te vertrecken/ d'welck d'Jndianen vernomen hebbende / sloegender opte bruggen van d'water met seer rechtveerdighe ende heylighe orloghe/ (om de goede rechtveerdighe sake dye sy soo gheseet is hadden/ ende alle redelycke ende oprechte menschen sullen iustificeren) veel doot. Daer na volchde het bestormen vande Stat / ende hebbende de Christenen d'ouerhant / deden ouer d'Jndianen wonderbare ende vremde wreetheden doot slaende ontallick volck ende leuendich verbrandende veel ende groote heeren.

Nade uytnemende groote ende abominable Tirannien dye sy deden inde Stat van Mexico ende ander meer dye daer ontrent / thien vyfthien ende t'vintich mylen geleghen syn daer ontallick veel volcx doot bleef / ghonck dese tiranniſche

pesti-

peſtilencie voerts. ende infecteerde ende verdeſtrueerde de prouincie van Panuco/ ende was een wonderlyck dinck te ſiene de menichte vanden Volcke datter was / ende den grouwel ende moort dye ſy daer aenrichten/Daer na bedorven ſy op ghelycke wyſe de prouincie van Tututeque / ende daer na de prouincie van ſpilcingo/ende oock dye van Colima weſende elck eene/grooter lant dan het Cominckryck van Leon ende dat van Caſtillien. Het waer ſonder faute om moghelyck te ſeggen ende te moyelick om hooren den moort ouerlaſt ende wreetheit dye ſy in elck beſunder bedreven hebben.

Hier ſtaet te noteren dat den titel daer ſy met inquamen ende daer deur ſy begoſten te verdeſtrueren al dat onnoſel volck/ende verwoeſten de voers.landen (daer de warachtighe Chriſtenen van deſe ſoo groote ende ontallicke bewoonde ſteden ende vlecken dye ſy vonden hen hadden behooren te verblyden) was/ dat ſy ſeyden/ dat ſy comen ſouden hen onderworpen ende obedieren den Coninck von Spanien/ingheval van weygheringhe / dat ſyſe doot ſlaen ſouden / ende ſlauen maken / ende de ghene dye niet terſtont en quamen voldoen/ achtervolgende henne onredelycke ende ſotte boetſchappē/ ende hen gheven in handen van ſulcken booſen fellen ende beeſtelycke menſchē/ hieten ſy Rebellen ende opgheworpen teghens den dienſt van ſynen Mayeſteit / ende alſoo ſchreuent ſy herwaerts ouer aende Coninck onſen heere/ende de blinthet vande ghene dye d'Indien regeerden/en begreep noch en verſtont niet t'ghene dat in hen rechten ſtaet claerder dan ennighe heñe eerſte beghinſelen uytgedruckt/te wetē/dat nymant en is noch en kan gheheetē wordē Rebel / ten ſy dat hy eerſt onderſaet ſy.

Dat nv de Chriſtenen conſidereren / ende dye wat van Godt/van redene/ende oock vande menſchelycke rechten weten/

ten/hoe de herten ghestelt moesten syn / van wat volck dat het sy/dat sonder achterdencken in hen lant sitt ende en weet niet dat het ymanden yet schuldich is / ende dat hen naturlicke Heeren heeft / hoorende dese nyeu maren dye sy alsoo subitelick hen seyden/ onderworpt v onder eenen vremden Coninck dye ghy noyt en saecht noch ende hoorde af seggheN/ingheval neen/weet dat wy v terstont in stucken houwen sullen/ende besunder by experiencie siende dat sy terstont soo deden/ende dat het grouwelickste is/ dat sy de ghene dye metter daet obedieren setten in uytnemende sware slauernye daer sy met henne vrouwen kinderen ende ghansche generacie in omgheloofelycken arbeit ende tormenten dye langher duren dan de ghene dye hen aendeden dyese mette sweeerde doodē / ten lesten verloren gaen. Ende oft schoon deurde voers. vreese ende dreyghementen dit volck oft ennich ander inde werelt comen obedieren ende kennen de heerschappye van eenen vremden Coninck / soo en sien de blinde ende deur ambicie ende duyvelsche begheerte ghetransporteerde Spaeniaerts niet / dat sy daerom niet een puntken rechts en winnen/ Nademael voerwaer dat het syn vreesen dye vallen in d'alder constantste mans / welck na het naturlick/menschelyck ende Godlyck recht ghedaen synde om yet te operere/gheen plaetse en hebben/ten waer inde aenclachte ende schult dye hen toestaet int helsche vier /ende oock daer sy letten ende schade doen den Coninghē van Castillien ruynerende henne landē/ende te niete doende (soo veel als in hen is)al het recht dat sy in allen d'Indien hebben / ende dit syn/ ende gheen ander/ de dienstē dye de Spaeniaerts heñen voers. Coninghen inde voers. landen hebben ghedaen ende noch heden doen.

Met desen soo rechtveerdighen ende gheapprobeerden

titel

titel sont de voors. Capiteyn tiran / ander twee Capiteynen tirannen veel wreeder felder / booser ende van minder bermhertigheit dan hy en was / nade groote seer florerende ende gheluckighe Rycken / uytermaten vol van volcke ende bewoont / te weten dat van Guatimala d'welck geleghen is aende Zee dyemen heet Del sur / ende dander van Naco ende honduras oft Guaymura / d'welck is aende noort Zee / d'een teghens dander ouer / ende de welcke paelden ende stieten beyde dry hondert mylen van Mexico. Den eenen depescheerde hy te lande ende den anderen ter Zee / met veel volckx te voete ende te peerde. Ick segghe de waerheit dat van t'ghene dat sy beyde bedreven ende besunder den ghenen dye trock na Guatimala / want den anderen volcken de quade doot stirf / men soude moghen by een rapen soo veel boosheits / soo veel grouwels / soo veel moordens / soo veel verwoestens / soo veel ende soo felle onrechtveerdicheden / dat het den tegenwoerdighen ende toecomende werelt verscricken soude / ende datmen daer mede eenen grooten boeck vullen soude / want hy ghonck te bouen allen den anderen dye ghepasseert ende teghenwoerdich syn / in menichte ende ghetale / soo vande abominacien dye hy dede / als vanden volcke dat hy verderf ende landen dye hy verwoeste / want al ontallick was.

Den anderen dye te schepe was / roofde uyter maten veel ende maeckte groot schandael ende perplexiteit opten Zeekant niet teghenstaende dat sommighe hem teghen ghonghen met presenten int ryck van Jucatan welck leet indè wech van het voers. ryck van Naco ende Guaymura / daer hy ghonck. Ghearriueert synde / sont Capiteynen ende veel volckx deur het heel lant / dye roofden / moorden / ende destrueerden al

datter was / ende besunder eenen dye hem op wirp met dry hondert mannen/ende trock binnē slands tot Guatimala toe/ af loopende ende brandende alle de vlecken dye hy vont / roos vende ende dootslaende het volck / ende hy dede dat purwil lens deur ruse ende behendicheit/ meer dan ouer t'vintich my len/te weten / om dat de ghene dye ghesonden souden worden om hem te persequeren / d' lant verwoest ende in beruerte vin den souden/ende dat se d' Indianen dootslaen souden om hem te wreecken vande schadē ende destructien dye hy ghedaen had de. corte daghen daer na sloeghen sy doot den principalen ca pityn dye hem ghesondē hadde ende teghens wyen desen hem opwirp. Daer na volchden meer ander uytnemelyck wreede tirannen / welcke met moordē ende afgryselycke wreetheit en de met slauen te maken ende dye te vercoopen opte schepen dye hen wyn / clederen/ende ander dinghen brachten/ ende met de tiranniſche ghewoonlicke dienstbaerheit' vanden jaere 1524. tot het jaer 1535. verwoesten de prouincien ende ryck en Naco ende Honduras/ welcke inder waerheit ghelekē een paradys vā wel lust / ende waren volder vā volcke dan het meest ghepeupleert lant dat inde werelt soude mōghen wesen/ ende nv passerende daer lancx saghen wy dye soo teenemael sonder volck ende soo gheruyneert / dat een yghlyck hoe hert dat hy waer daer ouer schruemen soude / sy hebben binnen dese elf Jaren ghe doot meer dan twee Millioenen Zielen / ende en hebben niet ghelaten in meer dan hondert mylen int viercant twee duysent personen / ende de selue dooden sy noch daghelicx in de voers. dienstbaerheit.

Keerende totten grooten tiran Capiteyn dye ghonck int Ryck van Guatimala/ ende (soo ghesect is) passeerde alle de voers

voergaende ende ghelyck alle dye heden syn in wesen. Hy roofde/moorde/brande/verdestrueerde(vande prouincien af/ welcke palen aen Mexico / ende syn langs den wech daer hy trock soo hy seluer schreef aenden principalen dye hem sont/ van het ryck van Guatimala / vier hondert mylen) allen het lant daer hy quamp / onder het voors. pretext / te weten / hen seggende dat sy hen souden onderworpen onder de Spaensjaerts soo onrechtveerdighe wreede menschen / inden naem vanden Coninck van Spanien (dye hen onbekant was ende daer sy noyt af en hadden ghehoort / welcken sy achten veel onrechtveerdigher ende wreeder te wesen dā de voors. Spaensjaerts selue) sonder tyt te gheven om hen te moghen bepeynsen / ende byna soo volcken als de boetschap daer was brandende ende moordende/ ouervielense.

Vande Prouincie ende ryck Guatimale.

GEarriueert synde int voors ryck sloech int incomen veel volcks doot/ ende dyen niet teghen staende quamp hem teghen den principaelsten met veel ander heeren vande stat van Vltatlan hooft van geheel ryck/met veel trompetten ende feesterens/ ende dienden hem van al dat sy hadden/ende besunder

ghevende hen te volle t'eten / ende wat sy meer vermochten. De Spaenjaerts logeerden dyen nacht buyten de stat/ want hen doch te datse sterck was / ende dat sy daer binnen hadden moghen in peryckel syn. T'ander daechs roept hy den principaelsten ende veel ander heerē/ ende ghecomen synde als tamme schapen/ vinckse al / ende heyschten seker lasten gouts/ sy antwoerden dat sy gheen en hadden want daer gheen gout en viel / hy beual sonder ander schult noch proces noch vonnis datmense terstont verbranden soude. Na dyen dat de heeren van alle de prouincie saghen dat sy den voers. heere ende ander groote personagien om niet anders dan om dat sy gheen gout en ghaven verbrant hadden/ sy vloeden al van daer inde berghen/ ende beualen allen hen volck ende onderseten/ dat sy totte Spaenjaerts ghaen souden/ hen dienen als heeren maer dat sy niet segghen en souden waer sy vervaren waren. Al het volck vande lande quamp segghen dat sy hen wilden dienen als hen heeren. Desen barmhertighen Capiteyn antwoerde/ dat hyse niet ontfanghen en wilde maer soude se al doot slaen/ soo verre sy niet en seyden waer henne heeren waren. D'Indianen persisteerden altyt dat syt niet en wisten / biddende dat sy hen van henne persoonen wyven ende kinderen wilden dienen/ende seyden dat syse al bereet in henne huysen vinden souden/ daer mochten syse dooden oft met hen doen dat sy wilde. Ende sulcke seyden/ presenteerden ende deden sy menichmal/ ende dit was een wonderbaer dinck/ dat de Spaenjaerts goets moets ghinghen ter plaetsen daer d'aerm volck was met hennе wyven ende kinderen sonder achterdencken in hen werck arbeyende/ ende deurliepense met henne lancien ende hielense in stucken. Sy quamen tot een seer groote ende machtighe plaetse daer het volck min op hen hude was / ende meer verse-

keert

keert deur henne innocentie / ende in min dan twee vren tyts verwoesten syse / doende passeren deurdē sweerde de kinderen / vrouwen / ende ouders / met soo veel meer als sy dooden costē / ende niet wech en liepen.

Nademael dat d' Indianen saghen dat sy niet en costen vermorwen noch versueten deur sulcken paciencie sulcken fellen ende beestelycke herten / misgaders dat sy sonder ennighe apparencie ende coleur van redene (welck oock teghen hen was) hen vernielden ende in stucken hielden / ende merkende dat sy by d'ene oft d'ander maniere moesten steruen / sloten in hennen raet dat sy al by een comen souden ende sterven met vechtender hant int orloghe / hen wrekende soo sy best souden kunnen van soo wreede ende helsche vianden / wel wetende soo sy toch onghewapent waren ende naeckt / te voete ende niet sterck in respecte van sulken fellen volck te peerde ende soo wel gewapent / dat sy douerhant niet en costen ghehebben maer ten lesten al moestē vergaen. Toen inuenteerdē sy / ende maeckten in midden vanden wech sekeren diepen gracht daer de peerden in vallen moechten metten buyck in seker aengebrande ende scherpe staken / bouen ouerleet ende toeghedeckt met russen ende cruyt / inder manieren dat niet en schene datter bedroch onder schuylde. eens oft tweemael / niet meer vielen de peerden daer in / want de Spaenjaerts wisten hen daer voer te wachten / maer om hen te wreken maeckten sy eene ordonancie dat alle d' Indianen van wat qualiteite sexe / ende jaren dat sy waren / dye sy leuendich vanghen souden / inde voers. grachten ghesworpen souden worden / ende alsoo deden sy oock mette vrouwen dye grootghonghen / dye eerst ghebaert hadden / kinderen ende ouders / ende soo veel als syer costen gecryghen / sy

wirpense al inde putten deurde staken tot datse vol ware/welck een groote dernisse was besunder in respect vande vrouwen met henne kinderen/alle d'ander staken sy doot met lancien ende messen / sy wirpender voerde felle honden dyese verschueren den ende aten / ende als sy ennighen heer creghen / dyen (om der eeren willen) verbranden sy al leuende. Dese ommenschelycke wreede verscheuringhe durde ontrent seuen jaer / te weten vanden jaer 24. tot inden jaer 03. ende 31. Hier machmen ordeelen hoe groot dat het ghetal vanden volcke dat sy verniel den was van ontallicke afgryselycke stucken welcke desen onsaligen tiran en syn broeders dye syn Capiteynen waren niet min onsalich dan hy en was / met d'ander dye hem hilpen / in dit ryck deden/was een seer notable/hy ghonck inde prouincie van Cuzcatan daer nv / oft daer ontrent / is de stat van S. Saluador / welck is een seer gheluckighe landouwe met den heelen Zeekant Del sur. ende durt veertich ende vyftich mylen. Inde stat van Cuzcatan welcke was het hooft vande prouincie/onthaelden sy hem seer wel/ende ouer t'vintich oft dertich duysent Indianen gheladen met hinnen ende victualie verwachten hem/ontfanghen hebbende het present / beual dat een yghlyck vande Spaenjaerts nemen soude uyt dat groos ghetal van volcke alle dye sy wilden / om hen te dienen den tyt dat sy daer syn souden / ende laten aenbrenghen al wat sy van doen souden hebben/een yghlyck namper hondert oft vyftich oft soo vele als hem docht ghenouch te syn om seer wel ghedient te worden/ende d'onnosel lammeren ghedoechden dat sy van malkanderen ghescheyden werden/ende dienden na allen hen vermoghen / datter niet en ghebrack dan hen t'aenbidden. Daer en tuschen de voers. Capiteyn heyschte vande heeren dat sy hem gout brenghen souden / want sy daerom

principalick quamen / d'Indianen antwoerden dat sy te vreden waren hen te gheven al het gout dat sy hadden/ende metter daet ghaven hen seer groote quantitet van coperen vergulde bylen / daer mede sy hen dienen / ende schynen gout te syn / want daer ennich gout mede ghemenckt is / hy liet al proberen/ ende vindende dat coper was / seyde totte Spaensjaerts/gheeft sulcken stat den duyvel/ laet ons ghaen nv daer gheen gout en is ende een yghlyck slane int yser d'Indianen dye hy heeft/om hen te dienen/ende ick salse voer slauen doen teekenen / sy doen alsoo ende teekenen met het coninckr yser al dye sy binden costen / ende ick sach den sone vanden princi-paelsten Heer van deser stat int yser / hebbende d'Indianen (Dye raet vonden om hen t'ontbinden ende dander vande lande) ghesien dese groote verraderye beghinnen hen te vergaderen ende inde wapenen te stellen/daer en tuschen ouervallen hen de Spaensjaerts / ende tracteerdense seer qualick ende jammerlick/ende keerden wederom na Guatimala daer sy een Stat houden welcke nv deur rechtveerdich ordeel met dry diluvien t'samen eenen van water / den anderen van eerde/ende den derden van steenen / veel grootr dan thien ende t'vintich oschen / de Godlicke justicie heeft verdestrueert. Synde alsoo alle de Heeren ende mannen dye souden hebben kunnen orloghen vernielt ende omghebrocht / de reste wert gheset inde voers. helsche dienstbaerheit / ende voorts hen afnemende voer schattinghe ende tribut van slauen henne dochteren ende sonen/want sy gheen ander slauen en hebben/ende daer mede ladende de schepē ende dye seynde te vercoopē na Peru ende doende meer ander moorderyen ende grouwel hebben sy een ryck van hondert mylen int vierkant vruchtbaerder ende beter bewoont dan gheen ander inde werelt enkan syn/

verk;

verwoest ende bedorven/ende desen tiran selue schreef dat het voers. lant volder van volcke dan het ryck van Mexico was/ ende hy seyde de waerheit. Hy/met syn broeders hebben ghedoot in vyfthien oft sesthien jaer / van het jaer virent'vintich tot het jaer veertich/ inde vier ende vyf millioenen Zielen/ende dooden ende bederven noch huyden daechs de ghene dyer blyven/soo sy oock sullen allen dander doen.

Hy hadde dese ghewoonte als hy ghonck orloghen teghens ennighe prouincien oft volcke/dat hy met leyde vanden Indianen dye al reede in subiectie waren/ soo veele als hy cost om dat sy teghens dander vechten ende cryghen souden/ ende/ alsoo hyse (thien oft t'vintich duysent) niet t'eten en ghaf/ consenteerde hen dat sy eten souden d'Indianen dye sy vinghen/ ende alsoo was in synen legher eene seer solennele verschuering van menschen vleesch / daer men in syne teghenwoerdicheit de kinderkens doode ende brayde/ende sloeghē de mans doot alleenlick om de handen ende voeten te hebben welcke sy voerde beste beten hielen. Hoorende het volck van d'ander steden ende landen desen grooten grouwel/ en wisten van vreese waer hen laten.

Hy vernielde ontallick volck in het maken van schepen. Hy leyde vande noort Zee totte Zee del Sur hondert dertich mylen / d'Indianen gheladen met ankeren van dry ende vier hondert pondē swaer/welcke sy laghen op hen schouweren ende lendenē/ hy dede oock alsoo den aermen naeckten menschen opte schouweren veel artillerie draghen/ Ick saggher somtyts opten wech onder het geschut veele benaut ende banghe / stenen. Hy scheyde ende ontbont de ghehoude/nemende de vrou-

wen.

wen ende dochteren/ ende ghaf se den schippers ende soldaden om dye te vreden te houden ende lietse opte schepen vuren.

Hy vulde de schepen met Indianen daer sy al verghonghen van dorst ende hongher / ende het is de waerheit soude ick int particulier verhalen de wreetheit dye hy bedreeef dat icker eenen grooten boeck dye de werelt soude doen verscrieken af maken moeste. Hy ruste op twee armeyen / elcke van veel schepen daer mede hy alle dye landen / al oft vier uyten hemel hadde gheweest verbrande. och hoe veel weesen maecke hy? hoe veel beroof der hy van henne wyven? hoe veel wyven liet hy sonder mans? van hoe veel ouerspels van hoe veel dochteren ende weduwen schendens/ fortserens ende verachtens was hy oorsake? hoe veel volcks priueerde hy van henne naturlicke vryheit? hoe veel benautheit ende ellende isser gheweest? hoe veel tranen dede hy storten? hoe veel suchtens? hoe veel stenens? hoe veel alleenheit in dit leuen/ ende hoe veel eewighe verdoemenisse in dander heeft hy gheseauseert? niet alleen van Indianen dye sonder ghekal waren/ maer oock vande omgheluckighe Christenen daer hy hem mede behielp in soo grooten grouwel uytnemende sware sunden ende afgryselycke abominacien. Godt gheve dat hem ghenade sy gheschiet / ende dat hy ghestaen mach met soo quaden eynde als hy ten lesten heeft ghehat.

Van nyeuw Spanië
Panuco ende Xalisco.

Hedaen synde inde prouincie van nyeuw Spanien ende van Panuco de voers. groote wreetheit ende moorderye ende alle dander dye wy laten te seghen/daer succedeerde in dye van Panuco eenen anderen omghevuelickē fellen tiran/ int jaer ijs 25. dewelcke perpetrerende veel wreetheits ende maskende na de voers. maniere veel slauē dye vry waren ende seynde veel schepen daer mede gheladen na Cuba ende Española daer syse best costen vercoopen / en hiel niet op hy en verwoesterde teenemael ende dede te niet dye ghansche prouincie. ende het ghebeurde daer/datmen ghaf voer een merrie ofte moederpeert tachentich Indianen redelycke sielen / van daer wert hy versien vat het gouuernement vande stat van Mexico ende heel nyeuw Spanien met ander groote tirañen voer raden / ende hy voer president / dewelcke met de voers. raden dede soo veel quaets / soo veel sunden / soo veel wreetheit/ rooueryen ende abominacien / datment niet ghelooven en soude/waer deur hy het lant stelde in sulcke extreme verwoestinghe ende desolacie dat soo Godt hen niet en hadde besloten ende wederstaen deurde resistencie vande religieusen van sinte Franciscus ende terstont mette coninclycke audiencie/ welcke goet ende vrint was van alle deucht/ sy souden in twee jaren

ren ghelaten hebben nyeuw Spanien ghelyck Espannola is. Daer was eenen van syn gheselschap dye om eenen synen grooten Hof te bemuren sleipte acht duysent Indianen werkende sonder hen yet te betalen oft t'eten te gheven / Inder uweghen dat sy subitelyck van hongher opten staenden voet doot vielen/ende hy en vrachder niet na/noch en hadde gheen metlyden.

Soo volcken als den principalen vanden voers. dye ick seyde dat te niete dede de prouincie van Panuco de tydinghe hadde dat de voers. goede audiencie voorts quamp / hy namp voer hem voerts te ghaen binnen slands ontdecken daer hy tiranniseren mochte/ende trock met fortse uyte prouincie van Merico vyfthien oft t'vintich duysent menschen om syn ende gheselschappe bagagiē te draghen/daer af gheen twee hondert wedcrom en quamen. hy was oorsake dat sy al daer stirvē.

Hy quam inde prouincie van Mechuacan wesende veertich mylen van Merico / soo vruchtbaer ende vol van volck als Merico. comende hem te gemoete den Coninck in processie met ontallick volck ende doende hem allen dienst ende lieve / wert terstont van hem ghevanghen om datmen seyde dat hy seer ryck vā gout ende siluer was/ende om dat hy hem veel schattē geven soude pynichde hem so volcht. hy boyde hem de voeten/ende streckende het lichaem ende bindende de handen aen een bert / dede de voeten vast aent vier / ende eenen ionghen met eenquispelken ghedoopt int olie droepten dye alle reysen om het vel wel te doer roesten / op dander syde was een sel man dye met eenen ghespannen stalen Boghe micken de den syl teghen ouer syn hert / op dander syde was eenen anderen met eenen seer grouwelycken sellen hont dyen op

hem hissende / ende soude hem in eenen credo verschuert hebben / al / om dat hy deur pyne ende vreese syn gout gheven soude/tot dat een religieus van S.Franciscus daeraf geauiseert synde/hem dyen uyten handen trock. maer hy stirf daer af ten lesten. Op dese maniere pynichden ende dooden sy veel Heeren ende Caciquen van dyen lande om dat sy hen gout ende siluer gheven souden.

Sekeren tiran gaende voer visitateur meer vande borsten ende goeden om dye te rooven dan vande Zielen oft persoonen / vont dat seker Indianen hielden hen afgoeden verborghen/soo de boose Spaensaerts hen gheenē beteren Godt gheleert en hadden / hy vinck de heeren ende hielse ghevanghen tot dat sy hem d'afgoeden ghaven meynende datse van gout oft siluer waren / siende dat hy bedroghen was / castyde hyse seer wreedelick ende t'ontrecht / ende om dat hy niet en soude ghefrusteert blyven van t'ghene dat hy ghesoecht hade/welck was rooven/ bedwonck de voers.caciquen dat sy hem de voers. afgoeden afcoopen souden (d'welck sy deden/ ghevende allen het gout ende siluer dat sy costen vinden) om dye t'aentbidden soo sy plaghen voerden warachtighen godt / dit syn de werken ende exempelen dye d'omgheluckighe Spaensaerts doen ende gheven / ende d'eere dyese in Indien den almoghenden Godt procureren.

Desen tiran Capitein/trock voerder bouen Mechuacan inde prouincie van Xalisco welcke was vol ghelyck eenen bieorf van volcke / seer wel bewoont ende gheluckich / want hes is een vande vruchtbaerste ende wonderbaerste van Indien. Het hadde een stat oft vlecke vol volcks durende seuen mylen.

Incos

Incomende inde voers. prouincie quamē de heeren ende volck met presenten ende blyschap soomen alom plach te doen hem ontfanghen. Hy beghost terstont syne ghewonlicke wreetheit ende boosheit / soo oock alle dander daer te lande doen ende veel meer om te comen tot hen eynde welck sy houden voer Godt/ ende is het gout. Hy verbrande de vlecken / hy vinckde Caciquen/hy pynichdese/ hy maeckter soo veel als hyer creech slauen / hy leyde / met hem ontallick volck al gheketent. De vrouwen dye ghebaert hadden gaende gheladen met packen welcke de boose Christenen hen opleyden niet kunnende hen kinderkens mede nemen / ouermits den arbeit ende swacheit van hongher / wirpense lanex de weghen / daerder ontallicke veel verloren gonghen.

Eenen boosen Christen nemende met fortse eene songhe dochter om daer mede te sundighen/ende wordende inghe varen vande moeder om hem dye te nemen / treckt synen pugnart oft meß ende hiel de moeder de hant af/ ende de dochter/ om dat sy niet consenteren ende wilde ghaf hy veel steken ende doodese.

Onder veel ander dede hy t'onrecht wesende vry soose al syn voer slauen teckenen vierhondert mans/ vrouwen/ende kinderen van een jaer aende boorsten vande moeders / ende van twee/dry/vier/ende vyf jare/al wast sake dat sy hem paisibelick teghen gonghen / sonder ander sonder gethal dye niet gherekent en worden.

Gheeynt synde d'ontallicke onrechtveerdige ende helsche eyghen/ende moorderyen daer mede concurrerende/ hy

sette d'lant inde ordinarise ende pestilentieuse Tirannische dienstbaerheit welcke alle de Christenen tirannen van Indien pleghen ende pretenderen op dat volck te legghen / daer in hy consenteerde / ende ghedochde syn eyghen hoefmeesters ende allen d'ander te doen noyt ghehoorde wreetheit om vande Indianen gout ende tribut te trecken. namentlyck eenen van synen hoef meesters doode veel Indianen / dye hangende / leuende brandende / ende worpende voerde selle honden / af houdende voeten / armen / hoofden / tonghen uytsnydende / daer d' Indianen nochtans stil ende in peys waren / ende eghеen oorsake en ghaven / maer sy wildense vervaren om dat sy hem dienen souden / gout ende tribut ghеven / ten aensien vanden seluen rustighen tiran. Ick late veel gheeselen / wreede slaghen met stocken soufflettè ende ander sorten van wreetheit dye sy hen aendeden alle daghe ende vren.

Men seet van hem dat hy achthondert vlecken verdestruerde ende verbrande in dat ryck van Xalisco / waer deur hy oorsake was dat sy uyt desperatie siende dat alle de reste met sulcken wreetheit moeste verloren ghaen / hen opwirpen ende vertrocken opte berghen / ende sloeghen rechtveerdelyck ennighe Spaensaerts doot / ende namaels deurde onrechtveerdicheit ende beswaerenissen van ander nacomende tirannen dye daer deur passeerden om te verdestrueren ander prouincien / d'welck sy heeten descubreren oft ontdecken / vergaderden veel Indianen / makende hen sterck in seker steenroetsen / daer de Spaensaerts (douerhant hebbende) nv weederom soo grooten wreetheit hebben ghedaen dat sy bycants niet meer en vonden / doodende soo veel volcks om te ver-

woes

woesteren ende uyt te royen alsulcken grooten lant/ende d'on-
salighe Christenen verlaten wesende van Godt in hennen
verkeerden sin niet siende de seer rechtvee rdighe sake jae veel
saken vol aller rechtveerdicheden welcke d'Indianen hebben
voer weth der naturen / van Godt ende den menschen goet
ghevonden / te weten dat syse souden moghen ombrenghen
hadden sy macht ende wapenen ende uyt hennen landen dry-
ven / ende de seer onrechtveerdighe sake vol van alle boos-
heit / verduempt van alle wetten dye sy hebben om bouen
soo veel ouerlasten / tirannien ende groote onversoenlycke
sunden dye sy teghens den Indianen ghedaen hebben / noch
op een nyeuw hen orloghe aen te doen / dencken / segghen/
ende schryven dat de victorien dye sy verwoestende d'onno-
sel Indien / Godt hen al gheest om dat henne onrechtveer-
dighe orloghen / rechtveerdich ende goet syn sy verblyden
hen glorieren / ende dancken Godt van henne tirannien/ soo
deden oock de tiranniſche moordenaers daer de Prophet Za-
charias af seet int elfste Capit. Pasce pecora occisio-
nis / que qui occidebant non dolebant sed dice-
bant/benedictus Deus/quia diui-
tes facti sumus.

Van

Van het ryck yucatan.

Int jar 1526. was een ander onsalich mensch van het gouuernement van het ryck Jucatan versien omde lueghenen ende valscheit dye hy seyde ende presentacien dye hy den Coninck dede/ghelyck d'ander tirañen hebben ghedaen tot nv toe om datmen hen staten ende Officien om te rooven gheven soude.

Dit ryck van Jucatan was vol vã ontallick volck/want het lant is seer ghesont ende abondant van eten ende vruchten veel meer dan dat van Mexico/ende besunder ist ouervloedich van honich ende was meer dan nerghers el in Indien dat tot noch toe ghesien is gheweest. Het heeft inde ronde dry hondert mylen/het volck was uytstekende bouē allen anderen van Indien/ soo in verstant ende policie als dat onder hen min sunden waren dan onder d'ander/ ende seer bereet ende weerdich om tot kennisse van hennen Godt ghebrocht te worden/ ende daermen soude moghen maken groote steden om Spaensaerts in te woonē/ ende sy souden daer leuen ghelyck int eertsche paradyß waren syt weerdich maer sy en synom henne wreetheit omghevuelicheit ende sunden wil soo sy niet weerdich en syn gheweest te besittē meer ander plaetsen welke Godt hen in Indien gheweesen hadde. Desen tiran begost met dry hondert mannen dye hy met hem bracht teghens die

goet

goet onnosel volck/d'welck thuys was sonder ymanden te hinderen/grouwelyck te orloghen/ende want het lant gheen gout en gheeft (hadde daer gout gheweest hy soude het volck inde mynen al gheconsumeert hebben) om nochtans gout te forneren vande lichamen ende Zielen vande ghene daer Christus voer stirf / hy maeckte (t'is eenen grouwel om hooren) al dye hy niet doot en sloech/slauen / ende sontse nade schepen dye daer veel op den rueck ende fame vande slauen quamen/ dye vercoopende voer wyn/ olie/ azyn/ speck/ cleeren / ende al dat hen docht dat sy van doen hadden/ hy ghaf een yghelyck te kiesen uyt vyftich ende hondert ionghe dochters eene voer een aroua(een aroua nat is vier gelten oft acht potten) wyns oft olie oft azyn oft gheroockt verken / ende van ghelycken / uyt twee en dry hondert wel dispoeste ionghers voerdē seluē prys/ ende het gebeurde datter een jonghelinck dye schene te wesen sone van eenen prince ghegheven wert voer eenen kāes / ende hondert persoonen voer een peert. In sus danigen handel was hy vanden jaer 52. af tot het jaer van 33. te weten seven jaerlanck/verdervende ende uytroyende de voers. landen/ende doodende sonder bermhertichheit het volck / tot dat sy daer hoorden de tydinghe vanden ryckdom van Peru / daer syn Spaenjaerts dye hy hadde hennen trocken / ende alsoo hiel dye helle seker daghen op maer daer na quamen syn dienaers wederom veel groots quacts/ roouerycn/ ende slauernyen ende sunden teghens Godt doen ende aenrechten ende en houden noch huyden dacchs niet op dat te continueren / Inder vueghen dat sy bycants hebben verwoest alle dye dry hondert mylen welcke (soo geseet is) waren so vol ende ghepeupleert. nymant en soude kunnen gheloouen / min kunnē ghesegghen de particuliere stucken van wreetheit dye daer gheperpetreert

syn. Ick salder alleenlick twee ofte dry dye my te voren comen verhalen.

Alsoo d'onsalighe Spaensaerts ghonghen met henne selle honden d'Indianen sueken ende jaghen/eene siecke vrouwe siende dat sy de honden niet en cost ontloopen/sonder verscheurt te worden (soo sy dander deden) namp een corde ende bont daer mede aen haren voet haer kindeken dat sy hadde van twee jaer / ende sy verhonck haer aen eenen balck / d'welck sy soo volcken niet en hadde ghedaen de honden en quamen verscheuren het voers. kindeken / hoe wel dat eenen müenninck eert verscheyde/doopte. Als de Spaensaerts vertrocken/seyde een van hen teghens eenen sone van eenen heere van seker vlecke oft prouincie / dat hy mede soude ghaen / het jonexken antwoerde dat hy syn vaderlant niet en wilde verlaten / de Spaensaert dreychde hem dat hy hem d'ooren afsnyden soude ghonck hy niet met het jonexken weygherde / hy snyt hem met synen pugnart een oore af ende daer na d'ander. ende persisterende het knechtken in syn voergaende propost / hy sneet hem den nuese af al lacchende ghelyck oft hy hem niet meer dan eenen knip ghegheven ende hadde/desen verloren mensch prees hem seluen ende glorieerde ombeschamelyck in presencie van eenen weerdighen Religieus / segghende dat hy syn beste dede soo veel als hy cost om te begorden ende bevruchten veel Indische vrouwen om dat hy dye grootgaende vercoopende voer slauen/daer voer meer af cryghen soude.

In dit Ryck oft in ennighe prouincie van nyeuw Spagnien ghaende seker Spaensaert met syn honden ter jacht van wilt ghedierte oft Conynen / eens niet vindende om te Jaghen/

ghen / docht hem dat de Honden hongher hadden / ende ruckt een cleyn Kint vande moeder ende snyt met eenen pugnart in stucken d'ermen ende de beenen ghevende elcken Hont syn porcie / ende als sy noch niet versayt en waren / wirp hy hen allen int ghemeyn het lichaemken toe.

Datmen hier siene hoe groot dat d'onghevuelicheit vande Spaensaerts in dat lant is / ende hoe datse Godt heeft ghegheven in eenen verkeerden sin / ende in wat estime dat sy hebben dat Volck d'welck nochtans gheschapen is na het beelt Goidts ende verlost deur syn dierbaer bloet. besunder want wy hier onder noch leelickers ende boosers sien sullen.

Latende ontallicke ende omghehoorde wreetheden welcke de ghene dye hen Christenen heeten in dit Ryck deden / niet kunnende metten ghepeyse begrepen worden / ick wil alleen hier mede besluyten.

Synde al dese helsche Tirannen vertrocken met henne begheerlicheit (welcke hen verblint) vanden Ryckdom van Peru. Pater Jacob met vier ander Religieusen van Sinte Franciscus Orden vervordede hem om derwaerts te ghaen stillen het lant / preken ende brenghen tot Christus het overbleef sel vandē tirannischē moort ende ellende dye de Spaensaerts in seuen jaren aengerecht hadden.

Ick ghelooue dat dese religieusen de reyse aennamen int jaer 1524. seynende voer wech seker Indianē vande prouincie van Mexico om te waerschouwē oft sy voer goet aensien soudden dat de voers. Religieusen in hen lant quamen om hen te leeren kennen den eenighen warachtigen Godt / Heere vanden ganschen werelt. sy berayden hen ende vergaderde dick

mael genomen hebbende te voren veel informatien om te we-
ten wat luyden dat waren dye hen vaders ende broeders hie-
ten. ende wat dat was dat sy pretendeerden / ende waer inne
dat sy verscheyden waren vande Christenen van welcke sy soo
grooten overlast ende onrecht ontfanghen hadden. ten lesten
veraccordeerden sy datmense laten comen soude op condicie
dat sy alleen ende gheen Spaenjaerts quamen / de religieusen
beloefdent hen alsoo / want de viceroy van nyeuw Spanien
haddet gheconsenteert / ende hen gheconmitteert dac sy belouen
souden datter gheen Spaenjaerts meer incomen en souden /
maer alleenlick religieusen misgaders dat hen deurde Christe-
nen gheen overlasten en souden ghedaen worden. De religi-
eusen preeckten hen soo sy pleghen het heylich Euangelie / en-
de de goede ende heylighe intencie vande coninghen van Spa-
nien tot henwaerts / ende creghen sulcken liefde ende smaech
totte leere ende exempelen dye de religieusen van hen ghaven
ende verblyden hen soo seer vande nyeuw maren vande Co-
ninghen van Spanien / waer af in alle de voers. seuen jaren
de Spaenjaerts hen noyt kennisse en ghaven oft seyden dat-
ter anderen heere was dan deghenen dye hen daer tiranniseer-
de ende verdruckte / dat ten eynde van veertich daghen dat de
Religieusen daer comen waren ende ghepredickt hadden / de
heeren vanden lande brachten ende leuerde al hen Afgoden /
op dat syse verbranden souden / ende daerna hen sonen om
dat syse leeren souden / want syse liever hebben dan het ghe-
sicht van hen ooghen / ende sy maeckten hen Tempelen ende
huysen ende men riepse van ander Prouincien datse hen sou-
den comen preken ende kennisse van Godt gheven / misgaders
vanden ghenen dye sy seyden dat was de groote Coninck van
Castillien / ende vande religieusen ghepersuadeert synde / de-

den sy

den sy dat noyt in Indien tot nv toe en is ghedaen gheweest/ (soo toch al dat d'ander seggh̄e versiert is by ennighe tirannen dye daer hebben verdestrueert de voors. rycken ende groote landen) twaelf oft vyfthien heeren van veel Vasallen ende landen een yghelyck besunder voer hem selven vergarende hen volck ende nemende henne voisen ende consentement onderwirpen hen deur hennen vryen wille onder de heerschappie vande Coninghen van Castillien / aennemende den Keyser als coninck van Spanien voer sonuerain ende vniuersel heere/ende ghaven seker hant teekenē van bekentenisse/ welcke ick hebbe onder my / mette ghetuyghenisse vande voors. religieusen. staende de sake in desen voerspoet vanden gheloue / ende de religieusen in groote blyschap ende hope van tot Chrystus te brenghen al het volck van dyen rycke / dat van het voers. moorden ende onrechtveerdighen crych ouerghescheten was ende niet weynich en was / quamen aldaer van ennighe syden achthien Spaensche tirannen te peerde/ende twaelf te voete/ t'samen dertich / ende brochten veel lasten van afgoden / dye sy den Indianen in ander prouincien ghenomen hadden/ende de capiteyn vande voers. dertich Spaensaerts riep eenen heer vande plaetse daer sy lancx in quamen/ ende seyde hem dat hy vande voers. afgoden nemen soude / ende dat hyse het heel lant deur uyt deylen soude / vercoopende elcken afgodt voer eenen man oft vrouwe in slauernye / dreygende hem dat soo verre hy dat niet en dede dat hy hem met orloghe aengrypen soude. de voers. heere deur vreese gheforceert synde / distribueerde d'afgoden deur syn heel Lant ende beual aen allen syn Vasallen dat syse nemen souden om aen te bidden / ende dat sy hem Indianen/ mans ende vrouwen gheven souden voer de Spaensaerts / om hen slauen te syn. D' Indianen deur

vreese / dye twee sonen hadde ghaf eenen / ende dyer dry hadde ghaffer twee / ende by dese maniere voldeden sy met desen kerckrooueghen handel / ende den cacique stelde de Christenen (waren sy nochtans Christenen) te vreden. Eenen van desen ongoddelycken helsche rooners ghenaempt Juan garcia synde sieck ende niet verre vander doot / hadde onder syn bedde twee packen afgode ende beual aen eene Indische vrouwe dye hem diende dat sy wel toe sien soude dat sy d'afgoden dye daer waren niet gheven en soude voer hinnen / want dye seer goet waren / maer elck een voer een slaue / ende ten lesten met dit testament ende met dese sorghe becommert synde stirf den ongheluckighen Spaenjaert / ende wye twyfelt hy en sy begrauen inde helle: datmen nv hier besiene ende considerere welck ende hoedanich sy het profyt / religie ende Exempelen van christenen dye de Spaenjaerts dye in d' Indien ghaen doen / gheven / ende hebben / wat eere dat sy Godt procureren / hoe dat sy arbeyden dat hy ghekent ende aenghebeden worde van dat volck / wat sorghe dat sy draghen dat ten vordeele van dye Zielen syn heylich gheloue gheplant worde / ende verbreede / datmen ordeele oft dit cleynder sunde was / dan dye van Jeroboam / qui peccare fecit Israel / makende de twee goude calueren om dat het volck dye aenbidden soude / oft wel / oft sy ghelyckte dye van Judas / oft dye meer schandaels veroorsaeckte: dit syn dan de wercke vande Spaenjaerts dye in Indien ghaen. Inder waerheit sy hebben veel ende ontallicke reysen deur begheerte dye sy hebben van gout / vercocht ende vercoopen huyden op desen dach / loochenen ende verlooche nen onsen heere Jesus Christus. hebbende de Indianen ghesien dat niet en was onderhouden t'ghene dat de religieusen hen beloeft hadden (te weten datter gheen Spaenjaerts in

lant

lant comẽ en souden/ende dat de Spaensaerts selue hen d'af-
goden brochten van ander plaetsen te coope (daer sy allen
hen Goden den religieusen om te verbranden ouergheleuert
hadden op dat sy eenen warachtighen Godt aenbidden sou-
den) het heel lant stont teghens de muenincken op ende ver-
grampt synde/seyden/waerom hebt ghy ons gheloghenē ons
bedrieghende ende toeseggende dat hier gheē Christenen co-
men en soudenēende waerom hebt ghy ons Goden verbrantē
Nademael/v/Christenen ons ander Goden van ander plaet-
sen brenghen te vercoope ? en waren by auenturen onse Go-
den niet beter dan dye van d'ander nacienē De relegieusen stil-
dense het beste dat sy costen niet hebbende wat antwoerden.
sy ghaen de dertich Spaensaerts sucken ende seggen hen de
schade dye sy ghedaen hadden/ versuckende dat sy vertrecken.
sy en wildens niet doen maer lieten d'Indianen weten dat de
münnincken selue hen daer hadden doen comen/welck was ee-
ne volmaeckte boosheit/ ten lesten d'Indianen resolueren de
religieusen doot te slaen/maer soo sy van seker Indianen ghe-
waerschout waren / sy verliepent op eenen nacht / ende nae-
maels vallende inde Indianen d'onnooselheit ende vromich-
heeit vande münnincke ende de valscheit vande Spaensaerts
sonden sy van ouer vyftich mylen na hen/biddende dat sy sou
den willen wederom comē/ ende d'altcratie dye sy hen ghecau-
seert hadden verghevē. De religieusen als dienars Goids ens
de begherende dye Zielen te winnen / hen ghelooуende quas
men wederom/ende werden ontfanghen als Enghelen/doens
de hen d' Indianen alle dienst / ende sy warender vier oft
vyf Maenden daer na / ende om dat de voers. Spaensaerts
noyt en wilden van daer vertrecken / ende dat de viceroy wat
dat hy dede/dat niet en cost remedierē/ want verre van nyeuw

Spanis

Spanien is) hoewel dat hyse dede proclameren voer verraders) ende om dat sy niet en lieten den ghewoonlicken ouerlast ende quaet te doen/dunckende den religieusen dat d'Indianen vroech oft spade deur dese quade feyten hen altereren souden ende dat moghelyck op hen vallen soude/besunder want sy den Indians niet met vreden ende sonder continuele quellinghen ende alarmen deurde quade wercken vande Spaenjaercs presten en costen/vonden goet d'lant te verlaten/ende alsoo bleefe sonder licht ende secours van ennighe leere/ende dye Zielen inde dusternisse vande onwetenheit ende miserie daer sy in waren/verlatende inden besten saisoene de remedie ende onderwysinghe vande kennisse Goids dewelcke sy seer vlytelick aennamen/ghelyck oft wy het water den teeren planten dye eerst gheset syn ontrocke/ende dat om d'onversoenlicke schult ende volmaeckte quaetheit vande voers. Spaenjaerts.

Vande Prouincie van sinte Martha.

DE prouincie vã sinte Martha was een Lant daer d'Indianen veel gouts hadden/want ryck is soo vock hee aenliggende/ende sy wistent te winnen. ende daeromme vanden jaer 1598. tot nv inden jaer 1642. anders en hebben ontallicke tirannen van onse Spaenjaerts niet ghedaen/dan daer meeschepen te ghaen ouervallen/doode/ende rouven/om het gouts te hebben

te hebben dat sy hadden / wederom wechgaende ende comende diuerse reysen altyt met grooten ouerlast / moorden ende notable wreetheden/ende dat gemeynlick opten Zeekant/ende ennighe mylen binnen int lant/totten jare 1523. int jaer 1523. quamen daer Spaensche tirannen residieren / ende want d'lant soo gheseet is/ryck was/succedeerden diuerse capiteynen d'een wreeder dan dander/het scheen dat een yghelyck professie ghedaen hadde van te perpetreren meer gnaets ende grouwels dan d'ander/op dat den regle dye wy bouē gheset hebben/ soude waer syn.

Daer was int Jaer 1529. eenen grooten tiran met veel volckx sonder vrese van Godt noch compassie vanden menschelycken gheslachte welck aenrechte soo grooten grouwel moorderye ende oingodlicheit dat hy allen de voergaende te bouen ghonck / hy met syn gheselschap roofde veel schatten/ binnen seß oft seuen jarē dat hy leefde/na dat hy sonder bicchte ghestorven was ende oock van syne residentie verloopen/ succedeerden ander tirannen moeders ende roouers / welcke ghonghē consumeren het volck dat de wreede handē ende messen vande voergaende niet wechghenomen en hadden. Sy streckten hen soo wyt binnē int lant bedervende ende verwoestende groote ende veele prouincien/doodende ende slauen makende (ghelyckerwys als bouen) het volck / doende de heeren ende Vasallen om dat sy hen gout gheven souden ende wysen de plaetsen dares was/groote tormenten ende pynen aen/excederende/ soo gheseet is / in effect / ghetal ende qualiteit alle de voergaende. Inder vueghen dat sy van het jaer 29. tot nv toe in dat gheweest verwoest hebben meer dan 400. mylen lants welck soo vol was van volcke als dander. Ick mach metter

waerheit affirmeert/ſoude ick int particulier verhalen de booſ-
heit moorderyen/verwoeſtinghen/onrechtveerdicheden/fort-
ſen/ neerlaghen/ ende groote ſunden welcke de Spaenjaerts
in deſe landen van S.Martha hebben ghedaen teghen Godt
teghen den Coninck/ ende teggen dye onnoſel nacien/ ick ſou-
de een ſeer langhe hiſtorie maken/maer dat ſal ick laten/ſpaert
Godt my het leuen tot ſynen tyt. Alleen wil ick hier ſegghen
ennighe luttel woerden vande ghene dye nv aenden Coninck
ſchryft den Biſchop van dyer prouincien/ ſynde uyt ſynen
brief van t'vintich may vanden jaer 1574. welcke onder ander
ſeet ſoo volcht. Ick ſegghe heere/dat den middel om te ſalue-
ren deſe prouincie is dat uwe Maieſteit dye trecke uyt het ghe-
welt vanden ſtiefvaders ende haer gheve eenen man dye haer
tractere ſoo redene is ende ſoo ſy verdient/ende dat ten alder
eerſten/want anderſſins (ſoo dye daer ouer te ſegghen hebben
haer haeſten ende mue maken) ick houde voer ghewis/dat ſy
ſeer volcken verloren ſal ſyn/ ende/ meer/ onder ſeet hy/waer
uyt uwe Maieſteit claerlich verſtaen ſal hoe dat de ghene dye
herwaerts ouer gouuerneren verdienen van hennen gouuer-
nemente verlaten te worden op dat de Republiquen moghen
verlicht worden/ ende ingeval dat niet en worde ghedaen na
dat ick kan ſien hare ſiecten en kunnen niet ghenеſen worden.
ende ſal oock ghewaer worden hoe dat hier gheen Chriſtenen
en ſyn maer duyvels/ gheen dienaers Goidts noch des Co-
ninckx/maer verraders van ſyn weth ende vanden Coninck/
want inder waerheit het grootſte inconuenient dat ick vinde
om d'Jndianen te trecken van d'orloghe tot vrede ende de vre-
delycke tot kenniſſe van onſen gheloue/ is het rouw ende
wreet traittement dat de vredelycke ontfanghē vanden Chriſ-
tenen/waer deur ſy ſoo ghebetē ende ghekreit ſyn dat ſy ghe en

dinck

dinck meer haten ende schreumen dan den naem vande Chris-
tenen de welck sy in al dit lant heeten in hen tale yares d'welck
wilt seggheu duyvels / ende sonder twyfel sy hebben redene/
want de wercken dye sy hier aenstellē/noch en syn van Chris-
tenen noch van menschen dye redene ghebruycken maer van
duyvels/waer af compt dat d' Indianē siende dese boose wer-
cken / ende gheneralick gheene bermhertigheit soo veel inde
hoofden als inde leden/dencken dat de Christenen sulcks voer
weth hebbē/ ende dat hennen Godt ende Coninck daer af an-
theurs syn/ ende te willen arbeyden om hen anders te persua-
deren / is de Zee willen uyt putten ende hen stoffe gheven om
te lachen ende spotten met onsen Heere Jesus Christus ende
zyn weth / ende als de Indianen van orloghe sien dit traitte-
ment datmen dyen van peyse aen doet / hebben liever te ster-
ven met een reyse / dan met veele int ghewelt vande Spaen-
jaerts. Ick weet dit alder onverwinlichste Keyser by experien-
cie/hy seet noch onder in een Capittel. Vwe Mai. heeft hier
meer dienaers dan sy meynt/want hier en is niet eenen soldat
van allen dyer syn dye niet en derf opentlyck seggheu/ dat/al
hy ouerlast doet / rooft / verdestrueert / doot slaet / verbrant
de vasallen van uwen Maiesteit/ om dat sy hem gout gheven
souden/dient uwen Maiesteit/allegerende voer synen titel dat
uwe Maiesteit daer van syn deel crycht / ende daer om soude
goet syn alderchristelicksie Keyser/dat uwe Maiest. te kennen
ghaue/ ennighe rigreuselyck castyende / dat sy niet voer dienst
en neempt het ghene daer Godt mede mis dient is. Dit syn
al formele woerden vanden voers. Bischop van S. Martha/
byde welcke men claerlick siet t'ghene datmen nv doet in allen
dat omgheluckich lant teghens dat onnooselvolck. Hy heet
Indianen van orloghe alle de ghene dye vertrocken syn/ ende

hen hebben kunnen salueren vliende vande moorderyen vande Spaensaerts opte berghen/ende dye van vrede/syn de ghene dye na ontallicke moorden van volcke gheset worden inde voers. tiranniſche ende afgryselycke dienſtbaerheit/ daer syſe ten leſten conſumeren ende dooden/ ghelyck blyckt byde voerſ. woorden vanden Biſchop. Ende inder waerheit hy gheeft luttel ghenouch te kennen het ghene dat sy lyden. D'Indianen van dyen lande pleghen te segghen/ als syſe mûe maken met packen te laden ende als sy vallen ende flauw worden van arbeit (want dan ſtootenſe met voeten ende ſlaenſe met ſtocken/ ende breken hen metten appel vande ſweerde de tanden/ om dat sy opſtaen ſoudē ende voerts ghaen ſonder adem te ſcheppen) ghaet heñen ghy syt quaet/ick en kan niet meer/ doot my hier/ick wil hier doot blyvē/ ende dit segghen sy met veel ſuchtens/ende benautheit van herten thoonende groote banghicheit ende pyne. Och dye coſt te kennen gheven vā hondert deeleu eene vande afflictien ende ellenden welcke dat onſchuldich volck vande onſalighe Spaensaerts lydē? Godt ghevet te verſtaen den ghenen dyet kunnen ende behooren te remedieren.

Vande Prouincie van Cartagena.

DEſe prouincie van Cartagena is meer dan vyftich mylen leegher dan S. Martha/ naden weſten/ ende daer aen ſtoet dye van Cenu totte Zee van Vrabatoe/ welcke lichtelyck begrypen mo-

pen moghen hondert mylen Zeekants/ende veel lants binnen inwaerts tot middach/ dese prouincien hebben verwoest ghe-weest het Volck benaut ende ghedoot/ vanden jaer 1498. ofte 99. tot nv toe/ghelyck dye van S. Martha/ ende daer syn veel notable wreetheden/ moorden ende rooverien deurde Spaen-jaerts gheschiet/ welcke ick int particulier niet en wil verhalen om cort te maken/ende te vertellen de boosheden dye nv in an-der plactsen gheperpetreert worden.

Vanden Zeekant die-men heet vande Perlen ende van Pa-ria ende het eylant vande Dryvuldicheit/ oft de la Trinidad.

VAndē Zeekant van Paria/ tot de Zee van Venecuela uytghesloten/ welck mach wesen twee hondert mylen/ hebbē groote ende notable destructien ghe-weest/ welcke de Spaenjaerts onder dat volck hebben ghedaen/ dat ouervallende ende nemende leuendich soo veel als sy costen/ om te vercoo-pen voer slauen/ jae menichmael bouen de verseckerheit ende vrintschappe welcke de Spaenjaerts met hen hadden ghetrac-teert/ gheen gheloof houdende noch waerheit/ daer sy noch-tans hen ontfinghen in hen huysen als Vaders ende sonen/ hen ghevende ende dienende met al dat sy hadden ende costen/ men en soude inder waerheit niet kunnen particulierlyck ver-halen hoedanighe ende groote dat hebben gheweest de onrecht-

weerdicheden/ſniiurien/ouerlaſt ende ellende dye het volck van deſen Zeekant/vandē Spaenjaerts heeft ontfanghen van het jaer ıſıo. tot nv toe. Ick wil alleenlick twee oft dry ſtuckkens ſegghen waer deur men ſal lichtelyck ordeelen d'ander ontallycke in ghetale ende leelicheit dye weerdich waren alle tormenten ende viren.

Het eylant vande dryvuldicheit is veel grooter dan Sicilien ende vruchtbaerder/ende hangt aen het vaſt lant vande ſyde van Paria/ende het volck daer van/ is van het beſte ende vroemſte in ſyne qualitet dat in ſndien is/ ghaende derwaerts eenen rouuer int jaer ıſ26. met 60. oft 70. ordinariſe rouuers/ liet d'Indianen weten dat hy daer quamp om te woonen ende met hen lieden leuen. D' Indianen ontſinghenſe al oft hen vleeſch ende ſonen hadden gheweeſt / heeren ende onderſaten diendenſe met ſeer groote affectie ende blyſchap ende brachten hen daghelick t'eten ſoo veel datter ouerſchoet noch wel voer ſoo veel ander / want dit is de ghemeyne maniere van doene ende liberaliteit vande Indianen van allen dyen nyewen werelt / dat ſy uyter maten veel gheven van als dat de Spaenjaerts van doen hebben/ende al wat ſy hebbē/ ſy maeckten hen een houten huys daer ſy al in woonen ſoudē/want de Spaenjaerts dat alſoo wilden/ datter maer een weſen en ſoude/ nieten meer / om te effettueren het ghene dat ſy voerghenomen hadden te doen ende deden. Als ſy het huys deckten met ſtroo/ende hadden ontrent twee ſtadien voortſgheghaen / om dat dye van binnen dye van buyten niet ſien en ſouden / onder coleur van te willen haeſten dat het huys terſtont volmaeckt waer/ deden ſy veel volck int voers. huys/ende ſy deylden hen / ennighe buyten ontrentde huyſe met hen wapenen teghens de ghene dye

ne dye souden willen uyt ghaen / ende ander binnen: dewelcke leggende hant aen hen messen beghinnen d'Indianen te dreyghen / dat sy hen niet ruren en souden / oft sy soudense doot slaen / ende daer bereffens te binden / ende te houwen ende te kerven opte ghene dye wech liepen / ennighe ghewonde dye van daer ghetraeckten / ende ander vande plaetse dye niet binnen ghewees en hadden / namen hen boghen ende pylen / ende trocken hen in een ander huys / om hen te defenderen / daer sy hondert ende twee hondert sterck inghonghen / ende de wyl dat sy de porte beschermden / de Spaensaerts staken het vier daer inne / ende verbrandense al leuende / ende trocken van daer met dye / dye sy ghebonden hadden (ende mochten syn inde hondert tachentich oft twee hondert mannen) na hen schip / ende ghonghen t'seyl na d'eylant van S. Juan ende Española / al waer syse vercochten voer slauen. synde van my op dat pas int eylant van S. Juan den Capiteyn ghereprehendeert van dese leelicke verraderye ende boosheit / hy antwoerde my: ghaet hennē heere / het is my alsoo beuolen ende men heeft my d'instructie ghegeven van weghen der ghenen dye my ghesonden hebben / te weten als ick se niet en soude kunnen ghenemen / met orloghe / dat ick se sien soude te cryghen met vrede / ende inder waerheit hy seyde my dat hy in allen synen leuen noyt vader noch moeder ghevonden en hadde dan in dat lant / in regard vāde deucht ende het goet welck d'Indianen aldaer hem ghedaen hadden / dit seyde hy tot synder meerder confusie ende belastinghe van syn sunden. dese ghelycke stucken hebben syer opt vast lant ontallicke veel ghedaen / wechnemende in slauernye het volck bouen asseurancie. Datmen besiene wat wereken dat dat dit syn ende oft dese Indianen alsoo ghenomen / syn met goeden titel slauen.

Op een

Op een ander mael hebbende de bruers van S. Dominicus/ ghereſolueert te ghaen prediken ende bekeeren het volck dat in duſterniſſe was/om hen ſielen te winnen/ſonden eenen Religieuſen deuchdelycken ende heylighen Theologien met eenen leeken broeder voer ſyn gheſelle / om dat hy het lant beſien ſoude/handelen metten volcke / ende plaetſe ſucken dye bequaem waer om een Clooſter te maken. D'Indianen ontfinghen de voers. Religieuſen ghelyck oft Enghelen hadden gheweeſt/ende hoorden met groote affectie / blyſchap ende attencie de propoſten dye ſy op dat pas hen coſten ghehouden/meer deur teekenen dan deur ſprake/ want ſy dye niet en wiſten/het ghebeurde dat daer een ſchip quamp/als d'ander dat de voers. religieuſen ghebrocht hadde / wech was / daer af de Spaenjaerts ghebruykende henne duyvelſche coſtume van doen/ creghen met bedroch opt ſchip ſonder wete vãde religieuſen / den heere van dyer plaetſen dye ghenaemt was Don Alonſo (oft dat de religieuſen oft ander Spaenjaerts hem dyen naem ghe ghеven hadden/want d'Indianen hebben gherne Chriſtenen namen/ende terſtont begheren ſy datmẽ hen eenen gheve/oock eer ſy yet weten om ghedoopt te moghen worden) met ſyn huysvrouwe ende ſeker ander perſoonẽ tot ſeuenthien toe/hen wys makende/dat ſyſe daer feeſteren ſouden. hen betrouwen was/dat de religieuſen opt lant bleuen / ende dat de Spaenjaerts om hennen wille hen niet miſdoen en ſouden/ wãt ſonder dat/ en ſouden ſy hen niet ghelooft hebben. Soo volcken als ſy int ſchip waren / trocken de Spaenjaerts de Zeilen op/ ende voeren na d'eylant Eſpañola / daer ſyſe vercochten voer ſlauen / ſiende het volck dat hen heer ende vrouwe wech warẽ/ quamen totte religieuſen ende wildenſe doot ſlaen. De bruers ſiende deſe groote booſheit/warẽ ſoo verſlaghen ende droeue/

dat ſy

dat sy gherne ghestorven hadden/ ende het is te gheloouen dat sy liever hen leuen ghegheuen souden hebben dan dat sulcke onrechtveerdigheit gheschieden soude / besunder want daer deur belet werde/dat sy nummermer en souden willen hooren oft gheloouen het woert Goids. sy steldense te vreden het best dat sy costen/ende seyden dat sy metten eersten schepe dat daer voerby ghaen soude schryven souden na d'eylant Española/ ende dat sy maken souden dat sy hennen heere met syn ghesel-schap wederom cryghen souden / Godt ghaf dat terstont daer een schip quam/tot meerder confirmatie vande verduenisse vande gouuerneurs / daer mede sy schreven aende religieusen van Española/daer mede sy roepen/protesterē/een/ende veel reysen / maer d'Auditeurs en wilden hen noyt justicie doen/ want onderhen selue warender af uytghedeyt. De twee religieusen dye den Indianen beloeft hadden dat hennē heere met allen d'ander binnen vier maenden comen soude / siende dat sy noch in vier noch acht maenden niet en quamen / bereyden hen om te sterven / ende te gheven hen leuen den ghenen dye syt gheoffert hadden eer sy de reyse aennamen / ende alsoo wrakē sy hen de voers. religieusen dootslaende/te rechte al waren sy onnoosel / want sy achten dat sy vande voers. verradery oorsake hadden gheweest / ende om dat sy saghen dat niet en gheschiede soo sy belooft hadden / dat hennen heere binnen viermaenden wederom comen soude/oock soo en wisten sy op dat pas nietnoch en wetent noch niet / datter differencie was tuschen de religieusen ende Spaenjaerts/ tirañen/moorders ende rooners van al dat lant. de salighe religieusen leden onrechtveerdelyck / om welcke onrechtveerdicheit sy sonder twyfel achtervolgende onsen gheloue syn warachtighe martelaers/ ende regneren nv met Godt inden hemmel welghelu-

lich ende salich / Nademael sy daer ghonghen om ghehoorsaem te syn/ende hadden goede intencie om de pieken ende verbreyden het heylich Euangelie/ende te winnen te sielen / ende lyden allen arbeit ende doot dyemen hen aendoen soude om den gheerwysten Jesus wille.

Op eenen andern tyt om de groote tirannie ende boose daden vande boose Christenen / sloeghen d' Indianen doot twee ander religieusen / eenen van Sinte Dominicus / ende eenen van sinte Franciscus/ daer ick ghetuyghe af ben / want ick ghelycke doot deur miracle Goids ontquam. daer waer ghe nouch af te seggghen / om te doen schruemen de menschen / regard nemende opte swaerheit ende afgryselycheit vande sake/ maer want lanck is / ick en wilt hier niet setten/ het sal synen tyt hebben/ende inden daech des ordeels/als Godt wreken sal alsulcken afgryselycke ende abominable ouerlasten als in Indien doen de ghene dye den naem van Christenen hebben/sals al openbaer syn.

Noch eens/in dese prouincien al cabo de la eordera was een vlecke daer den heere af hiete Higoroto (eyghē naem vanden persoon/oft ghemeyn met alle de heeren vander plaetsen) hy was soo goet / ende syn volck soo deuchdelyck / dat alle de Spaenjaerts dye daer te Schepe quamen / vonden daer om hen te ververschen / t'eten/ ruste/ ende alle troost ende lafenisse / hy verloster veel vander doot dye quamen gevloden van ander landen daer sy ghewelt/veel tirannien ende quaets ghedaen hadden/dye bycants doot waren van honger/ verquiete hy / ende sontse ghesont na d'eylant vande perlen / daer een Christen wooninghe was. hy haddese moghen dooden sonder dat ymant ennighe suspicie op hem soude ghehat hebben ende hy en deet niet. in sunña de Christenen hieten dit volck van higueroto/ het ghemeyn logemēt ende huys vā hen allen/ Eenen

onſaligh̄en tirā gheraeckte daer te comen roouē met een ſchip/
(ſoo ſy meynden ſoo wel verſekert te ſyn) ende noyde veel
volckx op ſyn ſchip te comen ſoo ſy plaghen te ghaen op d'an-
der/ende hen te betrouwē/ ſynde daer in ghecomen veel mans
ende vrouwen/ ende kinderen / hy zeilde terſtont wech na d'ey-
lant van ſ. Juan/daer hyſe al vercocht voer ſlauen/ick quamp
te na ghanghe/ ende ſach den voerſ. Tiran ende wiſt t' ghene
dat hy ghedaē hadde. hy liet de ghanſche vlecke verdeſtrucert/
d'welck alle de ſpaenſche tirañen dye lanckx dyen Zekant roof-
den/miſhaechde/ende abominceerden dit grouwelyck feyt/om
dat ſy verloren het ghemaeck ende herberghe dye ſy daer pla-
ghen te hebben/al oft ſy in hen huys gheweeſt haddē. Jck laet
te ſegghen veel uytnemende groote booſheyden ende afgryſe-
lycke feyten/welcke op deſer manieren inde voers. landen ſyn
gheperpeteecrt gheweeſt. Sy hebben van dyen Zeekant dye
ſeer ghepeupleert was/ghebrocht inde eylanden Eſpañola en-
de ſ. Juan meer dan twee millioenen ſielen dye ſy al gheroofſt
hadden/welcke oock inde voers.eylandē ſy ghedoot hebben ja-
ghende dye inde mynen ende anderen arbeit/bouen de menich-
te dye daer(ſoo bouen ſtaet)was. het is een groote derniſſe en-
de hertbrekinghe om ſien den voees. Zeekant dye ſoo vrucht-
baren lant hadde teenemael verwoeſt ydel van volcke. Het is
gheverificeert dat ſy numñermer ſchip en brenghē met gheroof-
de Indianen (ſoo gheſeet is) ſy en worpen doot inde Zee het
derden deel vande ghene dyer ſy in ſteken / mette ghene dye ſy
dooden opt lant om hen te vāghen. d'oorſake is/ om dat ſy wil
lende tot heñen eynde ende intencie comen/veel volckx moeten
hebben om meer gelts te makē/ende ſy en nemen gheen victua
lie noch water mede/dā luttel/om dat de tirañē dye hē reeders
qualificeren ghenē coſt doen en ſoudē/daer en is nav ghenouch
voerde ſpaenjaerts dye opt ſchip ghaē om te rooūē/ ende alſoo

isser ghebreck voerde aerme Indianen / ende daer om sterven
sy dan hongher ende dorst/ende daer en is anders gheen reme-
die van ouer boort worpen. Inder waerheit / my heeft eenen
persoon vanden gheselschappe vertrocken/hoe datter een schip
was d'welck van d'eylanden de los Lucayos (daer oock seer
groote ellende gheweest is) tot d'eylant Española (d'welck
syn tsestich oft t'seuentich mylen) sonder Zeil steen/ ende Zee
charte/alleenlick cost af comen / opt volghen tuschen de doode
lichamen / dye uyten schepe inde Zee gheworpen synde der-
waerts dreuen ende het schip leiden.

Het hert soude eenē mensch dye ennich teeken van berm-
hertigheit heeft breken/als hyse saghe uyten schepe comen aen
land daer sy wesen willen/naeckt ende hongherich/ hoe sy val-
len in ommacht van hongre / kinderen/ouders/mannen ende
vrouwen/daer na/hoe dat sy als lammeren ghescheyden wor-
den van malkanderen/de vaders vande kinderen/ de vrouwen
vande mans / wordende in kudden thien oft t'vintich by een
ghestelt / men worpter het lot om / ten eynde d'onsalighe ree-
ders (dewelcke syn de ghene dye inleghen om de schepen te ree-
den) ende de tiranniſche roouers / dye d'Indianen ghaen ha-
len ende rooven in hen huys betaelt moghen worden / als het
lot valt op eenen hoop daer ennighē ouden oft crancke mensch
onder is/dan seet den tiran dyet raeckt/gheeft desen ouden den
duyvel/waer om gheeft ghy en my? om dat icken begravē sou-
de? Waer toe desen crancken om dat icken doen meesteren sou-
de? datmen hier besiene hoe de Spaenjaerts d' indianē achten
ende oft sy volbrenghē het ghebot Godts belanghende de lief-
de van synen naesten/daer af hangt de weth ende Propheten.

De tirannie dye de Spaenjaerts ghebruyckten teghens
d' Indi-

d'Indianen int vischen vande Perlen / is een vande wreede ende verduemden dinghen dye inde werelt moghen syn. daer en is opten werelt gheen helsch ende desperaet leuen dat hier mede mach gheleken wordē/hoe wel dat het wercken inde gouwe mynen is in syn respeckt seer swaer ende quaet / sy settense inde Zee/dry/vier/ ende vyf ellen diep van smorghens vroech tot dat de Sonne onder ghaet / sy syn altyt onder het water/ suemmende sonder asem te scheppen / ende uytruckende d'oesteren daer de perlen in wassen. Zy comen op met een netteken/ welck sy vol hebben/ ende om hen te verblasen / daer terstont eenen Spaensche Henker is in een schuycken / ende vertoesen sy met rusten/ hy slaetse met vuysten ende neemptse metten haer ende worptse int water / om dat sy wederom souden ghaen vischen/hen spyse is visch / van dyen dye de perlen hebben/ende pancacabi/ende ennich mayis (welcke het broot van dyen lande syn) d'een van seer luttel substantie / ende d'ander seer pynlick om maken / daer sy nummermeer hen af en versayen/de bedden dye sy hen snachts gheven/syn / dat syse inde boyen worpen opten vloer/om dat sy niet wech loopen en souden / Sy verdrincken dickmael inde Zee / als sy de perlen vischen/eude en comen niet meer bouen (want sy worden vande Tiburones ende marraxos / welcke syn twee sorten van seer wreede Zeebeesten dye eenen Mensch teenemael insloecken/ dooden ende eten / Datmen hier besiene oft de Spaensaerts dye met desen handel van perlen in deser manieren omghaen/ achtervolghen de geboden Godts / belangende de liefde vanden naesten/settende in peryckle vande doot / de lichamen ende sielen (ghemerckt sy sterven sonder ghelooue ende Sacramenten) van hennen naesten om heñe eygen begheerte wille / missgaders oock doende den aermen menschen sulcken afgryselyc-

ken leuen aen/ tot dat syse vernielen ende consumeren in corte daghen. Want het en is niet mueghelyck dat een mensche langhe onder het water sonder asem te scheppen/ leuen kã/ besunder want de continuele kouwe vanden water penetreertse ende d'eurloeptse/ende daerõ ghemeynlick sterven sy al bloet wordende uyten monde/om d'enghicheit vãde boorste/welcke cõpt om dat sy soo langhe ende continuelick sonder asem te hernemen syn/ende van camerghãck/den welckẽ de kouwe causeert/ het haer verandert/ synde van Naturen swert / verbrant ende wort ghelyck Zeewoluen haer/ende het salnitre loopt uyt hen schouweren. Inder vueghen dat niet anders dã monstren onder menschẽ ghedaente oft wel vã ander specie schynen te syn. In desen onverdrachelycken arbeit / oft om beter te segghen/ helsch exercicie/cõsumeerden sy alle d'Indianen dye inde d'eyläden Lucayos waren/ als de spaenjaerts dese comentschappe beghosten te doen/elcken eenen gholt 50. ende 100. castellanen/ want dye vã Lucayos syn groote sueñers/ende sy vercochtense openbaerlick niet teghen staende dat verbodẽ was selue vande justicie/hoe wel op dander syde onrechtverrdich/Zy hebben daer oock ghedoot veel ander sonder ghetal/ van anderen prouincien ende ghewesten.

Vande riuire Pari.

Anex de prouincie Paria loopt d'lant opwaerts een riuier ghecheetẽ yuyapari meer dan 200. mylen/ daer op ghõck eenen boosen tirã veel mylen int jaer 1529. met 400. mans ende dede uytnemelick groote moorden/leuendich verbrandende/ende metten

messe

meſſe vernielende ontallicke oñoſele liedens/ dye in heñe huy-
ſen ende vlecken ware ſonder ymant quaet te doen ende ſonder
achter dencken/ende hy liet tot aſchen verbrãt/ verſlaghen en-
de wech ghevloden / groote quantiteit van plaetſen ende vole-
ke/ende hy ſtirften leſten een quade doot/ ende ſyn armey ver-
ſtroyde. maer daer ſuccedeerden in het voers. quaet ende tiran-
nie ander tirañen ende noch heden daechs ghaen ſy daer lanex
verdeſtrueren/moorden ende ter hellen jaghen de ſielen dye de
ſone Goids verloſt heeft met ſyn dierbaer bloet.

Van het Eyck van Venecuela.

INt Jaer 1526. deur be-
droch ende ſchadelycke perſuaſien dacre-
men den Coninck onſen Heere mede ver-
abuſeerde / ſoo men altyt heeft ghearbeit
hem de waerheit te bedecken belanghen-
de de ſchade ende verlies / d'welck Godt/
de Zielen / ende ſynen ſtaet in Indien gheleden hebben / ghaf
ſyne Mayeſteit / ende ghunde een Ryck veel grooter dan heel
Spanien / te weten Venecuela/ t'ſamen metten Gouuerne-
mente ende gheheele jurisdictie/ ſekeren coopmans van duyt-
land / onder ſeker verdrach datmen met hen maeckte. Deſe/
met dry hondert mannen oft meer/ in dat lant ghecomen ſyn-
de / vonden het volck niet anders dan ſeer ſaechtmoedighe en-
de tamme ſchapen ghelyck ende noch veel meer als alle d'an-
der dye plaghen te vinden eer de Spaenjaers hen ſchade de-
den in alle canten van Indien. Zy quamẽ onder hen met groo-

ter

ter wreetheit sonder comparacie/ dan egheen ander tiran van de ghene dye wy gheseet hebbē/ oyt en dede / ende met meerder onredelicheit ende raserie/ dan oft sy hadden seer wreede Tigren/ rasende woluen / ende leewen gheweest. Want sy met grooter begheerte ende rasende blintheit vā giricheit ende met meer uytgheleſen manieren ende vernuft om te hebben ende rooven gout ende siluer/dan alle de voergaende (achter laten de alle vreese Goids/ ende des Coninckr/ ende schaempte des volckr / vergheten hebbende dat sy sterfelycke menschen waren/ende des te meer / om dat sy meer liberteits hadden (hebbende alle de Jurisdictie vanden lande) hebben verwoest/ verdestrueert/ende uytgheroyt(dese vleeschelycke duyvelē) meer dan vier hondert mylen Lants / seer vruchtbaer ende gheluckich ende daer in begrepen syn wonderbare prouincien / dalen van veertich mylen/seer lustighe landen / seer groote bewoonde plaetsen/seer ryck van volck ende gout. Sy hebben gedoot/ ende teenemael verscheurt / groote ende diuerse Nacien / veel talen te niet ggedaen / niet hebbende ghelaten ennighe persoonen dyese spreken/ten sy dat het ennighe syn dye ghevlodē syn inde holen ende cuylen int diepste vā d'eerde/ vluchtende voer alsulcken vremden ende pestilencieusen meß. Sy hebben meer ghedoot ende vernielt ende ter hellen ghesonden van dese onnoosele generacie/ deur vremde / diuerse ende nyeuwe manieren van wreede boosheit ende ongoddelicheit (soo ick ghelooue)dan vier oft vyf millioenen sielen/ende noch heden daechs en houden sy niet op. vande ontallicke ende uytnemende groote onrechtveerdicheden / ouerlasten ende verdriet dye sy ghedaen hebben ende noch doen/ wil icker dyr oft vier vertellen/ daer by men mach ordeelen het ghene dat wy hyer bouen seggen dat sy ghehaen hebben.

Sy vin-

Sy vinghen den opperſten Heere vande ganſche Pro-
vincie/ ſonder ennighe oorſake / alleenlick om gout te hebben/
ende pynichden / hy vont raet om hem t'ontbinden ende liep
wech int gheberchte / hy beruerde ende vervaerde het Volck/
d'welck vluchte inde berghen ende uytweghē. de Spaenjaerts
vinden middel daer op eñ in te gheraken/ende deden daer wree
de moorden / ende alle dye ſy het leuen behielen vercochten ſy
in openbaer uytroepen voer ſlauen. In veel Prouincien ende
alom daer ſy quamen eer dat ſy den opperſten Heere ghevan-
ghen hadden/ gonck het volck hen te ghemoete/ ſinghende en-
de danſende ende met veel preſenteu van gout in groote quan-
titeit. de betalinghe dye ſy hen deden was (om het lant te doen
verſchricken) dat hyſe dede metten ſweerde vernielen. Eens/
comende opte voers. maniere het volck hem ontfanghen / den
duytſchen tiran dede groote menichte van volcke ſetten in een
groot ſtroyen huys/ende al in ſtucken houwen/ ende want bo-
uen int huys eenen grooten balck lach/daer op veel volcks ghe
clommen was om de bloedighe handen ende ſweerden van al-
ſulcken menſchē oft beeſten ſonder bermhertigheit t'ontgaen/
deſen helſchen menſch beual int huys het vier te ſteken daer ſy
al dyer in waren verbranden. hier om verliep alom het volck
opt gheberchte daer ſy hen meynden te ſalueren.

Sy quamen in een ander groote prouincie palende aen
dye van S. Martha/ ſy vonden d' Indianen in henne huyſen
ende ſteden peyſelick ende onledich in hen werck. ſy waren lan-
ghen tyt by hen / etende hennen coſt / ende d' Indianen dien-
den ſe al oft ſy hen het leuen ende ſalicheit ſouden ghegheven
hebben/ ſy verdroeghen henne continuele verdruckinghe ende
ordinariſe importunteit / dye intolerabel ſyn / ook ſoo eet

eenen floeckaert van eenen Spaenjaert in eenen dach meer/ dan op een maent een huysghesyn vã dyen Jndianen. binnen middelen tyt ghaven sy hen uyt goeden wille/ groote sommen van goet met ander ontallick veel goets dat sy hen deden. Ten eynde/ als de Tirannen wilden vertrecken/ dachten sy by dese maniere de huys hure ende costen te betalen. den duytschen tiran Gouuerneur (ende oock soo wy ghelooven heretieq/ want hy gheen misse en hoorde noch en lietse veel ãder hooren/ met ander jndicien van Lutheraen/ dyemen aen hem speurde) bequal dat men alle d' Jndianen met henne vrouwen ende kindesren dyemen soude kunnen achterhalen/ vanghen soude / ende setten in een groote plaetse oft pletse dye rontom met staken ghesloten was/ ende tot dyen eynde ghemaeckt was/ ende dede hen weten / dat de ghene dyer souden willen uytcomen / ende vry syn/ dat sy hen souden moeten ranconeren/ ten wille vanden onrechtveerdighen Gouuerneur ghevende soo veel gouts voer henne persoonen/ ende soo veel voer hen wyven ende elck kint / ende om hen meer te dringhen verboet datmen hen niet t'eten ghevẽ en soude tot dat sy het voers. gout opbrenghẽ souden. veel sonden tot hennen huysen om gout / ende losten hen soo sy best costen / sy ontbondense ende lietense ghaen na hen werck/ ende huysen om t'eten/ den tiran sont seker Spaensche rouuers ende dieven dye wederom d'aerme gherant/ conneerde Jndianen vanghen souden / sy brenghense wederom daer sy te voren hadden gheweest / sy pynichdense met hongher ende dorst tot dat sy hen noch eens losten. daer wasser veel dye twee oft dry reysen ghevanghen waren ende gheranconneert. Ander dye niet en vermochten/ noch soo veel en hadden/ want sy hen al het gout dat sy hadden/ gheghéven hadden/ liet hy inde voers. besloeten plaetse / tot dat sy daer/ van hongher stirven.

Van

Van dyer daet lict hy verloren / verwoest / ende sonder volck een prouincie dye seer ryck van volck ende gout was ende heeft een dael oft vallee van veertich mylen/ende daer in verbrande hy een vlecke vã duysent huysen. Desen helschen tiran naimp voer hem te ghaen binnen waerts int lant/om daer lancx t'ont decken de helle van Peru. Tot dese omgheluckighe reyse leyde hy soo veel meer ontallicke Indianē als hy cost/gheladen meť ghewicht van dry oft vier arouas(een aroua is 25. pont) ende gheschakelt in ketenen/als ymant hen ruste oft flauw wert van hongher arbeit ende weeckheit/ soo sneden sy hem terstont het hooft af bouen aenden bant vande ketene om niet te tueven tot dat d'ander dye buyten waeets ghonghen ontschakelt souden syn/ende het hooft viel op deen syde/ende het lichaem op dander.ende deylden synen last op d'ander. Te segghen de prouincien dye hy verwoeste / de steden ende plaetsen dye hy verbrande / want al stroyen huysen syn / het volck dat hy vermoorde/ de wreetheden dye hy in particuliere moorderyē op desen wech dede / en is gheen dinck dat gheloofelyck is / nochtans ist verschrickelych ende warachtich.

Daer na/waren daer lancx den seluen wech ander tiannen comende van Venecuela / ende ander van S. Martha/ met ghelycke heylighe meyninghe van t'ontdecken dat heylich gouwen huys van Peru / ende vonden al het Lant meer dan twee hondert mylen lanck soo verbrant / verwoest ende verlaten (synde te voren gheweest seer ghepeupleert ende gheluckich/ soo gheseet is) dat sy selue hoe wel sy oock wreede tiannen waren / hen verwonderde / ende verschrickte / siende de voetstappen daer hy lancx gheghaen hadde/ van alsulcken derlycken jammer.

Al dese dinghen syn ghethoont met veel ghetuynghen by-
den fiscal vanden raet van Indien/ ende den thoon berust in-
den voers. raet/ ende nochtans en verbrande den raet noyt ny-
mant leuendich van alle dese schendelycke tirannen. ende het
en heeft niet te beduyden datter ghethoont is in respect van het
groot jammer ende quaet dat sy aenghericht hebben / want alle
d'officiren vande Justicie dye tot noch toe in Indien syn ghe-
weest/ deur hen groote ende doodelycke blintheit en hebbē hen
niet voerder gheoccupeert om t'examineren de delictē/ ouerlast
ende moorden/ welcke de tiranen vā Indien hebben ghedaen/
ende noch doen/dā alleenlick voer soo veel als sy seggen/om
dat dyen ende dyen d'Indianen heeft ouervallen/heeft de Co-
ninck soo veel duysent Castellanē in comens verlorē/ ende om
dat te bewysen/ luttel thoons ende dyen confus ende generael
is hen ghenouch/ ende oock en wetēt syt niet te verificerē noch
te doen stellen soo sy behooren / want deden sy het ghene dat sy
voer Godt ende den Coninck schuldich syn te doen/sy souden
bevinden dat de voers. duytsche tiranen meer dan dry millioe-
nen gouwen castellanen den Coninck ghestolen hebben/ want
d'lant vā Venecuela met d'āder meer/dat sy hebben verwoest
bedorven ende volckloos ghemaeckt meer dā ouer 400. mylen
(soo gheseet is) is het ryckste ende meest prosperende lant van
gout/ ende was vā volcke dat inde werelt mach wesen / ende sy
hebbē hem meer renten ende verloop belet ende doen verloren
ghaen/ dye de Coninghen van spanien vā daer ghehat souden
hebben in 16. jaren dat ghheleden is dat te tiranen/ vianden vā
Godt ende vanden Coninck beghosten daer te verdestrueren/
dan twee millioenen / ende dese schade en sal tot het eynde des
werelts nummermeer kunnen verhaelt worden / ten waer dat
Godt deur miracle soo veel millioenen doode sielen dede ver-
rysen.

ryſen. Dit ſyn de tyelycke ſchaden vanden Coninck/nv/waer
oock goet datmen conſidereerde hoe groot ende veel dat ſyn de
ſchaden/ oneer/blaſphemien/ſchande/welcke Godt ende ſyn
weth ſyn aenghedaen/ ende waer mede dat ſoo ontallicke me-
nichte vã ſielen/welcke branden inde helle om de beghcerte en-
wreetheit van deſe tiranniſche animalen ofi Allemanen/ ghe-
recompenſeert ſullen worden. Hier mede alleen wil ick henne
onſalicheit ende wreetheit beſluyten / dat / van dat ſy int lant
quamẽ tot nv toe/ te weten deſe ſeſthien jaren/ ſy veel ſchepen
gheladen met Indianẽ / gheſonden hebben te vercoopen voer
ſlauen in d'eylanden van S. Martha/Eſpañola/Jamayca/
S. Juan / al meer dan een millioen/ ende noch heden dacchs
ſ 42. ſeynden/ ſiende ende ghevoyſende de coninclicke audien-
cie van Eſpañola/ ja fauoriſerende/ gelyck ſy doen alle ander
onreyndelicke tirannien/ende ſchaden/welck opte coſte va het
vaſt lant (d'welck is meer dan vier hondert mylen / hebbende
Venecuela ende S. Martha gheweeſt/ende noch ſynde öder
henne jurisdictie) ſyn ghedaen gheweeſt ende hadden kunnen
beletten ende remedieren. daer en is gheen ander oorſake ghe-
weeſt om deſe Indianen in ſlauernie te brenghen dan alleen-
lick den booſen, blinden/ ende verherten wil om te voldoen de
onuerſayde begheerlicheit van gelt vande voors. uytnemende
ghirighe tirannen/ghelyck alle dander altyt in alle d'Indien
hebben ghedaen / nemende dye taſſe lan meren ende ſchapen
uyt henne huyſen met heñe vrouwẽ ende kinderen opte voerſ.
wreede ende ſchendelycke maniere/ ende doende hen het

Coninck yſer aen om voer ſlauen ver-
cocht te worden.

Vande Prouincien

vanden vasten lande lancx het gheweest datmen Florida heet.

IN dese prouincien syn gheweest in dinerse tyden van het jaer jxjo. oft jj. dry tirannen om de wercken te doen dye dander ende de twee van hen in ander ghewesten van Indien hebben ghedaen / om tot staten dye met henne verdienſten niet gheproportioneert en syn te gheraecken / deur het bloet ende verlies van hennen naesten / ende alle dry syn een quade doos ghestoruen met ruyne van henne persoonen ende huysen / dye sy hier voermaels ghetimmert hadden van het bloet vanden menschen / soo ick ghetuyghe ben van alle drye ende henne memorie is uytgheroyt vanden boden des eertryex / al oft sy noyt gheleeft en hadden / sy lieten het lant vol schandaels / infamie / ende grouwel van hennen naem / met ennighe moorden dye sy dedē / maer niet veel / wāt Godt versloechse eer sy meer misdeden / want hy hadde uyt ghestelt tot daer toe / hen te castyen om al dat quaet dat ick weet ende ghesien hebbe dat sy in andere deelen van Indien gheperpetreert hadden. Den vierden tiran was nv leſtmael daer int jaer jx38. wel opgheruſt / ende het is dry jaren gheleden datmen van hem niet en weet ende dat hy niet te voerschyne en compt.

Wy weten voer seker dat hy terstōt verduene leſt hy / dat hy met syn gheselschap in dese dryjaren heeft groote ende veel volcx

wolck verdestrueert/soo vere hy ennich daer lyghenck vont/ want hy is een vãde notabelste ende ghecxperimenteertste / ende vande ghene dye meer schade / quaet / ende destructien van veel prouincien ende Rycken met syn ghesellen heeft ghedaen maer wy ghelooven meer dat Godt hem het eynde dat hy den anderen ghaf/oock ghegheven heeft.

Dry oft vier jaer na dat het voergaende geschreven was quamen uyt het voers. Lant Florida/ de reste vande Tiranen dye met den voers. grootsten tiran / dye sy doot ghelaten hadden/ gheweest hadden/vande welcke wy wisten de onghehoorde wreetheden ende boosheden dye aldaer / besunder leuende den voers. tiran / ende na syn doot / de ommenschelycke menschen onder dat onnoosel ende nymant misdoende volck deden. Op dat niet onwaerrachtich vallen en soude het ghene dat ick hier te voren hadde gheraden/ende syn soo veel dye den regel dye wy int beghinsel stelden / affirmeerden / dat hoe sy verder ghonghen / ontdecken / verjaghen ende verderven luyden ende Lant / soo veel notabeldel wreetheden ende boosheden teghens Godt ende heñen naestẽ bedreuen sy / het walgge ons langher te vertrecken soo veel ende soo afgryselycke/grouwelycke ende bloedighe feyten/ niet van menschen maer van wilde dieren/ende daer om en wil ick niet meer dan dese nauolgende vertellen.

Zy vonden groote vlecken van volcke seer dispost/ wys/ politicq/ ende ghereguleert/daer õder deden sy grooten moort (soo sy pleghen) om hen te verschricken. sy afligheerdense ende doodense met packen ende lasten te doen draghen ghelyck men de beesten doet / alsser ymant ruste oft flauw wert/

om

om dande dye voer waren vande ketenen daer sy in gheleyt werden niet t'ontdoen ende houden / sy sneden hem het hooft aenden hals af / ende het lichamen viel op deen syde ende het hooft op dander / gheluck wy dat noch elders gheschiet te syne bouen hebbē gheseet. Ghecomen synde in een stat daer sy met blyschappe ontfanghen werden / ende daermen hen ghenouch t'eten ghaf / ende meer dan 600. Indianen om als muylen hen packen te draghen / ende tot dienst vande peerden / ende de tirānen van daer vertrocken synde / quamp wederom eenen Capiteyn maeschap vanden grootsten tiran daer sy gheen achterdencken en hadden / ende deur liep met syn lancie den heer ende Coninck vande plaetse ende bedreef meer ander wreetheden. in een āder groote vlecke om dat hen dochte dat het volck daer meer voer hen sach om de leelicke ende afgryselycke werkē dye sy van hen ghehoort hadden / vermoorden sy metten sweerde ende lancie / cleyn ende groot / kinderen ouders ondersaten ende heeren / sy en verghauen nymant. Aen groote menichte vā volcke ende besunder aen meer dā 200. t'samen (soo men seet) dye sy. sonden roepen van seker plaetse / oft wel dat sy van selfs quamē / dede de voers. opperste tiran af snyden de nuesen met te lippen totte baerden toe / latende hen aensicht alsoo ghescheuren / ende met dese pyne ende beschamtheit sondense al bloyende de tydinghe draghen vande wercken ende miracien / welcke dese gedoopte predicanten vanden heylighe ghelooue deden. datmē ordeele wat lief de dat het volck dat soo ghetracteert is / den Christenen draghen sal / ende hoe dat sy ghelooven sullen / dat de Godt dye sy hebben goet ende rechtveerdich is / ende de weth ende religie dye sy belyden / ende daer van sy hen beroemen / suyver ende sonder vlecke is / De boosheit dye sy daer den dese onsalighe menschen / verloren sonen is bouen maeten groot

groote ende vrempt / ende alsoo stirf den onsalighen capiteyn sonder biechte / ende wy en twyfelen niet regard nemende op syn groote misdaden/hy en sy begrauen inde helle/ist stake dat Godt mueghelyck hem niet secretelyck en versach na syne godlicke bermhercicheit/ende niet na synen verdienstẽ.

Vanden Riuier / de la plata/oft siluer.

VAnden Jaer 1522. oft 23. af syn dry oft vier mael Capiteynen gheghaen tot den Riuier de la plata / daer groote rycken ende Prouincien syn / ende seer dispost ende redelych volck. wy weten int generael / dat sy ghedoot hebben ende schade ghedaen/ende belanghende het particulier/soot niet en doet ten proposte van het ghene dat wy nv meer tracteren van d'Jndien/wy en weten niet notabels te segghen. wy en twyfelen nochtãs niet sy en hebben ghedaen ende doen de selue wercken dye op d'ander plaetsen syn ghedaen gheweest ende worden daghelyx ghedaen/want het syn de selue Spaenjaerts ende onder hen isser dye hen ghevõden hebben in ander plaetsen/ ende oock om dat sy daer ghaen om ryck / ende groote heeren ghelyck dander te worden / ende dat is ommoghelyck dat syn kan sonder verderfenisse moorderye/roouerye ende verminderinghe van d'Jndianen / achtervolgende de maniere vã doen ende boose weghen dye sy ghelyck d'ander hielen ende inghonghen. Na dat wy het voers. gheschreven haddẽ/ vernanen wy voer waer dat sy hebbẽ verdestrueert ende verwoest groote pro-

uinciẽ ende rycken van dat lant/doende ſelſame moorderyen ende wreethedẽ ōder dat ongheluckich volck daer mede ſy hen uytſteken ghelyck d'ander/ende meer dan d'ander/ wãt ſy hebbent beter moghen doen/om dat ſy verder vã Spanien warẽ/ ende ſy hebben gheleeft ſonder minder regle ende juſticie (hoe wel dat nerghers in Indien ennighe was ſoo wel ſchynt by al dat bouen veehaelt is) Onder ander ontallicke booſe ſtucken/ beeft men inden raet van Indien de navolgende gheleſen.

Sekeren tiran gouuerneur beual ennighe van ſynen volcke dat ſy hen ſouden trãſporteren tot ſeker vleckẽ/ende ſoo verre het volck hen niet t'eten en ghaf/dat ſyſe al doot ſlaẽ ſouden/ uytcrachte van welcke ſy ghonghen / ende wãt d'Indianẽ hen als heñe vianden meer deur vreeſe vã hen te ſien ende om voer hen te vluchtẽ/ dã deur faũte vã mildicheit/ dat niet en wilden gheven/ſy ſloegender ouer 5000. doot. Item ſeker ghetal van volcke van peyſe dat ſy by gheval hadden doen roepen/quamp hem ſetten in hen handen / ende preſenteren tot heñen dienſt/ ende wãnt ſy/oft ſoo volcken niet en quamẽ/ oft/dat de ſpaenjaerts ſoo ſy pleghẽ ende de ghemein coſtume is/wildẽ hen verwaren/de gouuerneur beual datmenſe al in handen van ander Indianen/ hen vianden/ouerleuerẽ ſoude/ſy baden ſchreyende ende roepẽde/dat ſyſe ſelue doot ſoudẽ ſlaen/ende hen vianden niet gheven / ende niet willende het huys daer ſy in waren verlaten/werdẽ al vermoort/roepende ende ſegghende: wy comen om v te dienẽ in peyſe/ende ghy doot ons/ons bloet blyue in deſe muren in ghetuyghenisſe van onſe onrechtveerdighe doot / ende uwe wreetheit / dit was voerwaer een notable feit weerdich om te conſideren/ende meer/om te beclaghen.

Van

Vande groote rycken
ende prouncien van Peru.

Nt jaer 1531. was eenen anderen grooten tiran met seker volck in de Rycken van Peru / alwaer incomende metten titel intencie ende beghinselen / vã allen d'ander voergaende (want het was eenen vande ghene dye hem meest / ende lancxste hadde gheexerciteert in allen de wreetheden ende jammer dye opt vast lant van het jaer 1510. af / ghedaen hadden ghe weest) wies in wreetheden / moorderyen ende roouerye / sonder gheloue ende waerheit verdestruerende de vleckē / verminderende ende doodende het volck / ende wesende oorsake vã soo grootē quaet datter ghevolcht is / sulckx dat wyt wel versekert syn / dat nymant en sal kunnen verhalen / tot dat wy claerlyck sien ende kennen sullen inden daech des ordeels / ende sommighe dye ick gherne soude vertellen / syn deur henne circumstantien / leelicheden ende qualiteiten soo seer beswaert ende mismaeckt / dat inder waerheit ick dye niet en soude moghen oft kunnen uytghespreken / ende int licht brenghen / in syn onghelucksych incomen / vermoorde ende verdestrueerde hy ennich volck / ende roof de groote quantiteit van gout / in een eylant d'welck leet byde voers. Prouincien seer ghepeupleert ende lustich / ende ontfanghende hem den Heere met syn volck ghelyck Enghelen vanden hemmel / ende na sesz maenden / hebbende hen afgheteert / hen onderhousel / ende van nyeuws

open ghedaen henne coren schurē dye sy ghesloten hielen voer hen ende heñe wyven ende kinderen tot in eenen drooghen onvruchtbaren tyt/ende met veel tranē presenterende dat sy daer af nemen souden ende eten soo hen beliefde/loonde hyse by desse maniere/ dat hy een groote menichte met sweerden ende lācien dede dooden/ende dye sy costen leuent nemen/ slauen maken/ met ander groote ende notable wreetheden dye sy hen onder hen deden/ latente het voers. eylant bycants sonder volck/ vā daer ghōghen sy nade prouincie de Tombala / welck is opt vast lant/ende dooden ende verdestrueerden soo veel als sy costen/ende sy seyden/ om dat al het volck van henne grouwelycke werken vluchten/dat sy hen opwirpen / ende dat sy rebellen vanden coninck waren. desen voers. tiran ghebruyckte dese russe/dat hy den ghenen daer hy af begheerde ende ander dye hem quamen presenten van gout ende siluer/ende vā al dat sy hadden gheven/seyde/dat sy meer brenghen soudē/ tot dat hy sach dat sy niet meer en haddē/ oft niet meer en brochten/ ende dan seyde hy dat hyse ontsinck voer vasallen vāde coninghen van Spanien/ende omhelsdense ende dede twee Trompetten dye hy hadde slaen ghevende hen te verstaen dat vā voortaen men hen niet meer afnemen en soude noch misdoen. Achtende al wel gherooft al dat hy roofde oft dat sy ghavē denr vreese van de abominable tydinghe dye sy van hem hoorden eer hyse ontsinck onder de protectie vanden Coninck / al oft / na dat hyse alsoo ontfanghen hadde onder de beschermenisse vanden Coninck/syse niet en verdruckten/roofden verwoesten/ ende verdestrueerden/ende oft hyse alsoo niet en hadde bedoruen. Luttel daghē daer na quamp den souuerainen Coninck ende Keyser vā alle dye Rycken/ghenaempt Altabaliba met veel naeckt volck/ende met syn gheckelycke slechte wapenen (niet wetende hoe

de hoe dat de messen vãde Spaensjaerts sneden ende heñe lan-
cien staken / ende hoe dat de Peerden liepen / ende wy dat de
Spaensjaerts waren/dewelcke den duyvelen seluen hadden sy
gout/ aengrypen souden ende rooven / seggende / waer syn
dese Spaensverts/dat sy voorts comen/ick en sal vã hier niet
tot dat sy my voldaen hebben van myn Vasallen dye sy ghe-
doot hebben/ende schatten dye sy my gherooft hebben. Sy vie-
len op hem/ende sloeghẽ hem af ontallick volck/ ende vinghen
synen persoon dye in een ros baer ghedraghen wert/ende han-
delen met hem belanghende synen rancon/hy beloeft vier mil-
lioenen Castellanen/ende gheefter vyfthien/ende sylieden be-
looven dat sy hem los maken sullen/nochtãs ten lesten gheen
gheloof noch waerheit houdende (ghelyck de Spaensjaerts
noyt in Indien den Indianen en hebben ghehouwẽ) legghen
sy hem op dat deur syn beuel/volck by een quamp. hy antwoer
de dat in syn geheel lant sonder synen wille niet een blat van
eenen boom en verruerde / inghevал / dan datter ennich volck
by een quamp/dat sy vryelyck ghelooven souden dat hy dat be-
uolen hadde/ende want hy in hennen handen was/dat sy hem
dooden souden. Alle dit niet teghen staende / sy verduemden
hem leuendich ghebrant te worden/hoe wel dat namaels som-
mighe den Capitein baden datmen hem verworghen soude/
welck gheschiede/ende gheworcht synde/ wert noch verbrant.
Altabaliba syn vonnis hoorende/ seyde/waerom verbrãt ghy
my? wat hebbe ick v ghedaen? beloefdy my niet dat ghy my
ontslaen soudt/v het gout ghevende? hebbe ick v niet meer ghe-
ghеven/dan ick v beloef de? als ghy emmers soo wilt/seynt my
na uwen Coninck van Spanien / met meer ander proposten
dye hy seyde/tot groote cõfusie ende verworpinghe vãde groo-
te onrechtveerdicheit vande Spaensjaerts/ ende finalick/ ver-

branden sy hem. Dalmen hier considere de rechtveerdicheit ende titel van dese orloghe/de ghevanckenisse van desen heere/ het vonnis ende executie van syn doot misgaders de conscientie daer mede dese tirannen soo grooten schatten besitten / ende hoe dat sy aldaer desen grooten Coninck ende ander ontallicke heeren ende particuliere roofden ende stalen.

Van ontallicke / notable wreede ende boose feyten tot uytroyinghe van dat volck / gheperpetreert deurde ghene dyen Christenen noemen wil ick hier ennighe luttel verhalen/ de welcke eenen broeder van Sinte Franciscus int beghinsel sach ende onderschreef met synen naem seynende daer af in alle quartieren van Indien / ende in Castillien diuerse copyen / daer af ick een hebbe met syn eyghen Hant teeken daer hy soo seet : Ick broeder Marck van Nica van Sinte Franciscus orden / commissaris ouer de Broeders vande selue orden inde prouincien van Peru / dye gheweest ben van d'eerste Religieusen dye mette eerste Christenen inde voers. prouincien quamen/ segghe / ghevende warachtighe ghetuyghenisse van sommighe saken dye ick met myn ooghen daer sach/ besunder belanghende het tractement ende orloghe/ dyemē den Inlanders aenghedaen heeft.

Inden eerstē ben ick ghetuyghe van sien/ende wete deur warachtighe experiencie/dat dese Indianen van Peru syn het goetwillichste volck datmen in Indien ghesien heeft/vrint ende toeghedaen den Christenen/ende ick sagh dat sy den spaenjaerts ouervloedelick/gout/ siluer/ costelyck ghesteente / ende al dat sy begheerden ende in hen macht was/ ghaven/ met allen goeden dienst dye sy hen deden/ende sy en beghosten nummermeer te orloghen/maer waren altyt vredelyck/soo langhe als de Spaenjaerts hen gheen oorsake deur hen quaet traittesment

ment ende wreetheit en ghaven/maer ontfinghense in hen ste-
den met alle goetwillicheit ende eere/ghevende hen t'eten ende
soo veel slauen ende slavinnen tot dienst als sy beghеerden.

Item ick ben ghetuyghe ende gheue ghetuyghenisse dat
sonder oorsake te ghеven/ soo volcken als de Spaensaerts int
Lant quamen na dat den grootsten Cacique Altabaliba ghe-
ghеven hadde meer dan twee milliоenen gouts / ende dat het
volck sonder wederstaen in hennen handen het heel lant ghe-
stelt hadde/dat sy terstont den voers. Altabaliba/dye heere was
van het heel lant/ verbranden / ende na hem/ leuendich synen
Capitein generael Cochilimaca / de welcke met ander princi-
pale/was vredelyck totten gouuerneur ghecomen. Van ghe-
lycken/luttel daghen daerna executeerden sy mettē vire Cham-
ba eenen anderen seer voernemenden Heere vande prouincie
van Quito sonder schult noch waeromme / van ghelycken de-
den sy met eenen Chapera/heer van Canarien/ook onrecht-
veerdelick. Zy roesten Aluis een vanden heeren dye in Quito
waren syn voeten ende deden hem veel ander tormenten aen/
om dat hy segghen soude waer dat Altabaliba syn gout ghela-
ten hadde/ daer hy (soot scheen) niet af en wist. Item sy ver-
branden in Quito Cocopāga dye gouuerneur vā Quito had-
de ghеweest/ welck deur seker vermaninghe dye hem dede Se-
bastian de benalcacar capiteyn vāden gouuerneur/ quamp als
vrint / ende om dat hy soo veel gouts niet en ghaf als sy be-
ghеerden/ hy wert met meer ander Caciquen ende principael
personagien verbrant/ende voer soo veel als ick cost verstaen/
henne intencie was/niet eenen heere int ghansch lant te laten.

Item dat de Spaensaerts groot ghetal vā Indianē ver-
gaerdē ēde slotē in dry huysen soo wel alsser in cost/ ende stakē
het vier daer in/ende verbrādense al t'samen sonder het minstē

teghens

teghens te Spaenjaerts te misdoen oft ennighe oorsake te gheven. Ende het ghebeurde daer dat eenen gheestelycken persoon ghenaempt Ocaña trock eenen jonghen uyten viere daer in hy brande / ende daer quamp eenen anderen Spaenjaert ende nampen hem uyten handen ende wirpen in midden vande vlamme/ daer hy aschen wert metten anderen/ welcke spaenjaert op dyen seluen dach wederom naden legher keerende viel opten wech subitelyck doot / ende ick was van aduyse dat sy hem niet en behoorden te begrauen.

Item ick affirmere dat ick selue voer myn ooghen sach dat de Spaenjaerts den Indianen/ mannen en vrouwen/ de handen nuesen ende ooren sonder propost affsneden / alleenlyck om henne ghenuchte / ende dit in soo veel plaetsen ende ghewesten dat lanck soude te vertellen syn / ende ick sagh dat de Spaenjaerts de Honden opte Indianen joeghen/ om te verscheuren/ende ick hebbe ghesien dat sy dat aen seer veel deden. Ock sagh ick soo veel huysen ende vlecken verbranden/ dat ick om de groote menichte / het ghetal niet en soude kunnen ghesetten.

Het is ock waer/dat sy namen kinderkens vande boorste/metten aermkens ende slingherden oft wirpen dye om hooghe soo seer als sy costen/ende ander veel jammers ende wreedheit sonder oorsake / dat ick my schruemde / ende veel ander ontallycke leelycke stucken dye ick sagh dye te lanck waren te verhalen.

Item ick hebbe ghesien / dat sy riepen sommighe Caciquen ende principale Indianen dat sy peyselyck ende vredelyck comen souden hen belouende versekerheit / ende gecomen synde/dat syse terstõt verbranden / ende in myne teghenwoer-

dicheit

dicheit verbräden syer twee/ den eenen in Andon ende den anderen in Tumbala/ ende ick en cost noyt beletten hoe veel dat ick hen predickte dat syse niet en verbrandē. Ende voer Godt/ ende op myne conscientie/ soo veel als ick kan vinden ende alle ander ghevuelen/ d'oorsake waerom dat d'Indianen van Peru hen hebben opgheworpen/ compt van dit quaet traittements ende dat sy soo groote redene gheven/ want sy en hebben noyt met hen/ waerheit ghebruyckt/ noch woert ghehoudē/ maer sy hebben se teghen alle redene ende recht tirannelick / met al het lant verdestrueert/ in sulcker manieren met hen leuende/ dat sy ghedelibereert hebben eer te sterven/ dan vā ghelycken meer te verdraghē. Item ick saggha dat achtervolghende het seggha vande Indianen/ daer meer gouts verborghen is dan ghevonden/ d'welck om d'onrechtveerdicheit ende wreetheit/ welcke de spaensaerts bedreven hebbē/ sy niet en hebben willē ontdecken noch en sullen/ soo lāghe als sy soo sullē ghetracteert worden/ liever sullen sy ghelyck hen voersaten sterven. waer deur onsen heere Godt seer is verstoort ghewest/ ende synen Mt. seer ontdient ende ghefraudeert/ verlisende alsulcken lant dat ghemackelick heel castillien hadde kuñen spysen/ ende sal seer swaer ende costelick wesen na dat ick kan ghesien om te recouureren/ dit syn al formele woerde vanden voers. religieus / ende syn ock bevestight onder de hant vanden bischop van Mexico/ ghevende ghetuyghenisse vā dat de voers. broeder Marck al het voers. affirmeerde. hier valt te considererē het ghene dat desen Pater seet/ dat hy ghesien heeft gheschiedē in 50. oft 100. milen lants/ ende binnen neghen oft thien jaren/ ende dat hy daer was int beghinsel/ ende daer warender seer luttel / daer na volchdē het gheluyt vā het gout/ vier oft 5000. spaensaerts ende versspreyden hen ouer veel ende groote rycken ende prouincië meer dan

vyf hondert ende seſs hondert mylen verre/ dāer syt al hebben verwoest / doende de voers. feyten ende veel meer wreetheits ende grouwels. Inder waerheit men heeft van dyen tyt af tot nv toe/ wel duysent mael meer sielen verdaen / dan hy vertelt heeft / ende sy hebben met minder vreese van Godt / ende den Coninck / ende met minder bermhertigheit verdestrueert een seer groot deel vanden menschelycken gheslachte. Daer ghes breken meer (ende sy hebben ghedoot) inde voers. rycken tot nv toe (ende dooden noch op desen dach) onghevaelyck binnen thien jaren / tot vier millioenen sielen. T'en is niet lanc ghe gheleden dat sy met henne riet lanskens dooden een groote Coninghinne / huysvrouwe van Elingue / welck Coninck van dyen landen bleef / ende deur oorsake vande tirannie dye de Christenen aenstelden/wirp hem op/ ende is noch opte beenen. Sy namen de Coninghinne syn huysvrouwe / ende teghens alle recht ende redene/doodense(ende oock seet men dat sy beghort was) alleenlyck om haren man te bedroeven ende pynighen / soude me vertellen de particuliere wreetheden ende moorderyen welcke de Christenen inde landen van Peru hebben ghedaen ende daghelyckx op dit pas doen/sonder twyfel sy souden soo afgryselyck ende soo groot syn(gheconsidereert na henne qualiteit ende ghewichte)dat al dat wy gheseet hebben van ander plaetsen ende ghewesten/soude verduysteren ende luttel schynen.

Van

Van het nyeuw Ryck van Granada.

INt jaer 1539. quamen op een/veel tirannen/ghaende van Venecuela/S. Martha ende Carthagena sueken Peru/ende ander dye van Peru af quamen ende ghonghen deur de voers. Landen/ende sy vonden achter Sinte Martha ende Carthagena dry hondert mylen/binnen slants veel gheluckigher ende wonderbaerlycker prouincien/vol van ontallick Volck/seer goedertieren ende goet ghelyck d'ander/ende oock seer ryck van gout ende costelyck ghestente/dyemen Esmerauden heet/welcke prouincien sy den naem gaven van nyeuw Granatē/om dat den tiran dye eerst daer quamp/was gheboren van het Coninckryck van Granaten in spanien/ende om dat veel boose ende wreede Menschen vande ghene dye daer op een quamen vā alle syden/waren excellente vleeschouders ende storters van menschen bloet/seer wel ghewuent ende hervaren inde voers. groote sunden aen veel deelen vā Indien daerom syn heñe duyuelsche werken met henne circonstantien ende qualiteiten dyese leelicke maken ende beswarē/soodanich/ende soo groot/dat sy syn te bouen ghegaen seer veel ende oock al t'samē dye d'ander ende sy lieden in d'ander prouincien hebben ghedaē ende bedreuē. Vā ontallicke dye sy in dese dry jaren hebben voortsghekeert ende dye sy noch opten dach van heden niet en laten te doē/sal ick seer cortelyck ennighe vā veel verhalen/een gouuerneur om dat de ghene dye int Ryck van nyeuw

Granaten moorde ende roofde / ende hem niet en wilde toe-
laten om dat hy moorden ende rooven ſoude / teghen hem in-
formatie nemen ende thoon leiden / opte ellende / jaſſer moor-
deryen / dye hy ghedaen hadde ende doet / welck ghelesen wert /
ende berust inden raet van Indien.

De ghetuyghen seggen / dat synde het heel lant in vre-
de ende dienende den Spaenjaerts / hen cõtinuelick t'eten ghe-
vende van hennen arbeit / ende werkende voer hen int velt ende
hen affairen / ende brenghende veel gouts ende ghesteente / Es-
meralden ende al wat sy hadden ende vermochten / de Spaen-
jaerts deylden onder hen de vlecken uyt / Heeren ende Volck
(d'welck is al dat sy pretenderẽ / voer middel om te vercryghen
hen lesten eynde / dat is gout) ende stelden se al in ghewoonlyc-
ke dienstbaerheit / Ende den Tiran / principael Capiteyn / dye
daer ghebot hadde / vinck den Heere / ende Coninck van al dat
lant / ende hielen ghevanghen sesz oft seuen maendẽ / heyschen-
de gout ende Esmeralden / sonder ander oorsake oft redene / de
voers. Coninck dye ghenaempt was Bogota / deur vreese dye
sy hem aenjaechden / seyde dat hy een gouwen huys (dat sy be-
gheerden) gheven soude / hopende dat hy ontcomen soude de
handen vanden ghenen dye hem soo afflighеerden / ende sont
seker Indianẽ om gout / d'welck sy te meer reysen brachten in
groote quãtiteit ende oock ghesteente / nochtans om dat hy niet
en ghaf het huys van gout / de Spaenjaerts waren van aduy-
se dat hyen dooden soude / nademael dat hy syn beloefte niet
en volbracht.

Den Tiran seyde dat syen voer recht (dat hy selue admi
nistreerde) betichten souden / sy dedent / beclaghende den Co-
ninck vanden lande / den Tiran verwees hem ter pyn bancke /
soo verre hy het gouwẽ huys niet en ghaf. sy ghaven hem trat-
to de

to de corda/ſy goetē hem brandende ruet opten buyck/ſy deden aen elcken voet een yſer ghevettert in een hout / ende den hals ghebōden aen een ander hout/ende twee mans hielen ſyn handen/ende ſy ſtaken vier onder de voeten/ende den tiran quamp alle reyſen eens binnen / ende ſeyde hem dat hy hem alſoo alleenskens met pynighen dooden ſoude / ſoo verre hy het gout niet en ghaf/ende alſoo volbracht hy oock/ doodēde den voerſ. Heere met pynighen / ende te wyle dat hy ghepynicht wert/ thoonde Godt een teeken dat ſulcken wreetheit hem miſhaechde/verbrandende de heel vlecke/daerſe ghedaen wert.

Alle d'ander Spaenjaerts/om hen capiteinē te volghen ende om dat ſy anders niet en weten dan dat volck te verſcheuren/deden het ſelue/pynighende met diuerſe grouwelycke tormenten een yghelyck Cacicque ende heere vande plaetſen dye ſy onder hen in comende hadden/daer ſy nochtans hen met al hen volck dienden ende ghauen gout ende Eſmeraudē ſoo veel als ſy vermochten ende hadden/ende alleenlick tormenteerden ſyſe / om dat ſy hen meer gouts ende gheſteente gheven ſouden dan ſy deden / ende in ſulcker wys verbranden ende verſchuerden ſy alle de heeren van dat lant / Om vreeſe vande wreetheden welcke eenē vande particulier tirañen onder d'Jndianen bedreef / vluchte met veel van ſynen Volcke opte berghen eenen heere ghenaempt Daytama / want ſy gheen ander remedie noch lafeniſſe (hielpt hen noch) en hebben/ende de Spaenjaerts heeten dit / opworpen ende Rebellie. hebbende den opper Capitein tiran vernomen/dat ſy wech waren / ſont deſen wreeden menſch (om wiens wreetheit ende felheit d'Jndianen dye ſtille ende vredelyck waren verdraghende ſoo groote Tirannien ende boſheit/ waren ghevlucht opt gheberchte) hen ſueken ende volghen / ende want niet ghenouch en is dat-

men hem borghe tot inden afgront der eerden/ſy vonden groote menichte van volcke / ende vermoorden ende verſcheurden meer dan vyfhondert perſoonen/mannen/vrouwen ende kinderen/want ſy gheen ſorte van volcke en ſchoonden/meer seghen de ghetuyghen dat de voers. heer Daytama eer hy doot werde gheſlaghen/by den voers. wreeden menſch / hadde gheweeſt / ende dat hy hem vier oft vyf duyſent Caſtellanen ghebrocht hadde / ende nochtans dyen niet teghenſtaende voer hy mette ſyne / ſoo gheſeet is. Op een ander reyſe comende den ſpaenjaerts dienen groote menichte van volcke / ende dienende ſonder achterdencken met hennen ghewoonlycken ootmoes ende ſimpelheit / quamp de Capitein op eenen nacht inde ſtat daer d' Indianen dienden / ende beual datmenſe al doot ſlaen ſoude / ſoo ſoiñighe ſliepen / ende aten ende ruſten vanden arbeit des daechs/dit dede ſy om dat hem dochte dat hy behoorde hem het heel lant deur te doen vreeſen. Op eenen andern tyt namp de Capitein allen den ſpaenjaerts den eedt af/om te weten hoe veel Caciquen/perſonagien / ende ghemeyn volck dat een yghelyck in ſynen dienſt hadde / ende beual datmenſe al te voerſchyn opte merckt brenghen ſoude/alwaer hyſe terſtont al tot vier oft vyf hondert dede onthalſen/ende de ghetuyghen ſegghen dat hy meynde by deſen middel het lant te ſtillen.

De voers. ghetuyghen ſegghen van eenen particulieren Tiran/dat hy groote wreetheit bedreef / moordende / ende afſnydende nueſen ende handen/aen mans ende vrouwen/ende verdervende veel volcks. Op een ander mael ſont de Capitein den voerſ. wreeden man met ſeker Spaenjaerts inde Prouincie van Bogota / om te vernemen wye den heere was dye gheſuccedeert hadde int Lant na dat hy den voergaende doot ghe-

pynichs

synicht hadde / hy ghonck veel mylen weegs vanghende soo veel Indianen als hy cost cryghen/ende om dat sy hem niet en seyden wye dat den heer was/den eenē hiel hy de handē af/ den anderen wirp hy voerde boose honden dyese verscheurden/soo mans soo vrouwē/ende op dese maniere doode ende bedirf hy veel volcks. Hy ouerviel op seckeren dach t'smorghens inden dagheraet seker caciquen oft Capiteynen ende veel ander Indianen met hen / dye al sonder achterdencken waren in vrede soo hy hen versekert ende syn woert ghegheven hadde / dat sy gheē qnact noch schade lyden en soudē/waer op betrouwende/ sy vant gheberchte/daer sy hen vleckē hadden wederom comen waren / ende te wyle sy soo opte voers. verseckerheit berusten ende gheen achterdencken en hadden / vinck hyer een groote quantiteit/vrouwen ende Mans / ende dede hen de Hant uytstrecken op d'Eerde / ende hy selue met een breet mesz hiel hen de handen af / ende seyde / dat hyse castyde om dat sy niet seghen en wilden waer den nyeuwen heer was. Noch eens om dat sy hem niet en ghaven seker coffer dat vol gouts was/ende dat de wreede tiran gherne ghehat hadde/hy sont volck om hen met crych te bederven / daer sy ontallicke sielen vermoorden/ ende hielen handen ende nuesen af aen vrouwen ende mañen/ d'welck niet en kan vertelt worden / ende ander wirpen sy den fellen honden voer/dye se verscheurden ende aten.

Op een ander mael siende d'Indianen van een prouincie van dat lant/dat de Spaenjaerts/ dry oft vier principaelste heeren verbrant haddē/vertrocken hen op een stercke steenroetsse om hen te beschermē teghens alsulcken viandē dye soo luttel vā menschen haddē/ soo de ghetuyghē seghhen daer warender wel vier oft vyf duysent in / de voers. capitein sont derwaerts eenen

eenen grooten ende notabelen tiran (dyer veel vãde ghene dye
inde voers. landẽ beuel hebben om te verwoesten/te houẽ gaet/
met veel spaensaerts/om te castyen/soo sy spreken / de rebellen
dye vluchten voer soo grootẽ pestilencie ende vleesverscheurin
ghe/al oft sy een groote onrechtveerdicheit bedreven hadden/
ende hem toestont dye te straffen ende de wrake te nemen/daer
sy verdient hebben alle wreede tormenten sonder bermhertich-
heit Nademael sy daer soo seer af verscheyden syn ende gheen
en ghebruyken met alsulcken onnoosel menschen/sy gheraeck-
ten met fortsen daer op soo d' Indianen naeckt syn ende son-
der wapenen / ende de Spaensaerts vrede riepen ende dat sy
niet vechten en souden/ ende dat sy hen verseckerden dat sy hen
gheen quaet doen en souden / ende alsoo hielen sy terstont op.

De wreede man beual datmen alle de stercten ende uyt-
weghen besetten ende verwaren soude/ende dat ghedaen syn-
de/dat sy daer in slaen souden.

De Tigren ende leewen vallen inde tamme schapen sy
scorpense op ende vernielender soo veel metten sweerde / dat
sy nue waren ende moesten rusten / soo veel warender dye sy
in stucken ghehouwen hadden.

Als sy nv een poose gherust hadden / de Capiteyn beual
dat sy voorts doot slaen souden/ ende van bouen af (d'welck
seer hooghe was) worpen al datter ouerghebleven was/soo sy
ock deden. de ghetuyghen affirmeren dat sy saghen t'seffens
in eenen hoop als eenen slach reghen / seuen hondert India-
nen afvallen / dye al inn stucken te pletter waren / ende om
syne groote wreetheit in allen punten te volmaken / sy ghon-
ghen herlesen ende sueken / alle de ghene dye hen ghebor-
ghen hadden / ende hy beual dat syse al deur steken souden /

d'welck

d'welck sy deden / ende wirpense soo voorts af. daer mede en wilde hy noch niet te vreden syn/maer wilde hem noch uytstecken/ ende vermeerderen d'afgrysselicheit van syn sunden/ghebiedende datmen alle d' Indianen mañen ende vrouwen welcke de particuliere leuent behouven hadden (want een ynghelyck in sulcken furie plach ennighe uyt te kiesen / mans vrouwen ende jonghers om daer van ghedient te worden) in een stroyen huys doen soude(uytghenomẽ dye ghene dye hen best dochten/om hem te dienen) ende het vier daer in steken / ende alsoo verbranden syer leuendich veertich oft vyftich.

Ander wirp hy voerde selle honden / dyese verscheurden ende op aten. Op eenen anderen tyt de selue tiran ghenaeckte te comen in een stat ghenaempt Cota ende namper veel Indianen / ende dede vyfthien oft t'vintich heeren ende principale personagien vande honden verscheuren/ende hiel af groote menichte van handen/ aen vrouwen ende mans / ende bontse aen een coorde ende hinckse met eenen ghespalckten stock aen hen tonghen/om dat dander sien souden het ghene dat hy ghedaen hadde/daer waren t'seuentich par handen/ende hy snede ock veel vrouwẽ ende kinderẽ de neusen af/men en soude niet kunnen ghesegghen de feytẽ ende wreetheden dye dese mensch viand van Godt heeft in dat lant ende Prouincie van Guatimala ende aloiñe daer hy gheweest is ghedaen / want dye ontallick syn/ende noyt meer ghehoort oft ghesien/ende het heeft veel jaren ghedurt dat hy daer verkeerde/ aenrechtede dese stucken/verbrandende ende verdervende dat lant ende volck.

Meer segghen de ghetuyghen / dat de wreetheden ende moorderyen dye ghedaen syn gheweest in nyeuw Granaten ende daghelyck ghedaen worden / soo by henne personnen als byde Capiteynen ende allen anderen tirannen ende bederuers

vant menschelyck ghestacht / dye by hem waren / dyet sy ghe-
cõsenteert hebbẽ syn soo veel/soodanighe ende groot ghewees/
dat sy het gheheel lant verwoest ende bedorven hebben / ende
soo verre syne Mayt. metter tyt daer in niet en versiet (soo de
moorderye aldaer alleenlick ghedaen wort om hen gout af te
nemen dat sy niet en hebben/want sy al ghegheven hebben dat
sy hadden) sal volcken te niet ghaen / want daer nymant en is
om het lant te bouwen / ende sal teenemael desolaet ende son-
der volck blyven.

Hier moet ghenoteert worden de wreede ende pestilen-
ciale tirannie vande voors. onsalighe tirannen / hoe strenghe/
scherpe/duyvelsche/dat se is gheweest/dat binnen twee oft dry
jaer dat het gheleden is dat het voors. Nyck ontdeckt is / syt all
se Goids ende des Coninckx / hebbende / soo al de ghene dyes
gheweest hebben/ ende de voors.ghetuyghen segghen/ soo vol
volckx gheweest als ennich ander inde werelt / in sulcker vue-
ghen / dat de ghetuyghen segghen dat soo verre syne Mayest.
in corten tyt niet en belette de voors. helsche daden/ datter nies
een mensch blyven leuen en sal.

Ick ghelooue dat soo gheschieden sal/want ick met myn
eyghen ooghen ghesien hebbe / dat sy in corten tyt veel ende
grooter landen in dat gheweest hebben verdestrueert ende teene-
mael sonder volck ghelaten.

Daer syn ander groote Prouincien welcke palen aen
het voors.nyeuw Granaten/ gheheeten Papayan ende Cali/
ende ander drye oft vier / dye begrypen meer dan vyf honderd
mylen/dye sy al hebben verwoest ende verdestrueert / opte sel-
ue ma-

ue maniere dat sy d'ander hebben ghedaen / roouende / moor-
dende/met tormenten/ ende metten voers. jammer/her volck/
welck ontallick was/want het lant is seer gheluckich/ende dye
van daer nv commen seggben dat groote dernisse is ende wee-
dom te sien / soo veel ende groote Vlecken ende Steden / al
verbrandt ende verwoest / Inder vueghen / dat / daer vlecken
waren van duysent ende twee duysent Inwoonderen / sy niet
vyftich en vonden/ ander teenemael tot Aschen verbrant en-
de volckloos / ende op veel Plaetsen hondert ende twee hon-
dert mylen / jae dry hondert al sonder Volck / verbrant ende
bedorven / daer te voren groote Vlecken waren/ende finalick/
want vande Landen van Peru lanckx de syde vande Prouin-
cie van Quito deur ghonghen groote ende wreede Tiran-
nen tot het voers. nyeuw Ryck van Granaten ende Popayan
ende Chali/ lanckx de syde van Carthagena ende Vraba/ en-
de van Carthagena ander onsalighe Tirannen trocken op
Quito / ende daer na ander lanckx de syde vanden Riuir van
Sinte Juan/ d' welck is den Zeekant del Sur (alle dé welcke
quamen by een) soo hebben sy uytgeroyt ende verwoest meer
dan sesz hondert mylen Lants / jaghende soo grooten ghetal
vann sielen ter hellen / doende het selue noch op den dach van
heden aen het ellendich onnoosel Volck datter ouerbleuen is/
ende om dat den regle dye wy innt beghinsel hebben gheset/
waer soude syn/te weten/ dat de Tirannie/ ghewelt/ onrecht-
veerdicheit / wreetheit / ommenschelyckheit ende boosheyt
vande Spaensaerts teghen dye tamme Schapen van daghe
tot daghe vermennichfuldigden altyt / laet ons besien wat nv
inde voers. Prouincien onder ander dinghen / weerdich alle
vier ende tormenten ghedaen wort.

Sy setten nade moorderyen ende ellende dye int orloghe gheschieden/het volck/soo gheseet is/inde afgryselycke dienstbaerheit / ende beuelen oft gheven in comende den voers. duyvelen/den eenen twee hondert/den anderen dry hondert Indianen. den duyvel commen deur soo volcken als hy voer hem doet roepen hondert Indianen/sy comen terstont gheliek lammeren / als sy ghecomen syn soo doet hyer dertich oft veertich onthalsen/ende seet tot den anderen/ vã ghelyckẽ sal ick v doẽ/ ist sake dat ghy my niet wel en dient/ oft sonder mynen orlof wech ghaet. Dat nv om Goids wille considererẽ dye dit lesen sullen wat handel dat dit is/ende oft niet te bouen en ghaet alle wreetheit ende onrechtveerdicheit dye mach verdacht wesen/ ende oft wel ouer een compt / datmen alsulcken Christenen/ Duyvels heet/ende/ oft ergher waer datmen d' Indianen beual/oft incoñende ghaue den duyvelen vander hellen/d'welck toch niet anders en is dan dye te beuelen den Christenen van Indien. Maer ick sal een ander stuexken verhalen welck ick niet en wete oft wreeder is ende helscher volder vã alle felheit van wilde beesten/dan het voergaende.

Daer is gheseet dat de Spaenjaerts van Indien hebben seer felle ende grouwelycke honden/ geleert om d' Indianen te dooden ende verscheuren/ dat/ nv ouerlegghen alle warachtighe Christenen/ ende oock dyet niet en syn/oft sulcks oyt inde werelt ghehoort is/dat om de voers. honden te spysen/ sy sleypen veel Indianen in ketenen lanckx de weghen daer sy treckẽ/ al oft kudden van verkenen waren/ende dat syer af slaghen ende af doen ende houwen openbaer vleesh huys van menschen vlees/ende segghen d' een aen d' ander / leent my een virendeel van eenen van dye schelmen om myn honden t' eten te gheven

tot dat

tot dat icker oock eenen ſlane / alleeleens oft ſy ontleenden vi-
rendeel van verkenen/ oft hamelen / daer ſyn ander dye ſmor-
ghens ghaen jaghen met henne honden / ende comende thuys
eten/ghevraecht ſynde/hoet hen al gheghaen heeft / antwoer-
ded / Wel / want ick heb ontrent vyfthien oft t'vintich ſchel-
men dye myn honden verſcheurt hebben/doot ghelaten.

Alle deſe ende ander duvelſche dinghen comen nv int licht/volcomenlyck ghethoont ende gheverificeert inde proceſ-ſen/welcke de tirannen d'een d'ander aenghedaen hebben/wat leelycker ende grouwelycker ende ommenſchelycker dinck ma-cher ſyn.

Hier mede wil ick eynden tot datter ander nyeuw / ende dye meer in booſheit uytſteken(kander meer ſyn) comen/oft/ dat wy wederom daer ghaen / om dye vã nyeuws wederom te beſien/ghelyck wyt tweenveertich jaren met onſen ooghen ghe ſien hebben ſonder ophouden / proteſterende voor Godt ende op myn conſciencie/dat (ſoo ick gheloove ende voor ſeker hou-de) ſoo veel ſyn de ſchadẽ/verlies/deſtructien/ verwoeſtinghe/ ouerlaſt / moorden ende ſeer groote afgryſelycke wreetheden vã alle leelycke ſpeciẽ/ vã ghewelt/onrechtveerdicheit/rooue-ryen ende moorderyen welcke inde voerſ. landen ſyn ghedaen ende noch opden dach vã heden in alle gheweſten van Jndien worden ghedaen/dat in al dat ick gheſeet hebbe ẽnde groot ghe maeckt / en hebbe niet gheſeet noch groot ghemaeckt in quali-teit noch quantiteit/ van thien duyſent deelen (van het ghene datter ghedaen is ende noch heden ghedaen wort) d'eene. En-de om dat een yghelyck Chriſten menſch meer compaſſie heb-be met alſulcke onnooſel nacie / ende van hen verlies ende ver-duemeniſſe hem meer bedroeue / ende meer beſchuldighe abo-

minere ende deteſtere de begherlicheit/ambicie/ende wreetheit vande Syaenjaerts / dat ſy alle deſe waerheit met het ghene dat ick bouen hebbe gheaffirmeert / voer warachtich houden/ dat t'ſedert dat d' Indien werden ontdeckt tot nv toe / d' Indianen nerghers den Chriſtenen miſdeden/voer ende aleer ſy van hen/quaet/ roouerijen / ende verraderijen hadden ontfanghen ende gheleden / maer wel hielen ſyſe voer onſterfelycke ende ghecomen uyten hemel/ ende voer ſulcke ontfinghē ſyſe/ tot dat hen werken ghetuygden wye dat ſy waren ende wat ſy pretendeerden.

Hier dient wel by gheveucht/dat tot nv toe/vant beghinſel af/ de Spaenjaerts niet meer ſorghe ghedraghen en hebben om te vorderen ende procureren dat den Indianen het Chriſtenen gheloue ghepredickt werde / dan oft honden oft ander beeſten hadden gheweeſt. Jae hebben met opſetten wille de Religieuſen verboden met veel afflictien ende perſecutien dye ſy hen ghecauſeert hebben / dat ſy hen niet en ſouden preken/ want hen docht / dat een beletſel om gout ende Ryckdom (welck henne begheerlicheden hen beloefden te vercryghen) was/ ende heden daechs in heel Indien en is niet meer kenniſſe van Godt/oft hy is van hout/oft vanden hemmel/oft vander eerden/dan ouer hondert jaren en was/ten waer in nyeuw Spanien / welck is een ſeer cleyn hoeckxken van Indien daer Religieuſen gheweeſt hebben. Ende alſoo ſyn ſy al verloren gheghaen / ende ghaen verloren ſonder gheloue ende Sacramenten.

Jck Broeder Bartholomeus de las caſas oft Caſaus/ broeder van Sinte Dominicus/ ben deur de ghenade Goids/ ghecomen int hof van Spanien/ om te beneerſtighen ende ſol

liciteren

liciteren dat de helle uyt Indien mocht gheworpen worden/ ende dat de ontallycke menichte van sielen deur den dierbaren bloede ons Heeren Jesu Christi verlost niet verloren en soude ghaen inder eewicheit / maer dat sy kennen hennen schepper/ ende salich worden / ende om compassie dye ick hebbe met myn vaderlant/welck is Castillien/dat Godt om soo grooten sonden teghens syn heylich gheloove ende eere/ende den naesten ghedacn / dat niet en verdestruere. Sommighe notable Persoonen Zeleus synde van d'eere Goidts / ende metlyden hebbende van d'afflictien ende ellende van ander / dye int hof residieren / hebben my ghesinduceert ende beweecht om het ghene dat ick vertelt hebbe/in gheschrift te vervatten / hoe wel dat ickt voer my ghenomen hadde te doen/ maer en hebt om myne continuele occupatien int werck niet ghestelt.

Ick hebt te valencien volbracht ende gheeynt optē achtsten decemb. ſs 42. als in crachte/ende vigeur/ende ten hoochsten inder daet syn alle de voers. verdruckinghen/ghewelt/Tirannien/moorderyen/ roouerycn/ destructien/ jammer/ verwoesten/benautheit/ ende voers. calamiteyten in allen hoeken van Indien daer Christenen syn/hoe wel dat op d'een plaetse grouwelycker ende rouwelycker te werck ghaet dan op dander. Te Mexico ende in synen byvanck is een weynich min quaets oft emmers sy en deruent daer niet openbaerlick doen / want daer/ende niet elders is ennighe justicie (hoe wel luttel) want al leuen wel dooden sy daer het volck met helsche schattinghē.

Ick hebbe groote hope / om dat de Keyser ende Coninck van Spanien onsen Heere don Charle de vyf de vann desen Naem / beghint te verstaen de boosheit ende verraderyen / welcke in Indien teghen den wille Goids ende den synen ghe-

daen

daen worden / ende syn ghedaen gheweest (want tot noch toe heeft men hem altyt looselick de waerheit bedeckt) dat syne Maiest. sal uytroyen soo grooten quaet / ende dyen nyeuwen werelt dye Godt hem ghegheven heeft/ghenesen/soo hy toch is een liefhebber ende onderhouder van justicie / wyens glorieus ende gheluckich leuen ende Keyserlycken staet/ den almoghende Godt tot wel varen van syne alleghemeyne kercke ende finalick eyghene salicheit van syn coninclycke siele langhen tyt prosperere ende gheluckich make.

Na dat ick het voergaende gheschreven hadde / werden seker weiten ende ordinancien te Madril int jaer ſ5 43. ghepubliceert/ welcke syne Maiesteit voer dyen tyt hadde ghemaeckt te Barcelonen int jaer ſ5 42. in nouemb. byde welcke wert als sulcken orden gheset / als te behooren / om te doen ophouden soo veel quaets ende sunden / welcke teghens Godt ende den naesten tot finale bederfenisse ende verlies vann dyen werelt ghedaen werden / syne Maiesteit maeckte de voers. ordinancien na langhe communicatie dye hy ghehat hadde van personagien van groter authoriteit / gheleerheit / ende consciencie welcke daer op letten ende confereerden inde stat van Ballasdolid ende ten lesten met ghemeynen accorde ende voysen werden dye gheraempt ende gheschrevē naerder volghende de regelen vande weth ons heerens Jesus Christus / soo de voers. personagiē toch warachtighe Christenen warē/ende oock vry vande corruptie ende vuylicheit vāde ghestolen ende gheroofde schattē vā Jndien welcke de handen ende meer de sielen van veele dye op dat pas daer regeerden besmette/ waer van henne blintheit quamp/dat sy de voers. landen verdestrueerden sonder ennich respect oft schaempte. Synde de voers. ordinācien

ghe-

ghepubliceert/de facteurs ende Agenten vãde voors.tirannen dye in dyen tyt int hof waren/namen daer af veel copien (soo sy hen daer mede seer beswaert võden/want hen docht dat daer duer de poorten eghesloté werdè om te moghen deylen int ghene dat gherooft ende ghetiranniseert soude worden/ ende sonden dye in allen kanten van Indien. de ghene dye daer beuel hadden om de landen te rooueu ende teenemael te bederven ende te niete doen ghaen methenne tirañien/soo daer toch noyt ordre/en is ghesweest maer alle disordre welck lucifer selue souden by brenghen / als sy nv de voors. ordinancien eer de nyeuw rechters dyese executeren souden comen waren/saghen (hen ingheghcuen synde soo men seet ende is te ghelouè vande ghene dye te houe hen in hen sundè ende ouerlast bouen hielen dat syt doen souden) maeckten alsulcken beruerte / dat sy als de goede rechters quamen om d'ordinancien t'executeren geen werck en maeckten/ soo sy de vreese Goids veeloren hadden / oock de schaempte ende onghehoarsaemheiti n respecte van hennen Coninck te verliesen / ende wilden met toe naem verraders gheheeten worden / synde seer wreede ende onghetoomde Tirannè/ende dat besunder in Peru/ daer nv int jaer 1546. sulcken afgryselycke grouwelycke ende boose daden worden gheperpdtreert/als noyt te voren / noch inden werelt en is gheschiet/niet alleenlick teghens d'Indianè welcke ouerlanghe al oft bycants al de Spaenjaerts ghedoot hebben/ende heñe steden ende vlecken verwoest / maer onder hen seluè d'een teghens d'ander/ deur rechtveerdich ordeel Goids/ dat / Nademael daer gheen justicie dyese castyen soude vã weghen des Coninckx en is gheweest/dat dye uten hemel come/ toelatende dat d'eene souden henckers wesen van d'ander. Onder het faueur van het voors. opworpen vande Spaenjaerts dye in Peru wa-

ru waren/ nerghers el in gheheel Indien en heeft men willen d'ordinancen aennemen / ende onder coleur van dyen belanghende te suppliceren/ syn soo wel rebel als d'ander/ want hen wee doet de staten ende handelinghe dye sy gheusurpeert hebben te verlaten / ende de hant vande Indianen dye sy in eewighe slauernye besitten/ te doen. Daer sy opghehouwen hebben met messen terstont te doodē/ daer dooden syse inde voers. slauerye ende onverdraghelycke dienstbaerheit met lanckheit van tyde alleenskens. Ende tot noch toe en is de Coninck niet machtich om dat te beletten / want het ghaet al/ cleyn ende groot / roouen ende stelen / d'een meer / d'ander min / d'een openbaerlyck d'ander heymelyck ende bedectelyck/ ende onder coleur ende pretext dat sy den Coninck dienen/ onteeren sy Godt ende stelen ende bederven den Coninck.

De

De voers. Bischop heeft op dese materie noch ander tractaten teghens Sepulneda ghemaeckt ende syn t'samen ghedruckt daer seet hy inde elfste replique/soo volcht tot desen proposte.

HEt en is niet waer datmen in nyeuw Spanien alle jaer sacrificie doet van t'vintich duysent persoonen/soo oock niet van joo. noch vyftich/want waer dat alsoo / wy en souden soo ontallicke menichte van volck niet vinden / soo wy daer doen / ende dit en is maer een uytgheven vande Tirannen om te excuseren ende justificeren hen Tirannisch ghewelt/ende om d'Indianen in verdruckinghe te houden/ ende dyer ouerghebleven syn in slauernye uyte merghelen ende te tirañiseren/wy mueghen metter waerheit ende beter segghē dat de Spaeujaerts binnen den tyt dat sy in Indien gheweest syn/meer Indianen aen henne lieve Goddinne dye sye aenbedden/te weten de begherlicheit / hebben jaerlicks ghesacrificeert/dan Indianen hen Goden in heel Indien hebben in hondert jaer ghedaen. Dit ghetuyghen ende roepen de hemelen/d'Eerde/ d'Elementen/ende steenen/misgaders de tirannen selue dyet ghedaen hebben ende ontkennent niet / want het blyckt ghenouch hoe ouervloedich van volcke dat alle dye landen als wyer inquamē waren ende hoe wyse ghelaten hebben nv sy verdestrueert ende uytghewortelt syn.wy behoorden ons grootelick te schamen nv wy gheen vreese Goids en hebben te willen coloreren oft excuseren stucken dye soo boos ende afgryselick syn / daer wy toch grooter lant in lengde ende breede voer ooghen hebben/ dan heel Europe met een deel van Asien is/welck wy om goet ende ryckdom/ met groote wreetheit / onrechtveerdicheit ende tirannie te roouen ende vsurperen/hebben binnen vyf en veertich oft achten veertich jaren verwoest/ volcklos ende desert ghemaeckt / ende hebben te voren seer vol ende ghepeupleert van seer beleeft volck ghesien. Hy seet daer inde voers. elfste replique dattee t'vintich millioenē sielen verloren syn/welcke al de Spaeniaerts vernielt hebben.

Inde leste Num. 12. replique staet soo volcht.

DE Spaenjaerts en ghaen in Indiē niet/beweecht synde deur den nuer dye sy hebbē tot d'eere Goids ende ghelooue/ noch om te helpen dat de naeste salich worden / noch oock om den Koninck te dienen/ daer sy altyt valschelick hen af beroemen / maer henne begheerlickheit ende ambitie om te tyranniseren / d'uinckt hen daerwaerts / sy willen heerschappye hebben ouer d'indianen / ende begheren datmen hen dye eewelick ende erfelick gheue/ tyrannelick ende helschelick uytdeile/ al oft beesten waren / d'welck anders niet en is om rondelick te spreken/ dan den Coninghen van Castilien te beroouen / ende te verjaghen uyt Indien/ ende dat sy selue daer in blyuen / vsurperende ende tyranniserende de souuerainiteit ende Coninckclicke ouerheit.

ONder de remedien dye de voers. Bischop ouergaff deur beuelvan den Keyser inde verghaderinhe van prelatē/gheleerde ende groote personagien/ dye sine Mt. int jaer 1542. te valledolid hadde doen houden om te reformeren de saken van Indien / het achtste was het nauolgende/daer t'vintich redenen ende motyuen worden verhaelt / waer mede bewesen woort/ datmen d'Indianen den Spaenjarts niet beuelen oft in commende gheuen en mach/noch te leene/ noch in ennighe ander maniere/soo verre sine Maiest. (so hy begherrt)de voers. Indianen/ ghelyck uyten mont vande draken wilt verlossen vande tyrannie ende schade dye sy lyden/ ende tosien/ dat sy se niet teenemael en consumeren ende dooden/ ende dat dyen grooten werelt ydel blyue van soo ontallicke ingheboren inwoonders dye wy gesien hebben.

Inde tweede redene staet.

DE Spaenjaerts om henne groote ghiricheit ende begheerlicheit wille / en ghedoogen niet// noch en willen dat de religieusen in de steden vande Indianen dye sy in commende besitten / comen/ want sy segghen dat sy principalick twee schaden daer deur ontfanghen d'eerste is dat de religieusen de vors. Indianen doen vergaderen om te hooren preken/ende daer en tuschen hen affairen verloren ghaen om dat d'Indianen soo langhe ledich syn ende voer hen niet en arbeyden. Ende/ het is ghebeurt dat wesende d'Indianen inde Kercke ende int sermon/ datter eenen Spaenjaert inquamp voer al het volck ende namper

vyftich

vyftich oft hõdert uyt/ vande ghene dye hy van doen hadde om syn packe
se doen draghen/ ende want sy niet volgen en wilden / dat hy se met stoe-
ken dreef ende met voeten voerts stiet / makende groote beruerte ende
schandael onder het volck / bedruvende de Religieusen ende voers. In-
dianen/ ende belettende henne salicheit/ ende van meer ander. D'an-
der schade dye sy segghen dat sy lyden/is/ dat sy segghen dat d'Indianen
soo volcken als sy gheleert syn ende Christenen worden / te vel claps heb-
ben/ende dat sy meer weten/ dan se wisten ende dat sy hen voortaen daer
van soo wel niet en kunnen ghedienen / soo sy te voren pleghen.

De Spaenjaerts en sueken anders niet dan te ghebieden ende
gheadoreert te worden/vande Indianen ghelyck absolute heeren.

De Spaenjarts met obsetten wille beletten direcktelick dat het
Euangelie gheenen voertganck en hebbe / ende en willen niet dat d'In-
dianen Christenen worden.

Het ghebeurt datmen een stat oft vlecke gheeft/ twee/ dry/ oft vier
Spaenjaerts/ den eenen meer den anderen min/d'eene crycht de vrou-
we d'ander den man/ den derden de kinderen/ al oft verkenen waren en-
de een yghelick besit het volck dat hy vint opt lant ten tyde vande uytdei-
linghe dat hem gheassigneert wort/ sommighe worden gheladen ghesen-
den totte mynen/ ghelyck beesten/ ander worden verhuert met coppelen
als muylen/ dertich/ veertich/vyftich/hondert/ twee hondert mylen om
packen te draghen / ende dat alle daghe/ soo wy wel ghesien hebben/
waer deur compt dat d'Indianen niet en kunnen onderwesen noch ghe-
leert worden / noch het sermon hooren / Van vry volck maken sy
slauen / sy verstroyden ende scheiden de steden / vlecken ende menichten
van volcke dye by een woonden in soo cleinen deelen dat sy de huysen niet
by een en liten blyuen/noch de vaders mette kinderen.

De Spaenjaerts en maken niet meer wercks noch en sorghen dat
d'Indianen bekeeren ende salich worden / dan oft henne redelicke sielen
steruen t'samen mette lychamen/ende oft sy niet meer wesens hier na-
maels en hadden/noch glorie/noch pyne/ dan de beesten.

Inde derde redene staet.

DE Spaenjaerts worden belast dat sy d'Indianen leeren souden/ Jan Colmenero in sinte Martha hebbende in commende een groote vlecke/ende wesende siel sorgher vanden volcke/synde eens van eenen van onsen gheselschap gheexamineert/en wist hem niet te seggende/ end ghevraecht synde wat hy d'Indianen dye hem beuolen waren leerde/ antwoorde/dat hyse den duyuel gaff/ dat ghenouch was dat hy hen seyde persigninsanctin cruces.

Wat sielsorghers souden syn alle de wereltlycke Spaenjaerts dye in Indien ghaen/ hoe strenghe ende edel dat sy willen syn / daer veele van hen niet en weten den Credo / noch de thien ghebooden / ende den meesten hoop en weet oock niet de dinghen dye tot henne salicheit behooren/ende en ghaen deerwaerts niet/dan om te hebbē / ende syn den meesten deel luxurieuse menschen/in ghelyckenisse van welcke ende hen bedoruen ende onerlick ende onghereguleert leuen/ de Indianen syn deuchdelick ende heilich/want d'Indianen synde heydenen hebben een vrouwe/ welck de nature ende noot hen leert / ende sy sien datter de ghene dye hen Christenen heeten/veerthien ende veel meer dan Goids wetly wilt/hebbē d'Indianen en nemen nimant het syne/ sy en iniurieren niet/ sy en quelen noch en beswaren noch en dooden nimant/ ende sien dat de Christenen doen alle de sünden ende quaet/alle d'onrechtuerdicheit/alle de leelicheit/ welcke teghē redeneende rechtuerdicheit de menschē kunnē ghedoē/ ten lesten sy ghecken ende spotten met het ghene datmen hen van Godt seet/ende sommighe en gheloouender niet af/ sy spottē in sulcker wys dat sy inder waerheit van Godt anders gheen ghevuelen en hebben/dan dat hy sy den onredelicksten ende quaetsten vande Goden/nademaele hy sulcken dienaers onderhout ende van uwen Mt. dat ghy syt den onrechtuerdichsten ende wreetsten vande Coninghen/nademael ghy sulcken onderssaten daer sont/ ende hier lydt / ende en meinen anders niet dan dat uwe Mt. van menschen bloet ende stücken leeft. Dese dinghen weten wy wel dat uwe Mt. seer nyeuw syn/ maer / daer synse ons oudt ende ghemein/ ende wy souden van ghelycke dinghen veel meer segghen / dye wy met onsen ooghen ghesien hebben / maer sy souden de Keyserlicke oren van uwen Mt. quetsen/ende den menschen doen verscricken/ vervaren/ verslaen/ende verwonderen hoe dat Godt so langhe beyt/ sonder Spanien te doen verstncken.

Desen

Desen titel van te gheuen d'Indianen den Spaenjaerts in commende wert gheuonden alleenlick om een oorsake te hebben om d'Indiauen in slauernye vande Christenen te brenghen.

Meer schade ende onstichtinghe sal eenen Spaenjaert die heere sy in ennighe vlecke/ oft beuel hebbe/ met syn quaet leuen doen / dan hondert heilighe religieusen souden kunnen stichten ende bekeren.

Inde vierde redene staet.

DE Christenen hebbende beuel in Indien oft particulier interest/ om henne groote begherlicheden en kunnen niet ghelaten den Indianen te affligeren / iniurieren / turberen / beswaren/ quellen/ trauailleren/ verdrucken/nemende hen goet/lant / vrouwen / kinderen/ ende hen aendoende ander manieren van onrechtuerdicheden waer van sy gheene reparatie en kunnen ghehebben van weghen der hooghер ouerheit van uwe Mt. want sy vervaren het volck / ende dickmael slaen syse doot/om dat sy niet claghen en souden/soo wy wel weten waer deur opēbar is datmen gheenen vrede noch ruste en kan ghehebbē om Godt te dienen/daer syn duysent turbaciē/benautheden/quellingen/bedroefenissen/ afflictiē / verbitterheit / haet van uwe Mt. ende afkeeren ende grouwel vande weth Goids/dye vindende so swaer bitter ende ommoghelick te lyden ende draghen/ende het jock ende regheringhe van uwen Mt. onuerdrachlick tirannich ende weerdich om dat vanden halse te schūdden / sy vermaledyen Godt ende wanhopen / hem tooschryuende alle het vors. quaet nademael dat onder titel oft coleur van syn weth soo veel calamiteiten op hen vallen/ende om dat hyt verdraecht ende niet en castyt/ende belet den ghenen dy hen beroemen syn dienaers te syn/ende daer sy af lyden/sy dencken ende beschreyden nacht ende dach dat hen Goden beter waren dan onsen Godt/ nademael sy met hem soo veel quaets lyden/ende met den anderen soo veel goets vercreghen / ende niet en was dat hen lette/daer sy nv deur de Christenen soo veel lyden.

Inde vyfte redene staet.

WY sullē uwe Mt. net rekenē/ dat de Spaenjaerts in 38. oft 40. jaren/ vorwaer uwe Mt. ghenomē ende onrechtuerdelick ghedoot

doot hebben meer dan tweelf millionen vasallen / sonder dat sy souden ghemultipliceert hebben/ want nerghers inde ronde des werelts de beesten ende menschen meer vermenichfuldighen/om dat het daer den meesten deel alomme ghetempereert is ende alle dinck totte generacie fauorable/ Al dat groot ghetal hebben sy ghedoot / om dat sy daer ouer beuel hebben ghehat/ dye mißbruykende (na dat sy ghedoot hebben dye in d'orloghe rechtveerdelick hen wederstaen) int berghwerck van gout ende siluer/ dye aen een coppellende ghelyck muylen om lasten te draghen/ende daer toe deselue verhuerende/ legghende hen op alle werck dat sy kunnen verdencken om goet te vercryghen / oft sy steruen oft leuent blyuen numfortse dat sy profyt doen/dit is aisoo wy segghen ende veel meer dat wy laten te segghen/ de nette onuerwindelicke waerheit ende al de werels wetet/ ende wie dat uwe Maiest. contrarie segghen sal/ oft dat min ende lichter maken/ in teghenwoordicheit van uwe Mt. mette cracht vande voers. waerheit bekent dat hy vervallen is in crime van lese maiesteit ende verrader van uwe Mt. is / ende dat hy deel ghehat heeft inde mordery en ende rooueryen van Indien / oft hoept te hebben.

Wat doodelicke ende fenynighe pestilencie hadde moghen uyten hemel comen / dye alsoo verwoest ende tot aschen verbrant soude moghen hebben meer dan twee duysent vyfhondert mylen lants vol van menschen/sonder te laten suyghelinck noch claghelinck daer in.

Inde seste redene staet.

DE Spaenjaerts hebben alleenlick om tytelicken interest d'Indien ghedefameert ende naghesect de grootste leelicheden ende misdaden dyemen ennighe menschen ter werelt soude kunnen oplegghen/ ende souden gherne ghemaeckt hebben hadden sy ghekost / dat sy gheen menschen meer gheweest en hadden / om hen goet ende personen te roouen / hebben hen allen int generael willen besmetten mette grouwelicke sunde teghen naturen/daer sy nochtans onnoosel af syn want in alle de groote eylanden Española/ S. Juan/ Cuba / Jamayca ende in t'sestich eylanden de los Lucayos daer ontallicke menichten van volcke waren/ en was noyt daer af ghedechtenisse ghelyck wy ghtuyghen daer op informatie ghenomen te hebben van int beghinsel af. In heel Peru en is daer oock gheen ghewagh af / ende int ryck van Jucatan en was noyt

noyt Indiaen daer af schuldich/ ende alsoo alomme / dan in sommighe plaetsen daermen seet datter ennighe syn/ende daerom en moetmen niet verdumen dyen heelen werelt/ van ghelycken seggheu wy van het menschen vlees eten/ dat sulcx inde voors. gheweesten niet en is gheschiet / hoe wel dat in ander quartieren wel ghedaen wort. Sy hebben hen oock gheaccuseert van Idolatrie/ al oft/ghenomen sy schoon Idolatren waren/ sy van ander dan van Godt behoorden daerom ghecastyt te worden want sy allenlick teghen Godt sundighen/hebbende landē ende rycken op henseluen verscheiden/ ende nimanden dan hennen naturlicken heeren subiectie schuldich synde/ ende waren soo onse voersaten ende alle de werelt heeft gheweest voer Christus coempste / sy hebbense oock voer beesten gheacht om dat syse soo goedertieren ende ootmoedich vonden/ deruende seggheu dat sy niet bequaem en waren om te gheloouen / soo wy doen/ daer nochtans sy seer gherne van Godt hooren ende seer wel begrypen ende profiteren souden.

Het is waerachtich dat sy belet hebben by alle manieren datmen hen niet leeren en soude noch het woert Goids noch ander deuchden/ vervolghende ende wechjaghende de religieusen op dat sy henne tiranuien niet en souden weten ende ontdecken. Ja sy hebben d'Indianen gheinfecteert ende bedoruen met veel vicien / dye sy niet en wisten / als vloecken/blasphemeren den naem Jesus/woekerē/ ende lieghē/ met meer ander booshedeu/ verre van henne goedertierenheit / ende oprechticheit.

Te willen d'Indianen op een nyeu den Spaenjaerden gheuen/ oft laten en is anders niet/ dan dye gheuen ende laten den ghenen daer gheen twyfel noch presumptie af en is/ cleine noch groote / dan dat syse verstrueren ende vernielen sullen in siele ende lichaem.

De Coninck Ferdinandus consentcerde datmen d'Indianen van d'Eylanden van Lucayos transporteren soude int eylant Española teghen alle naturlick ende godlick recht/dye treckende uyt hen vaderlant/ daer sy verdestrueerden ende verwoesten meer dan vyfhondert duysent sielen inder vueghen dat sy in meer dan vyftich eylanden daeraf ennighe grooter waren dan die van Canarien (dye vol volck waren als eenen biecorf) niet meer en lieten dan elf persoonen / daer wy ghetuyghen af syn. Te seggheu uwen Mt. de goetheit ende oprechticheit van dat

volck, ende de wreetheit moorderyen ende ellendè dye de heyligh̄e Chriſtenen deden/ ſoude een oorſake weſen dat v hert crimpen ſoude/ dat ſy hen oorloghe aenghedaen hebben/ ghedoot/ henne vrouwen/ kinderen/vrinden ende maeſchap ghenomen/ gheroft/ van allen hen goet/ het lant dat teenemael verwoeſt ende ſonder volck is ſeghet ghenouch/ ende de werelt roepet/ende d'Enghelen beweenent/ ende Godt met groote ſtraffe leeret ons alle daghe.

Inde ſeuende redene ſtaet.

DE Spaenjaerts ſuyghen den Indianen alle henne ſubſtancie uyten lyue, want ſy en hebben anders niet in henne huyſen / ſy doen hen het bloet ſpouwen / ſy ſetten hen in alle periclen / ſy leghen hen op onverdraghelicke ende diuerſe arbeiden / ende daer op noch groote tormenten van ſtocken ende rouyen ende ander noyt ghehoorde quellinghen / ende finalick ſonder ennighe bermhertigheit by duyſent manieren bederuen ende vernielen ſy hen leuen.

Te willen d'Indianen gheuē in handen vande Spaenſaerts/is de keele vande kinderen leuerē in handen van dulle menſchen dye het ſchaermes ghereet hebben ende langhe daer na ghewacht hebben ende capital vianden daer af ſyn/het is een ſchoone ionghe dochter ouerleueren eenen jonghen man dye heel ghepaſſioneert ende blint is van liefde / waer van volghen ſoude dat ſonder miracle ſy bedoruen ſoude worden/ende dat hy ſundigh en ſoude. Het is finalick ſoo veel al oft men hen ſette opte hornen van dulle verren/ toewirpe den woluen / leeuwen ende tigren van veel daghen hongherich / ende het ſelue dat helpen ſouden de verboden/ dreyghementen ende penen teghens de voerſ. dat ſyſe niet vernielen ende verſcheuren en ſouden / affirmeren ende ghevuelen wy dat helpen ſoude teghens de Spaenjaerts / dat/hebbende beuel ouer d'Indianen / ſy dye niet dooden en ſouden om gout te cryghen / ende om de groote ſeer ſekere ende langhe experiencie dye wy hieraf hebben / doen wy weten ende verſekeren uwe Mt. dat al iſt dat ſy beuele datmen een galghe voer elcken eenen Spaenjaerts poorte ſette ende laet hen weten/ ende ſwere op uwe Coninckliche croone / dat voerden eerſten Indianen dye hen ghebreken oft ſteruen ſal/men hen daer aen hanghen ſal/en ſullen daer om niet la-

ten

ren d'Indianen te dooden / so verre sy macht oft ennighe autoriteit in Indien hebben.

Inde achste redene staet.

MEn set ouer d'Indianen bouen het ghene dat sy lyden om de Spaenjaerts te dienen ende contenteren dyese in commende beest/in elcke stat oft vleecke eenen wreeden vleeshouwer oft henker dye sy heeten Estanciero oft calpisque / om dat hyse onder de hant houwe/doene arbeiden / ende doen doen al dat den meester oft commendeur wilt / oft wel den oppersten moerdenaer / al en waer anders gheen torment inde helle/ dit waer sonder ghelyckenisse/desen gheeseltse/slaetse met stocken / droeptse met brandende speck/ affligeert se / tormenteertse deur continuelen arbeit / vercracht ende forceert henne dochteren ende huysvrouwen onteertse ende misbruyckt se/ hy eet henne hinnen/ welcke henn ēschat is / dye sy hebben niet om dye t'eten/maer om chyns hennen meester ende opper tyran te gheuen/hy doet hen ontallicke vexatien aen/ ende om dat sy van soo veel quaets niet claghen en souden/ desen duyuel ververitse/ seaghende dat hy onderdraghen sal / dat hyse heeft syn afgoderye doen. In summa sy hebben te belieuen meer dan t'vintich onredelicke persoonen/ende desen Estanciero weecht meer dan hondert torens/ daer wy metter waerheit by vueghen moghen alle de jonghers ende meoderen dye de commendeur heeft/ want sy alle den aermen luyden ouervallen, rooven ende verdrucken.

Inde thiende redene staet.

HEt is grootelick te besorghen dat Godt Spanien verwoesten sal om de groote sunden dye de Spaensche natie in Indien ghedaen heeft / waer af wy sien een openbaer straffe dye al de werelt moet bekennen / ende het loopt opter straten / daer mede Godt ons affligeert ende thoont dat hy heeft vergrampt gheweest om dat d'Indianē so hebbē verdoruen gheweest / ende is / dat van soo veele ontallicke schatten als van Indien in Spanien syn ghecomen (soo toch de Coninck Salomon noch gheen ander inde werelt oyt soo veel gouts ende siluers heeft beseten / noch ghesien / noch ghehoort) daer niet af in Spanien bleuen

en is /

en is. Ende ooc van het ghene dat corts te voren eer d'Indianen werden ghevonden in Spanien viel niet een pont te voerschyn en compt/ waer deur alle dinck dry dobbel dierder is dan pleech/ ende daerom het aerm volck heeft groot ghebreck ende uwe Maiest. en kan ooc gheen groote saken uytrechten.

Inde elfste redene staet.

Alle den tyt dat de commandeur de Lares gouuerneerde / d'welck was neghen jaer/ soo en droechmen niet meer sorghe belanghende het leeren ende bekeren vande Indianen / noch daer en wert niet meer toeghedaen/op ghepeyst / noch ghelet / dan oft hout ende steen/ katten ende honden hadden gheweest/ hy bedierf de groote steden oft vlecken ende ghaf aen eenen Spaenjaert hondert / aen eenen anderen vyftich aen sommighe meer ende min Indianen na dat elcken eenen inde gracie stont/ende hy wilde ende ghunde/ hy deilde uyt/kinderen/ouders/ vrouwen dye groot ghonghen ende dye eerst ghebaert hadden / ende personagien van qualiteite / ende slechte liedens / ende daer mede de heeren vande plaetsen / dye ghaf hy in elck deel aen ennighen Spaenjaerts dye hy meest wilde eeren ende doen profiteren / segghende int briefken vande commende in deser manieren. Aen V N. worden beuolen oft in commende ghegheuen soo veel Indianen/om dat ghy v daer af laet dienen in uwe mynen ende handel met den persoon vanden Cacique / inder vueghen/ dat al / clein/ ende groot/kinderen ende ouders/soo veel sy hen op hen beenen kosten ghehouden/ mannen/ ende vrouwen / bevruchte ende dye int kinderbedde lagghen/ arbeiden ende dienden tot dat sye asein int lyf hadden.

Hy consenteerde dat sy de ghehoude mans wech leyden / om goute grauen thien/ t'vintich / dertich / veertich ende tachtentich ende meer mylen/ ende de vrouwen bleuen inde schuren oft lanthuysen/doende soo swaren arbeit/ hoopen vergarende daer sy het broot datmen daer eet af maken/d'welck is eerde op worpen / welcke sy grauen vier palmen hooghe / ende twelff voeten int vierkant / welck arbeit is voer reusen besunder grauen de inde herte eerde niet met spayen oft riecken maer met stocken/ ende elders/ spinnen sy cattoen/ende doen ander diensten / van di-

uerse

uerſe manieren / welcke ſy profytelicſte ende bequaemſte om gelt te maken vonden/inder vueghen dat den man ende vrouwe in acht / thien ende tweelf maenden malkanderen niet en gheraecten/ noch en ſaghen/ende als ſy ſchoon by malkanderen quamen ten eynde vande voerſ. tyt/ ſoo waren ſy ſoo müe/ mat/ghebroken / ende crachteloos van hongher ende arbeit/ dat hen luttel luſte te verghaderen / waer deur quamp dat het genereren/ onder hen op hiel/ de creaturkens dye gheboren waren vergonghen om dat de moeders deurden arbeit end hongher verdroochden ende en hadden gheen melck inde borſten om dye te zueghen / inder vueghen dat daerom int eylant Cuba in min dan in dry maenden ſtiruen(weſende een van onſen gheſelſchap op dat pas daer) ſeuen duyſent kinderkens van hongher / daer waren oock moeders dye uyt deſperatie hen kinderkens verworchden ende dooden. Ander / ghevuelende dat ſy ontfanghen hadden / namen cruyden daer ſy mede de creaturkens afdreuen/ inder manieren dat de mans ſtiruen inde mynen / ende de vrouwen int lantwerck/ ende alſoo ophoudende de generatie / ſy ſyn oock in corten tyt vergaen/ ende al dat lant bleef ſonder volck. De voerſ. gouuerneur ghaf ſe/ om dat ſy continuelick arbeiden ſouden / ſonder hen ennighe ruſte te gheuen/ ende bouen den arbeit / conſenteerde hy dat ſy ſoo qualick ghetracteert werden/ende met ſulcken rigeur / bitterheit ende wreetheit/ want de Spaenjaerts aende welcke hy d'Jndianen beual / oft in commende ghaf/ ſtelden daer ouer ſeker wreede henckeren / eenen inde mynen den welcken ſy Minero hieten / eenen anderen inde lanthuyſen dye Eſtanciero ghenaempt wert/ menſchen ſonder ennighe bermhertigheit/ ende hert/ hen ſlaende met ſtocken ende roeden / gheuende ſouffletten/ ende met prickelen ſtekende / ſy en hieten hen nummermeer anders dan honden/ ende men ſach aen hen nummermeer teeken van ennighe ſuetigheit/ dan altyt van extreme ſcherpheit/ rigeur ende bitterheit / dat/inder waerheit/ men gheen wreede mooren dye alle quaet den Chriſtenen aenghedaen ſouden moghen hebben/ ſoo (ſonder note van groote wreetheit) en ſoude tracteren / ſynde volck van ſoo minnelicke conditie / ſeer ootmoedich ende ghehoorſam bouen allen anderen des werelts. Ende want/ om deſe groote wreetheit wille/ ende arbeit dye ſy deden/ ende wel wetende dat ſy daer ouer ſteruen ſouden/ daer ſommighe wech liegen int

gheberchte/soo coſen de Spaeniaerts ſekeren buyten officier dye ſy hielt Alguazil del campo/dyeſe vervolchde ende ghonck jaghen / ende inde ſteden ende vlecken vande Spaenjaerts hadde de gouuernenr ſeker perſoonen de dezhelickſte dyer waren/ dye hy naem ghaf van viſitateurs / den welcken hy alleenlich om het voerſ. officie wille ghaf ende teekende voer ſalaris bouen ſyne ordynariſe deilinghe/ dye hy oock hadde/hondert Jndianen tot ſynē dienſt/ dit waren de grootſte henckers van der ſtat wreeder dan alle ander/voerde welcke alle d'Jndianē dye de buyten officiren achterhaelt ende ghejaecht haddē werdē ghebrocht/ende den aenclagher/ welck was de meeſter/quamp daer/ende dede ſyn clachte/ſegghende/dat den teghenwoerdighen Jndianen oft Jndianen waren honden / dat ſy hem niet en wilden dienē / ende dat ſy daghelickx wech liepen opte berghē om dat luy rabbauwen waren/ dat hyſe caſtye / Terſtont de viſitateur bontſe aen eenen ſtaeck ende hy ſelue met ſyn eighen handen namp een ghepeckte coorde dyemen opte galeyen heet palinck oft anguilla / ende ſlechyck een yſeren roede ende ſloechſe daer mede ſoo wreelick ende langhe dat het bloet te veel plaetſen uyten lichaem ſprōck/ ende lietenſe daer voer doot. Godt is ghetuyghe dat de wreetheit welcke teghens deſe lammeren ghedaen wort ſoo groot ende menichfuldich is dat hoe veel dat wyer uwe Mt. ſouden vertellen dat wy ghelooven dat wy van duyſent deelen niet en ſouden kunnen een gheſegghen / noch leelick ende ſwaer ghenouch maken.

Den arbeit dye ſy doen/ is gout te verſamelen/ waēr toe dienen yſere menſchen want de berghen worden omghekeert/het onderſte bouē/ ende bouenſte onder ende dit duyſent mael / grauende ende roetſen brekende/ende het voerſ. gout waſchende inde riueren / daer ſy altyt int water ſyn ende berſten ende breken int lichaem / ende als de mynen ſelue water aheuen/ bouen allen arbeit moetmē dat metten armen uyt oeſenſinalick om te moghen begrypen den arbeit dye men doen moet om gouc ende ſiluer te grauen ende wercken/ uwe Maieſt. conſiderere dat de heydenſche tirannen / uytghenomen de doot / en leyden den martelaren gheen meerder torment op/dan dat ſyſe verweſen int berchwerck. Somtyts hielen ſyſe het heel jaer deur inde mynen / daer na wert gheordonneert om dat ſy ſaghen datter veel ſtruen, dat ſy maer vyf maenden gouc

grauen

grauen en ſouden/ende dat in veertich daghen dat ghegoten ſoude wor-
den/ende dat ſy de voerſ. veertich daghē ruſten ſouden ende de ruſte was
de hoopen op te worpen dye ſy in dyen tyt aten d'welck was, eerde te gra-
uen ende de hoopen te maken daer hier bouē af gheſeet is/welck ſwaerder
arbeit was dan hier te lande den wyngaert grauē oft het lant airen. Int
heel jar deur en wiſten ſy niet wat vierdach was/dan/ veel oft luttel ſy en
lietenſe niet te beſighen ende don arbeiden / Met allen deſen grooten ar-
beit/en ghauen ſyſe niet ghenouch t'eten Cacabi / welck is het broot van-
den lande ghemaeckt van wortelen van ſeer luttel ſubſtancie alſſer gheen
vlees oft viſch by en is/daer deden ſy by peper van dyen lande ende Aies
welck ſyn wortelen ghelyck rapen / ghebradē ende gheſoden/ende ſommi-
ghe Spaenjaerts dye hen lieten duncken dat ſy ſeer liberael waren ende
wel t'eten ghauen/ lieten alle weken een verken afdoen voer vyftich In-
dianē/ende de Minero(dat is den hencker dieſe caſtyde ende regeerde)at
de helft/ jae noch meer / ende de reſte deilde hy alle daghe elcken eenen ſoo
veel vlees alſmen inde kercken t'ſondaechs plach te gheuen beetkens van
het gheſeghent broot. Daer warender dye ſoo ghirich waren/dat ſy hen
niet ghauen maer ſondeſe twee oft dry daghen weyen opt velt ende ber-
ghen de vruchten vande boomen dyer waren / ende met het ghene dat ſy
inde dermen wederom brochten deden ſyſe twee ander daghen wercken
oft dry ſonder t'eten meer bete. uwe Mt. conſiderere om Goids wille
wat vuetſel ende ſtercket een lichaem van naturen ſoo delicaet ende deur-
de voerſ. verdruckinghe ſoo uytggemergelt / ghekrenckt ende ghetrauail-
leert coſt ghebebbē ende hoe dat mueghelick was dat langhe coſt leuen ſoo
qualick ghetracteert ende benaut ſynde in allen dyen grooten arbeit ende
ſonder eten. De Gouuerneur dede hen vorden coſt arbeit ende dienſt
dye ſy den Spaenjaerden deden dry blancken in twee daghen/te weten/
eenen haluē caſtellaen/dye doet 225 marauedis)t'ſiaers gheuē/dit docht
hen ghenouch te ſyn om te coopē dinghen van Caſtillien/welcke d'India-
nen heeten cacona/dat is/loon/recompenſe/ van welcke 225. marauedis
men coſt ghecopen eenen kam / eenen ſpiegel ende eene regel gruen oft
blaw legpenninghen/ ende het is langhe gheweeſt datmen hen dat oock
niet en ghaf/maer de benautheit ende hongher was ſoo groot dat ſy daer
luttel werckx af maeckten/ ende ſy en dachten nerghers op dan hoe ſy ſat
eten mochten oft ſteruen/om dat quaet ende diſperaet leuen t'ontghaen.

Hy beroofdese teenemael van hennelijcheit / ende ghedoochde dat de Spaenjaerts hen sette inde scherpste dienstbaerheit ende gheuanckenisse dan ymant kan begrypen dyet niet ghesien en heeft / wesende gheen dinck in deser werelt daer sy vry in waren / hoe wel dat de beesten pleghen enighē tyt vryheit te hebben / om te weyen als mense opt velt iaecht / maer de Christenen daer wy af spreken / en ghauen den ellendighen Indianen daer toe noch tot yet anders / tyt noch ruympte. Hy onderwirpse in ghefortseerde / om willighe / eewighe ende absolute slauernye want sy en hadden noyt ennighen vryen wille om van hen seluen yet te doen / dan daer de wreetheit / begheerlicheit ende tirannie vande Spaenjaers hen worpen daer motten sy voerts / niet als ghevanghen menschen / maer ghelyck beesten / welcke men ghebonden leyt om te doen doen al datmen wilt. Als syse somtyts lieten om te rusten thuys gaen / dan en vonden sy noch vrouwen noch kinderen / noch yet om t'eten / soo men hen dat niet en hadde laten bereyden om soo veel tyts niet te verliesen / daer en was anders gheen remedie dan steruen / sy werden sieck vanden langhen ende swaren arbeit / welck lichtelick quamp / want sy seer teer ende delicaet syn van complexien / het was hen eene groote veranderinghe soo subyt ende t'effens in soo grooten ende onghewoonlicken arbeit te comen daer sy sonder bermhertigheit met voeten ghestooten / ende stocken ghesiaghen werden / ende en hoorden anders niet dan dat syt maeckten / om dat sy luy rabbauwen waren / ende om dat sy niet wercken en souden / ende van dat sy saghen dat de sieckte wies ende dat sy daer van gheenen dienst en costen ghehebben / seyden / dat sy thuys ghaen souden / dertich / veertich ende tachtentich mylen weghs / ende gauen hen om onderweghen t'eten / een half dosyne wortelen ghelyck rapen / ende een luttel Cacabi / ende d'aerme menschen ghonghen niet verre sy en sturuen desperaet / oft d'ander ghonghen verder twee / oft dry / thien ende twintich mylen met groote begheerte om thuys te comen / ende aldaer hen helsch leuen te eynden / tot dat sy doot onder weghen vielen / ende wy vonden menichmael veel dye doot waren / ander noch snackende / ende ander in doots nood suchtende ende stenende soo sy best costen / hongher / hongher oepende. Als de voers. gouuerneur sach dat de helft oft twee deelen ghestoruen waren / soo liet hy wederom loten ende d'Indianen uytdeilen ende sup-

pleer-

pleerde ende vernyeuwde het ghetal/bycants alle Jaer.

Pedrarias viel int vast lant ghelyck eenen van veel daghen hongherighen wolf onder seer onnoosel ende tamme schapen ende lammeren/ende ghelick eenen thorne Goids met alle ghewelt/ ende aenrechte sulcke ende soo veel morderyen ende jammer/soo veel rouerye̅n/wreetheden ende fortsen/ met al syn Spaenjaerts dye hy met bracht / ende verwoeste soo veel plaetsen dye swerminden van volcke/dat noyt ghesien noch ghehoort noch gheschreuen en is gheweest in ennighe historie dye huyden daechs ghemaeckt is / hy roofde ende stal meer met syn geselschap uwe Mt. ende uwe vasallen d'Indianen / ende de schade dye hy dede was grooter / dan vier ja sess millioenen gouts / hy verwoeste meer dan vierhondert mylen lants / te weten van el Darien daer hy eerst aensette tot de prouincie van Nicaragua/ het gheluckichste ende ghepeupleerste ende sunderlichste lant van der werelt. Van desen onsalighen mensche beghost eerst int vast lant de pestilencie van d'Indianen in commende te gheuen / ende liep voorts alomme ouer heel Indien daer Spaenjaerts syn/daer deur al het volck bedoruen wort / inder vueghen dat van hem ende syne commenden/ de waerachtighe doot ghecomen is / welcke uwe Mast. vernielt heeft ende verwoest soo veel ende soo groote ryck̅en in nies meer tyts/dan van het jaer 1504. tot ny toe.

Als wy segghen dat sy uwen Maiest. hebben verdestrueert seuen Rycken grooter dan Spanien/ moetmen verstaen / dat wyse vol van volck saghen ghelick eenen biecorf vol bien is / ende datse ny teenemael sonder volck syn/ om dat de Spaenjaerts opte voers. manieren alle d'Inwoonderen ghedoot hebben / ende dat de steden / vlecken oft plaetsen alleen mette weghen ende mu̅ren blyuen / allen leens / oft heel Spanien sonder volck waer / ende dat de weeghen ende muren vande steden dorpen ende plaetsen uytghestoruen synde al het volck alleen bleuen.

Uwe Maiest. en heeft in heel Indien niet een marauedi seker ende erfelicke ghedurighe rente oft incomen / dan het is all ghelyck oft men blayeren oft stroo op van d'eerde raepte / welcke als ghe̅raept syn niet meer en blyuen/ ende alsoo is allen het incomen dat uwe Maiest. in Indien heefft/ onseker, ydel ende verghanckelick/ niet om ander orsake/ dan om dat de Spaenjaerts d'Indianen hebben / ende soo syse daghe-

lien dooden ende verminderen/ soo volcht dat uwe Mt. rechten ende incomen oock verlooren ghaen ende minderen.

Inde derthiende redene staet.

HEt Coninckryck van Spanien is in seer groot perycle van verloren te ghaen/ verdestrueert ende gherooft te worden / verdruckt ende verwoost van ander vremde natien/ de redene is / dat Godt dye rechtverdich/waerhachtich ende opperste Coninck van al is/seer vergrampt is / om de groote misdaden ende sünden dye de Spaenjaerts ghedaen hebben allen d'Indien deur/ affligerende verdruckende/tiranniserende roouende/ ende mordende / soo veel ende sulcken volck sonder redene ende recht binnen soo luttel iaren/ verwoestende soo veel ende sulcken landen/welck volck hy al redelicke sielen hadde gheschapen ende ghemaeckt na het beelt Goids ende ghelickenisse vande alder hoechste dryvuldicheit/ all Goids vasallen/ ende verlost deur syn dierbaer bloet / dye rekeninghe hout ende niet en vergheet een noch egheen vā dyen /ende dye Spanien vercoes voer dienersse ende instrument om hen te verlichten ende te brenghen t'synder kennisse/ende al oft hy hadde willen recompenseren op desen werelt / sonder den eeweghen loon / ghaf haer soo groote schatten ende naturlicke ryckdommen/ haer openbaerende soo gheluckighe/lustighe/ ende verre landen met oock artificiele / te weten dye onghelyckelicke Mynen van gout/siluer ende ghesteente met meer ander noye ghesien noch ghehoorde ghauen/ van alle welcke sy ondanckbaer is gheweest/ daer teghens wederom gheuēde soo veel quaets/ende Godt houdt desen reghel ende manniere van doene / als hy syn straffe ende justicie executeert / dat hy plach te castyen ende straffen de sunden ouer de sundaren by contrarie manniere dan sy ghesundicht hebben.

Dese destructien/ ouerlast / fortse/ onrechtverdicheit / wreetheit ende moorderyen ghedaen ende gheperpetreert teghens d'Indianen syn soo groot/so afgryselick/so openbaer ende notoir/dat/de tranen/schreeuwen/ende bloet van soo veel onnosel menschen / climmen tot bouen inde opperste hemelen/ende en houden niet op/voer ende aleer datse van Godt ghehoort worden/ ende daer na neder vallen ende spreyen hen ouer den ghanschē werelt/ende luyden soo grouwelick, onmenschlick/ vervaerlick/

ende

ende verſchrickelick inde ooren van alle vremde natien / alſe ſyn/ ende by conſeqnentie ſal volghen inde herten ende ghewiſſen van allen den ghenē dyet hooren ſullen/ groot ſchandel/afgryſelicheit / obminacie / haet ende infamie vande Spaenſche nacie/ende Coninghen van Caſtillien/waer deur veel ſchade mocht comen.

Int eynde vanden voerſ. tractaet ſtaet inde proteſtacie vande voerſ. Biſchop/ſoo volcht.

DE ſchade ende verlies welck de crone van Caſtillien ende leon om deſe ſake is ghecomen/ ende op heel Spanien ſal comen / in deſer mannieren verwoeſtende / moordende (ſoo toch de reſt van ſelfs ſal ſteruen ende vergaen/is ſoo groot / dat de blinde dat ſien ſullen / de dooue hooren/ de ſtumme roepen/ende de ſeer wyſe ordeelen/ ende want ons leuen niet langhe en kan gheſyn / ick roepe voer ghetuyghen alle de hierarchien ende chooren der Enghelen / alle de ſanten ende heylighen van dat hemelſche hof/ alle menſchen des werelts / ende beſunder dye leuen ſullen corte jaren hier na/ vande ghetuyghenisſe dye ick gheue/ ende ontlaſtinghe van myn conſciencie dye ick doene / dat / ſoo ver ſyne Mat. den Spaenjaerts toelaet de voerſ. duyuelſche ende tiranniſche deilinghe/ met wat wetten oft ordinancien ende penen datter in verſien worde/alle d'Indien in corte daghen ſullen verwoeſt ende ſonder volck ſyn/ ſoo nv is het groot eylant Eſpañola / ende dander eylanden ende vaſte landen ouer dry duyſent mylen weghs ſonder het voerſ. eylant Eſpañola ende ſynen byvanck/ ende dat om de voerſ. ſunden ſoo veel als ick inde heylighe ſchrifture leſe / Godt heel Spanien caſtyen ſal met afgryſelicke gheeſſelen ende mueghelick teenemael verdeſtrueren.

0.26

c
B578
C334s

LT